

Przemoc w rodzinie
wobec osób starszych i niepełnosprawnych
CZĘŚĆ II - Raport z badania profesjonalistów

Polska Akademia Nauk
Instytut Psychologii

Zespół:
dr Sylwia Bedyńska
dr Aneta Brzezicka
dr hab. Krzysztof Korzeniowski
dr Piotr Radkiewicz
prof. dr hab. Krystyna Skarżyńska

Kierownik projektu: dr hab. Krzysztof Korzeniowski

Warszawa 2009

SPIS TREŚCI

1. PRZEMOC W RODZINIE WOBEC OSÓB STARSZYCH I NIEPEŁNOSPRAWNYCH W OPINII PROFESJONALISTÓW	4
1.1 Metodologia badania - Przebieg realizacji badania	5
1.2 Metodologia badania - Opis próby	5
1.3 Charakterystyka badanej grupy profesjonalistów	6
2. PRZEMOC W RODZINIE WOBEC OSÓB STARSZYCH	8
2.1 Opinie na temat charakterystyk ofiar przemocy w rodzinie wobec osób starszych	8
Przemoc fizyczna	8
Przemoc psychiczna	9
Przemoc ekonomiczna.....	11
Przemoc seksualna	12
2.2 Opinie na temat charakterystyk sprawców przemocy w rodzinie wobec osób starszych.....	13
2.3 Opinie na temat liczby znanych przypadków przemocy w rodzinie	15
2.4 Opinie na temat stopnia wykrywania rzeczywistych przypadków przemocy w rodzinie.....	18
2.5 Ocena skuteczności działań podejmowanych przez instytucje powołane do interwencji w przypadku przemocy rodzinie	21
2.6 Ocena współpracy między instytucjami powołanymi do interwencji w przypadku przemocy w rodzinie.....	25
2.7 Źródła trudności w udzielaniu pomocy ofiarom przemocy w rodzinie	29
2.8 Opinie dotyczące modelu działalności instytucji pomagających	34
2.9 Działania podejmowane w sytuacji ujawnienia przemocy w rodzinie przez pracowników Służby zdrowia.....	35
2.10 Działania podejmowane w sytuacji ujawnienia przemocy w rodzinie przez pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie.....	36
2.11 Działania podejmowane w sytuacji ujawnienia przemocy w rodzinie przez pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej	37
2.12 Działania podejmowane w sytuacji ujawnienia przemocy w rodzinie przez pracowników Policji	38
3. PRZEMOC W RODZINIE WOBEC OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH	40
3.1 Opinie na temat charakterystyk ofiar przemocy w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych	40

3.2	Opinie na temat charakterystyk sprawców przemocy w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych	45
3.3	Opinie na temat liczby znanych przypadków przemocy w rodzinie	47
3.4	Opinie na temat stopnia wykrywania rzeczywistych przypadków przemocy w rodzinie.....	50
3.5	Ocena skuteczności działań podejmowanych przez instytucje powołane do interwencji w przypadkach przemocy w rodzinie	53
3.6	Ocena współpracy między instytucjami powołanymi do interwencji w przypadku przemocy w rodzinie.....	57
3.7	Źródła trudności w udzielaniu pomocy ofiarom przemocy w rodzinie	61
3.8	Opinie dotyczące modelu działalności instytucji pomagających	67
3.9	Działania podejmowane w sytuacji ujawnienia przemocy w rodzinie przez pracowników Służby zdrowia.....	68
3.10	Działania podejmowane w sytuacji ujawnienia przemocy w rodzinie przez pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie	69
3.11	Działania podejmowane w sytuacji ujawnienia przemocy w rodzinie przez pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej	70
3.12	Działania podejmowane w sytuacji ujawnienia przemocy w rodzinie przez pracowników Policji	71
4.	WNIOSKI KOŃCOWE	72

1. PRZEMOC W RODZINIE WOBEC OSÓB STARSZYCH I NIEPEŁNOSPRAWNYCH W OPINII PROFESJONALISTÓW

Powszechnie sądzi się, że przemoc to zjawisko, które przede wszystkim dotyka ludzi poza ich domem. Jednak mniej więcej od lat siedemdziesiątych zwraca się uwagę na to, że to właśnie w rodzinach często występują rozmaite zachowania agresywne. Media niemal codziennie donoszą o przypadkach przemocy wobec dzieci – te ofiary przemocy w rodzinie wywołują ogromny oddźwięk medialny i społeczny. Jednak dzieci to nie jedyne ofiary przemocy w rodzinie. Znacznie mniej uwagi opinia publiczna poświęca dwóm innym grupom, które mogą być ofiarami przemocy ze strony innych członków rodziny, gdyż tak samo jak dzieci silnie od nich zależą. Mowa tu o osobach starszych oraz niepełnosprawnych. Brytyjskie dane mówią o tym, że aż 10% osób w podeszłym wieku zamieszkujących wspólnie z rodziną pada ofiarą przemocy (Browne i Herbert 1999). Podobnie jest w przypadku osób niepełnosprawnych.

Z uwagi na zjawisko starzenia się społeczeństwa, można przewidywać wzrost liczby osób starszych, które mogą stać się ofiarami przemocy ze strony bliskich. Problem „bitej babci” został zauważony w Stanach Zjednoczonych już w latach siedemdziesiątych, ale wciąż obszar przemocy w rodzinie wobec osób starszych jest słabo poznany. Jednak wśród tych nielicznych jeszcze badań pokazuje się, że najbardziej na przemoc narażone są osoby starsze, które jednocześnie są niepełnosprawne umysłowo czy fizycznie. Tym ważniejsze staje się dokładne zbadanie tego zjawiska.

By przeanalizować zjawisko przemocy w rodzinie wobec osób starszych i niepełnosprawnych wykonano badanie sondażowe z udziałem osób, które zawodowo stykają się z osobami, wobec których istnieje podejrzenie, że są ofiarami przemocy w rodzinie. Respondentami były osoby pracujące w instytucjach, które mają obowiązek podejmować inicjatywy w celu identyfikacji ofiar przemocy i udzielania im wszechstronnego wsparcia, a więc funkcjonariusze Policji, pracownicy Służby zdrowia, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz Ośrodków Pomocy Społecznej. Pracownikom tych instytucji zadano szereg pytań dotyczących charakterystyk typowej ofiary przemocy, sprawców przemocy w rodzinie wobec osób starszych, rozmiarów zjawiska, stopnia wykrywania, współpracy instytucji zobowiązanych do pomocy ofiarom przemocy jak również barier oraz działań podejmowanych w sytuacji wykrycia przypadku przemocy.

Literatura cytowana:

- Browne K. i Herbert M. (1999). *Zapobieganie przemocy w rodzinie*. Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.
- Karuza J., Zevon M. A., Gleason T. A., Karuza C. M. i Nash L. (1990). Models of helping and coping, responsibility attributions, and well-being in community elderly and their helpers. *Psychology and Aging*, 5, 194-208.
- Zych A. A. (2009). *Przekraczając smugę cienia. Szkice z gerontologii i tanatologii*. Katowice: Wydawnictwo „Śląsk”.

1.1 Metodologia badania - Przebieg realizacji badania

W ramach badania telefonicznego podjęto łącznie 3 389 prób telefonicznego kontaktu z 574 podmiotami (instytucjami) i respondentami. Poniższa tabela przedstawia zestawienie efektywności podjętych kontaktów.

Kategoria	Liczba	Liczba kontaktów	Średnia liczba kontaktów	od 1-3	4-6	7-9	10-12	13-15	16-18	19-21
Dostępne	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Przerwane	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Umówione	53	414	7,81	23	10	5	7	0	2	1
W trakcie	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Fax	3	15	5	2	0	0	1	0	0	0
Automatyczna sekretarka	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Wszystkie	574	3 889	6,78	0	0	0	0	0	0	0
Nieefektywne	38	200	5,26	23	8	1	1	1	2	0
Numer zajęty	22	166	7,55	11	4	0	2	1	1	1
Nie spełnia kryteriów	46	273	5,93	27	7	5	2	1	0	1
Nie ma takiego numeru	50	425	8,5	13	12	9	7	3	1	1
Zakończone	100	597	5,97	48	21	13	6	5	2	2
Numer nie odpowiada	102	936	9,18	42	20	10	7	5	1	1
Odmowa	160	863	5,39	79	39	15	13	6	0	3

Wszystkie: liczba instytucji, z którymi podjęto próbę kontaktu

Nieefektywne: liczba wywiadów nieefektywnych (przerwanych w trakcie)

Numer zajęty: liczba kontaktów z numerem zajęтым

Nie spełnia kryteriów: inna instytucja lub brak kontaktu z przemocą

Nie ma takiego numeru: numer nie istnieje

Zakończone: wywiady (kontakty) zakończone powodzeniem

Numer nie odpowiada: brak uzyskania połączenia z numerem

Odmowa: respondent odmówił udziału w badaniu

1.2 Metodologia badania - Opis próby

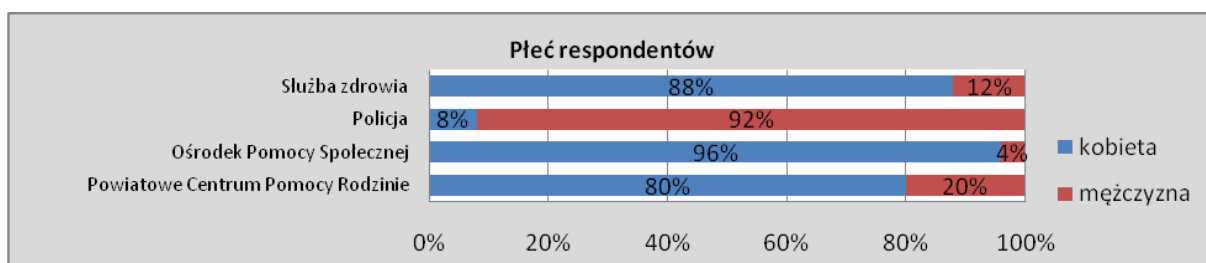
Próba miała charakter losowo-celowy. W pierwszym kroku wylosowanych zostało 50 powiatów. W każdym z powiatów dobrana została (celowo, w oparciu o profil działalności) jedna instytucja zatrudniająca funkcjonariuszy Policji (np. powiatowa, miejska, dzielnicowa komenda Policji), jedna jednostka publicznej Służby zdrowia (miejski, powiatowy,

wojewódzki szpital lub ośrodek zdrowia) oraz jedna instytucja zatrudniająca pracowników pomocy społecznej (miejski, powiatowy Ośrodek Pomocy Społecznej) oraz jedno Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie. Zgodnie z założeniem, celem było zrealizowanie 25 wywiadów w instytucjach każdego typu. Kontakty podejmowane były w losowej kolejności z instytucjami należącymi do danej grupy. Ankieterzy dobierali respondentów, kontaktując się telefonicznie z centralą danej instytucji i prosząc o połączenie z osobą mającą (lub z racji pełnionej funkcji mogącą mieć) w danej instytucji styczność z ofiarami przemocy w rodzinie. Przeprowadzono 25 wywiadów z przedstawicielami Policji, 25 wywiadów z pracownikami Służby zdrowia, 25 wywiadów z pracownikami Ośrodków Pomocy Społecznej oraz 25 wywiadów z pracownikami Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie. W sumie przeprowadzonych zostało 100 wywiadów telefonicznych.

1.3 Charakterystyka badanej grupy profesjonalistów

W badaniu wzięło udział 100 profesjonalistów z grup „pierwszego kontaktu”, w tym pracownicy Służby zdrowia, Policji, Ośrodków Pomocy Społecznej i Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie. Poniżej znajdują się wykresy obrazujące podstawowe właściwości struktury demograficznej badanej grupy uwzględniające płeć, wykształcenie oraz wiek respondentów.

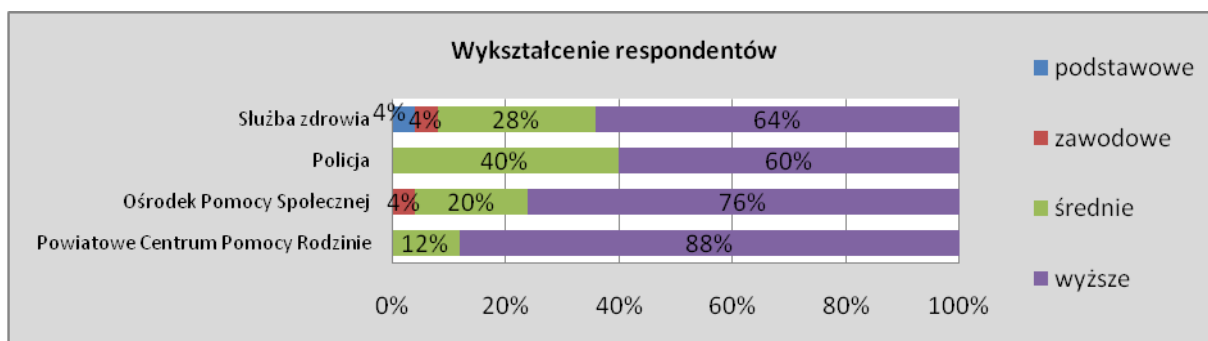
Analiza struktury płciowej analizowanej grupy profesjonalistów pokazuje, że wśród pracowników Służby zdrowia, Ośrodków Pomocy Społecznej oraz Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie przeważają kobiety (Służba zdrowia - 88% kobiet, Ośrodek Pomocy Społecznej - 96% kobiet, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie - 80% kobiet) a wśród zbadanych pracowników Policji - mężczyźni (92%). Grupy nie są więc równoważne z punktu widzenia struktury płciowej, choć odzwierciedlają typowe proporcje zatrudnienia w tych instytucjach.

Rysunek 1.3.1. Procentowy rozkład respondentów z poszczególnych instytucji ze względu na płeć

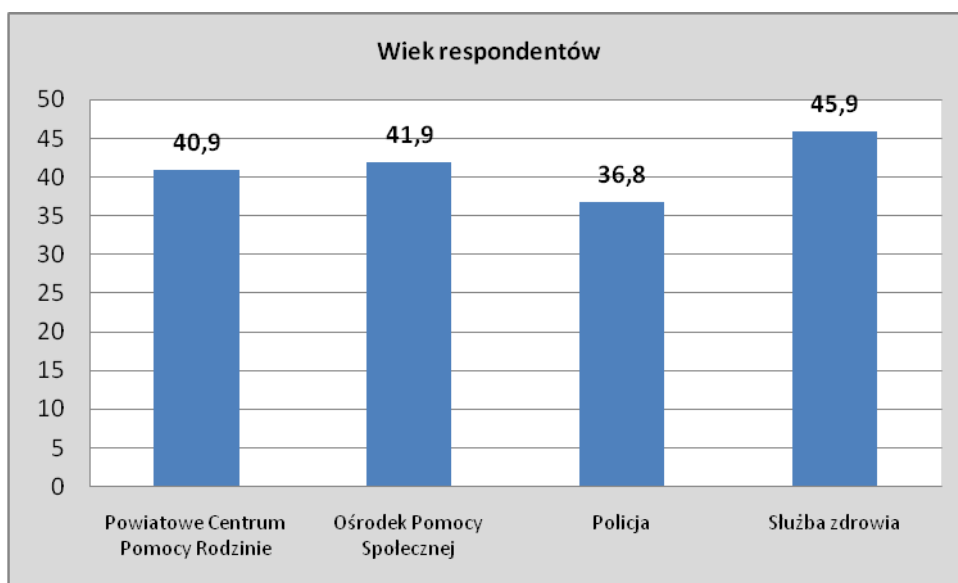
Analiza wykształcenia respondentów pokazała, że dominują pracownicy z wykształceniem wyższym, przy czym największy ich odsetek zanotowano wśród

pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie (88%), a najmniejszy wśród funkcjonariuszy Policji (60%).

Rysunek 1.3.2. Procentowy rozkład respondentów z poszczególnych instytucji ze względu na wykształcenie

Analiza wieku respondentów pozwoliła wskazać, że najstarsi byli pracownicy Służby zdrowia (średnia wieku wynosiła prawie 46 lat) a najmłodsi funkcjonariusze Policji (przeciętny wiek wynosił w tej grupie prawie 37 lat). Podsumowując można powiedzieć, że badani respondenci byli w wieku oscylującym wokół 40 lat.

Rysunek 1.3.3. Średni wiek respondentów z poszczególnych instytucji

2. PRZEMOC W RODZINIE WOBEC OSÓB STARSZYCH

Osoby starsze na użytek tego badania zostały zdefiniowane jako kobiety i mężczyźni, którzy osiągnęli wiek emerytalny, niezależnie od tego, czy pracują zawodowo, czy też przeszli na emeryturę.

2.1 Opinie na temat charakterystyk ofiar przemocy w rodzinie wobec osób starszych

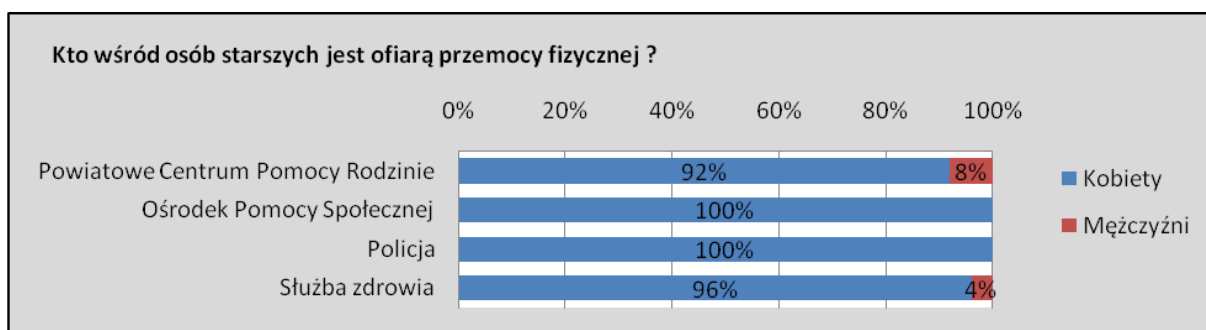
Skala dotycząca przemocy w rodzinie wobec osób starszych rozpoczynała się od twierdzeń, w których respondenci – ankietowani profesjonalści - ustosunkowywali się do pytań o podstawowe charakterystyki ofiar przemocy (fizycznej, psychicznej, ekonomicznej i seksualnej) wśród osób starszych. Badanych proszono o wybór, kto jest najczęściej ofiarą danego typu przemocy. Charakterystyki ofiar obejmowały podstawowe właściwości demograficzne, takie jak płeć, wykształcenie oraz miejsce zamieszkania.

Przemoc fizyczna

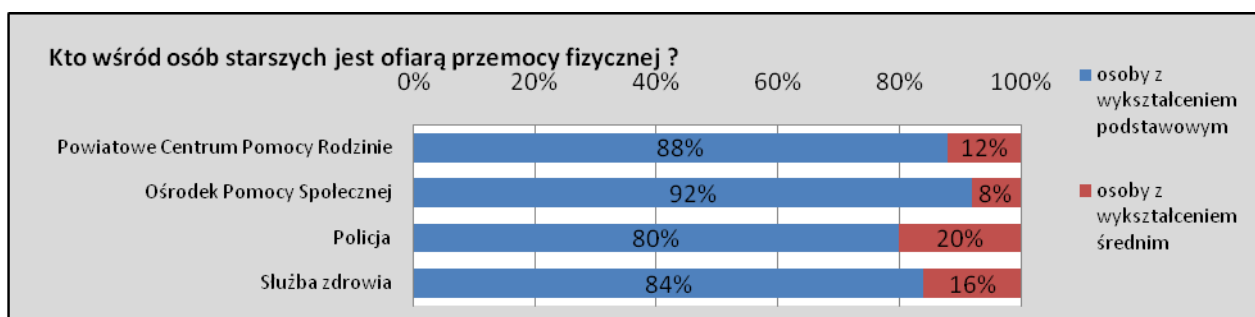
W zakresie przemocy fizycznej badani respondenci stwierdzili, że najczęściej ofiarami przemocy są kobiety a zdecydowanie rzadziej mężczyźni. Drugą istotną charakterystyką typowej ofiary tego typu przemocy jest wykształcenie podstawowe, zdecydowanie rzadziej wykształcenie średnie.

Miejsce zamieszkania nie pozwala różnicować osób starszych będących ofiarami przemocy w rodzinie. W opinii profesjonalistów osoby starsze mieszkające na wsi, w małym mieście i dużym mieście są tak samo często ofiarami przemocy. Miejsce zamieszkania nie ma więc znaczenia dla identyfikacji ofiar przemocy w rodzinie.

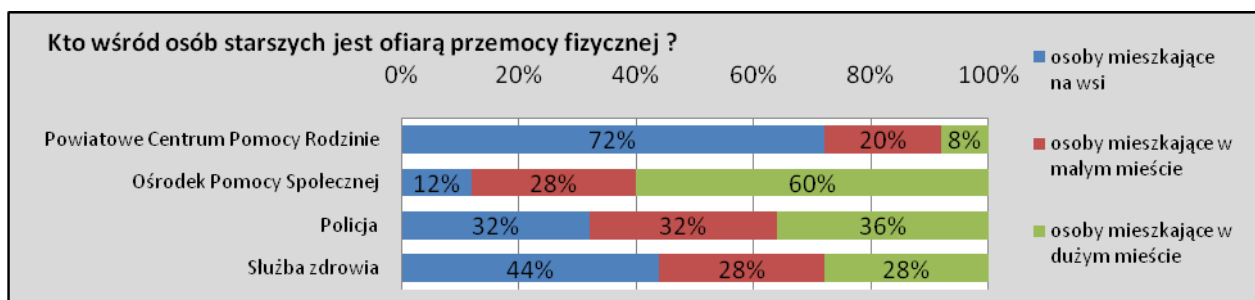
Poszczególne grupy zawodowe oceniały charakterystyki ofiar przemocy niezwykle zbieżnie.

Rysunek 2.1.1. Procentowy rozkład odpowiedzi na pytanie o płeć ofiar przemocy fizycznej w rodzinie wobec osób starszych

Rysunek 2.1.2. Procentowy rozkład odpowiedzi na pytanie o wykształcenie ofiar przemocy fizycznej w rodzinie wobec osób starszych

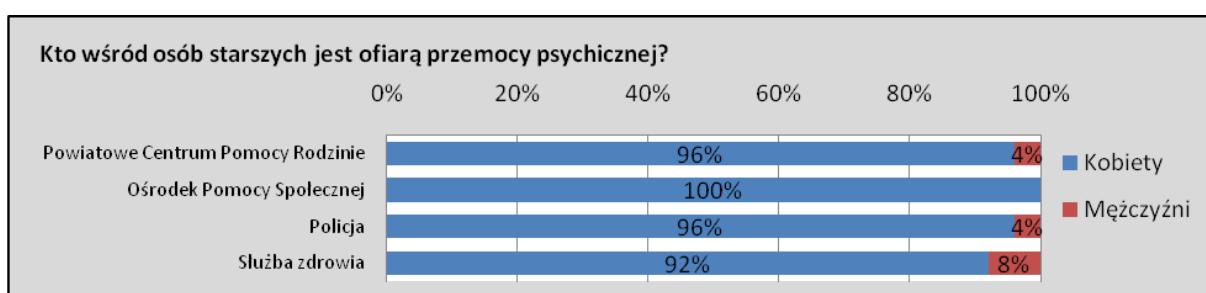
Rysunek 2.1.3. Procentowy rozkład odpowiedzi na pytanie o miejsce zamieszkania ofiar przemocy fizycznej w rodzinie wobec osób starszych

Przemoc psychiczna

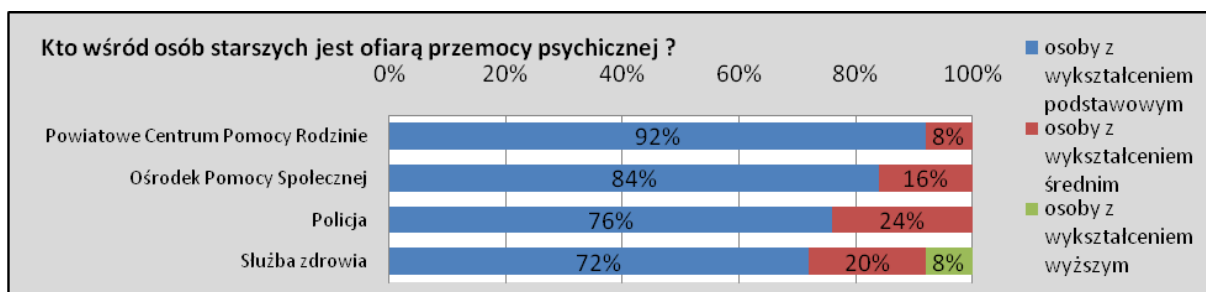
Jeśli chodzi o przemoc psychiczną w stosunku do osób starszych, także tutaj opinie osób „pierwszego kontaktu” są zbieżne. Respondenci oceniali, że najczęściej ofiarami tego typu przemocy (wyśmiewania, znieważania) są kobiety. Jeśli chodzi o wykształcenie, to pracownicy Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie i Ośrodków Pomocy Społecznej najniżej oceniają udział osób starszych z wykształceniem średnim wśród ofiar przemocy psychicznej w rodzinie (odpowiednio 8% i 16%). Pracownicy Policji uważają, że wśród ofiar

przemocy psychicznej aż 24% to osoby z wykształceniem średnim, natomiast pracownicy Służby zdrowia jako jedyni wskazują na osoby z wykształceniem wyższym.

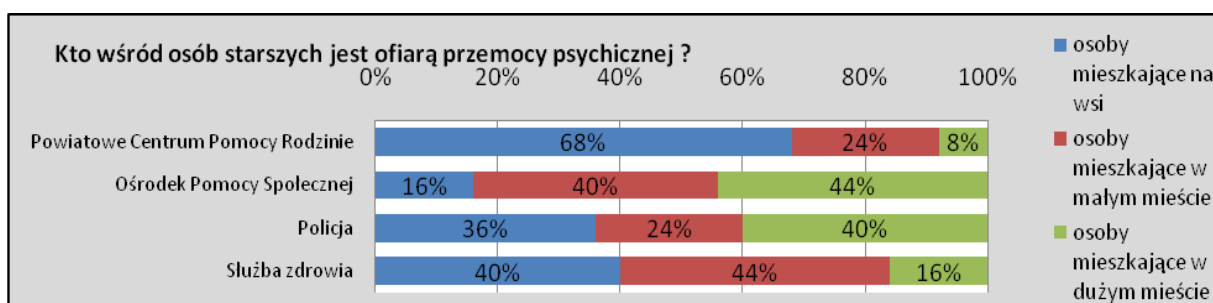
Jeśli chodzi o miejsce zamieszkania, to pracownicy Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie najczęściej wskazują, że ofiarami przemocy są osoby mieszkające na wsi (aż 68% wskazało na tę grupę osób), natomiast najrzadziej osoby mieszkające w dużym mieście. Podobnie identyfikują ofiary przemocy psychicznej w rodzinie pracownicy Służby zdrowia. Odwrotne proporcje można zauważyć wśród pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej oraz Policji, wśród których 40% wskazuje na osoby mieszkające w dużym mieście jako najczęściej będące ofiarami przemocy psychicznej.

Rysunek 2.1.4. Procentowy rozkład odpowiedzi na pytanie o płeć ofiar przemocy psychicznej w rodzinie wobec osób starszych

Rysunek 2.1.5. Procentowy rozkład odpowiedzi na pytanie o wykształcenie ofiar przemocy psychicznej w rodzinie wobec osób starszych

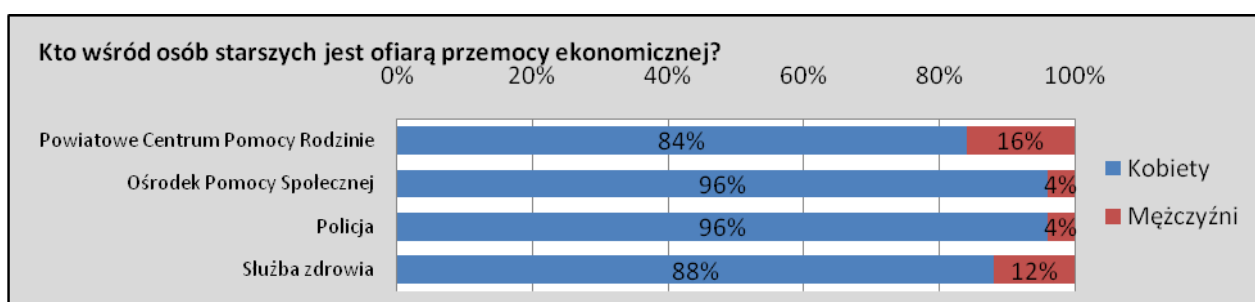
Rysunek 2.1.6. Procentowy rozkład odpowiedzi na pytanie o miejsce zamieszkania ofiar przemocy psychicznej w rodzinie wobec osób starszych

Przemoc ekonomiczna

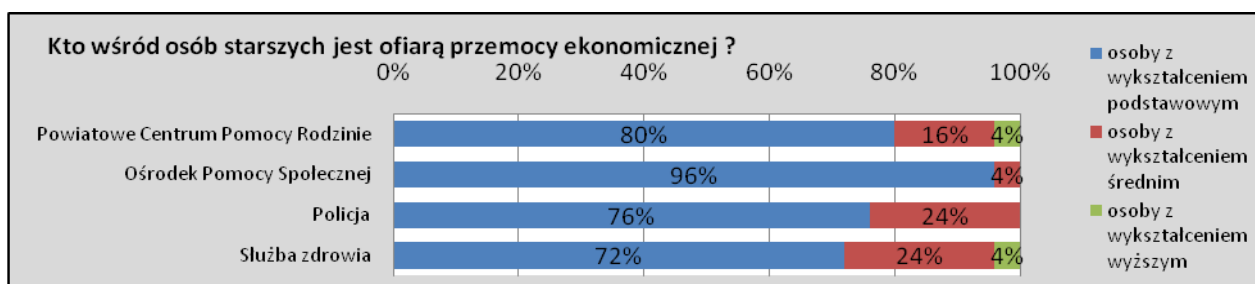
Przemoc ekonomiczna to między innymi wykorzystywanie dochodów (renty, emerytury) osób starszych na potrzeby innych domowników bez zgody ich dysponentów. Widać, że w odróżnieniu od pozostałych form przemocy wskazano, że mężczyźni stają się jej ofiarami. Procent ten jest jednak zdecydowanie mniejszy; większość pracowników instytucji zajmujących się ofiarami przemocy w rodzinie wskazuje, że to kobiety są najczęściej ofiarami tego typu przemocy (od 84% do 96%).

Przemoc ekonomiczna jako w większości wynikająca z niedostatecznych zasobów finansowych rodziny zdecydowanie częściej, zdaniem respondentów, dotyka osób z wykształceniem podstawowym a najrzadziej te z wykształceniem wyższym.

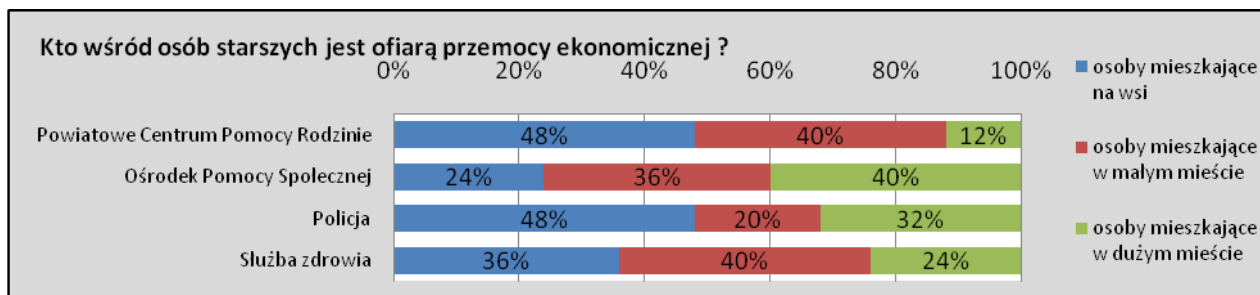
Jeśli chodzi o miejsce zamieszkania to podobnie często ofiarami przemocy ekonomicznej w rodzinie padają osoby mieszkające na wsi, w małym czy dużym mieście. Pracownicy Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie najrzadziej wskazują jako ofiary przemocy ekonomicznej osoby mieszkające w dużym mieście (jedynie 12%).

Rysunek 2.1.7. Procentowy rozkład odpowiedzi na pytanie o płeć ofiar przemocy ekonomicznej w rodzinie wobec osób starszych

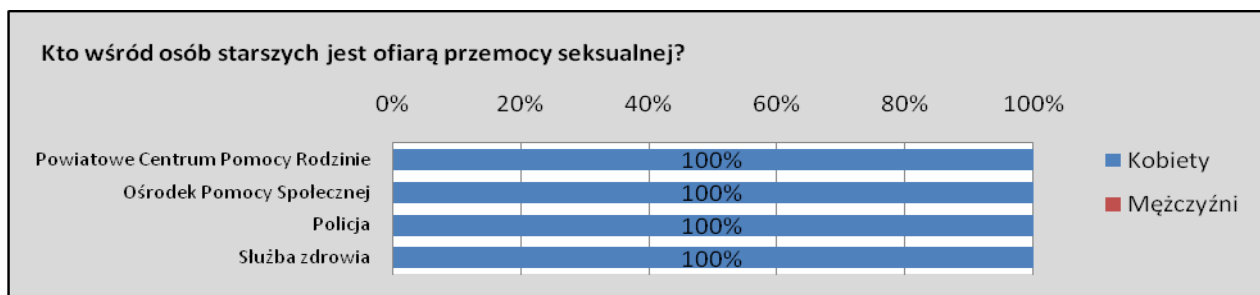
Rysunek 2.1.8. Procentowy rozkład odpowiedzi na pytanie o wykształcenie ofiar przemocy ekonomicznej w rodzinie wobec osób starszych

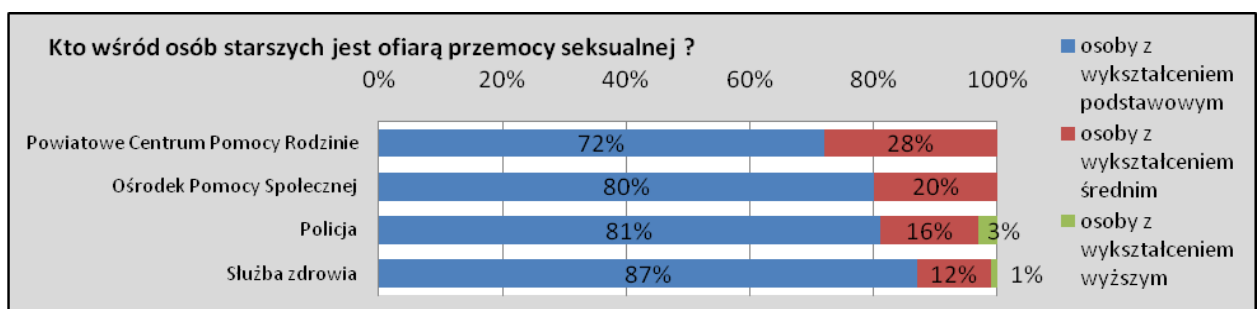
Rysunek 2.1.9. Procentowy rozkład odpowiedzi na pytanie o miejsce zamieszkania ofiar przemocy ekonomicznej w rodzinie wobec osób starszych

Przemoc seksualna

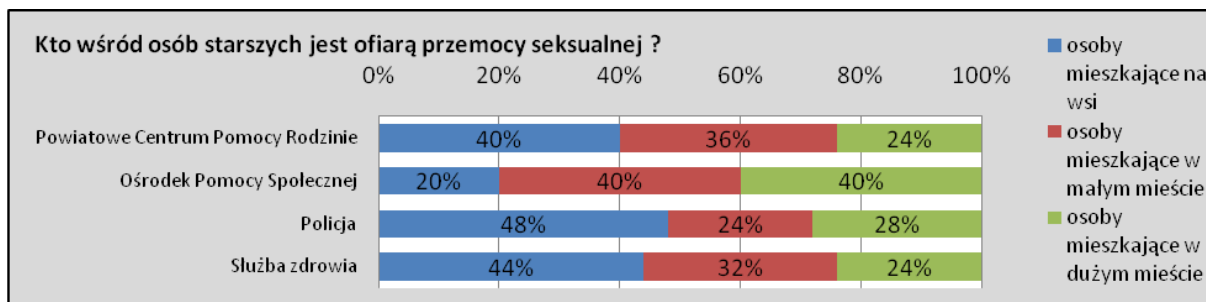
Ofiarami przemocy seksualnej w rodzinie najczęściej stają się, zdaniem respondentów, kobiety (100%) z wykształceniem podstawowym (ok. 80% respondentów wskazało grupę o tym wykształceniu jako ofiary przemocy). Analizując miejsce zamieszkania ofiar przemocy seksualnej w rodzinie wśród osób starszych widać, że respondenci wskazują podobnie często osoby mieszkające na wsi, w małym i dużym mieście jako ofiary tej przemocy.

Rysunek 2.1.10. Procentowy rozkład odpowiedzi na pytanie o płeć ofiar przemocy seksualnej w rodzinie wobec osób starszych

Rysunek 2.1.11. Procentowy rozkład odpowiedzi na pytanie o wykształcenie ofiar przemocy seksualnej w rodzinie wobec osób starszych

Rysunek 2.1.12. Procentowy rozkład odpowiedzi na pytanie o miejsce zamieszkania ofiar przemocy seksualnej w rodzinie wobec osób starszych

Podsumowanie:

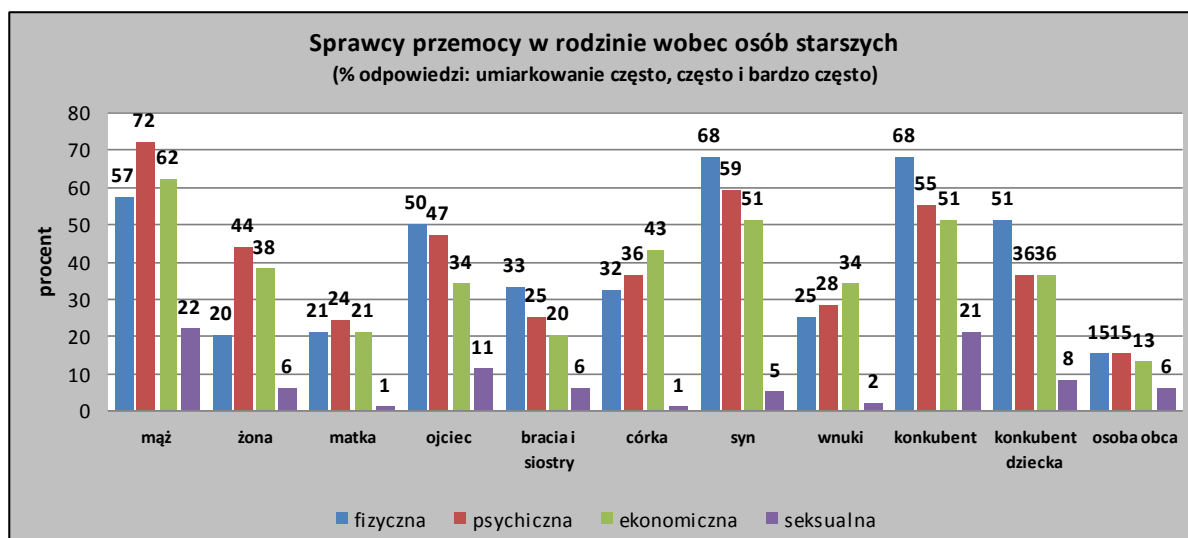
Tworząc wizerunek osoby starszej – ofiary przemocy w rodzinie można wskazać kilka jej kluczowych charakterystyk. Ofiarą przemocy w rodzinie jest najczęściej:

- kobieta,
- o wykształceniu podstawowym lub średnim.

Miejsce zamieszkania raczej nie różnicuje ofiar przemocy w rodzinie – tak samo często wskazywane są osoby mieszkające na wsi, w małym i dużym mieście. Jedyne rozbieżności wynikają prawdopodobnie z różnych obszarów działania pracowników poszczególnych instytucji. Osoby starsze mieszkające na wsi częściej są wskazywane jako typowe ofiary przemocy fizycznej w rodzinie niż innych typów przemocy.

2.2 Opinie na temat charakterystyk sprawców przemocy w rodzinie wobec osób starszych

W kolejnej części ankiety proszono respondentów o wskazanie, kto najczęściej jest sprawcą danego typu przemocy w rodzinie. Badani mogli określić, jak często dana osoba jest sprawcą przemocy. Ze względu na brak różnic między poszczególnymi grupami zawodowymi zajmującymi się przemocą w rodzinie statystyki zostały przedstawione łącznie bez podziału na pracowników Policji, Służby zdrowia, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie i Ośrodków Pomocy Społecznej. Statystyki zaprezentowane na wykresie to procent osób, które odpowiedziały, że dana osoba bliska–członek rodziny jest sprawcą przemocy określonego typu umiarkowanie często, często i bardzo często.

Rysunek 2.2.1. Procent respondentów uznających danego członka rodziny jako częstego sprawcę przemocy w rodzinie wobec osób starszych

Na uwagę zasługują pewne główne tendencje, ujawniające się w odpowiedziach respondentów. Po pierwsze, widoczna jest większa częstość występowania przemocy fizycznej, psychicznej i ekonomicznej w porównaniu z seksualną. Po drugie, wyraźne są różnice w zakresie płci sprawców przemocy w rodzinie wobec osób starszych. Pracownicy instytucji powołanych do pomocy osobom, które doznają przemocy w rodzinie, zdecydowanie częściej wskazują jako sprawców męskich członków rodzin osób starszych – męża osoby starszej, ojca, syna, konkubenta osoby starszej czy konkubenta dziecka osoby starszej.

Jeśli chodzi o porównanie między członkami rodziny ofiary przemocy to uwzględniając rodzaj przemocy najczęściej stosowany przez męża i żonę osoby starszej widać wyraźne dysproporcje w ocenach częstości dokonywanych przez pracowników instytucji wspierających ofiary przemocy. Mężowie osób starszych proporcjonalnie częściej stosują przemoc fizyczną (57% wskazań), podczas gdy żony zdecydowanie rzadziej uciekają się do tego typu przemocy (tylko 20%). Żony rzadko też są postrzegane jako stosujące przemoc seksualną (tylko 6%). Niewielu respondentów wskazuje także na rodzeństwo osób starszych jako często stosujące przemoc w rodzinie. Podobnie z wnukami osób starszych.

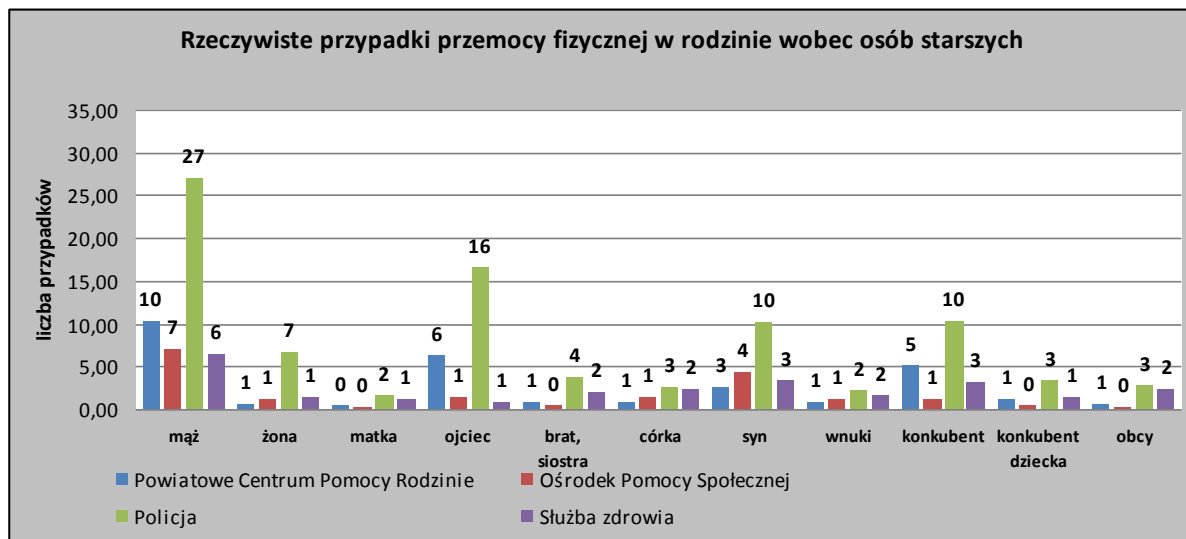
Podsumowanie:

- W opinii badanych profesjonalistów najczęściej jako sprawcy przemocy w rodzinie wskazywani są mężczyźni krewni osób starszych: mężowie, konkubenci, synowie.
- Respondenci znacznie rzadziej postrzegają wśród członków rodziny sprawców przemocy seksualnej niż innych typów przemocy.

2.3 Opinie na temat liczby znanych przypadków przemocy w rodzinie

Badani proszeni byli także o wskazanie liczby rzeczywistych przypadków przemocy fizycznej, psychicznej, ekonomicznej i seksualnej w rodzinie. Dane podsumowane na poniższych wykresach wskazują na prawidłowości opisane poniżej.

W przypadku przemocy fizycznej największą liczbę znanych przypadków w ciągu ostatniego roku wskazują pracownicy Policji. Wskazana przez nich liczba znacząco odbiega od statystyk podawanych przez pozostałe grupy zawodowe. Pracownicy Policji jako sprawców największej liczby aktów przemocy fizycznej wobec osób starszych w rodzinie wskazują męskich krewnych – męża (przeciętnie aż 27 znanych przypadków przemocy), ojca (16 przypadków), syna (przeciętnie 10 przypadków) czy konkubenta (10 przypadków przemocy fizycznej). Podobna tendencja jest zauważalna w relacjach pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie, którzy znają znacznie mniej przypadków przemocy fizycznej niż pracownicy Policji, niemniej raportują największą liczbę przypadków przemocy ze strony męża, ojca czy konkubenta.

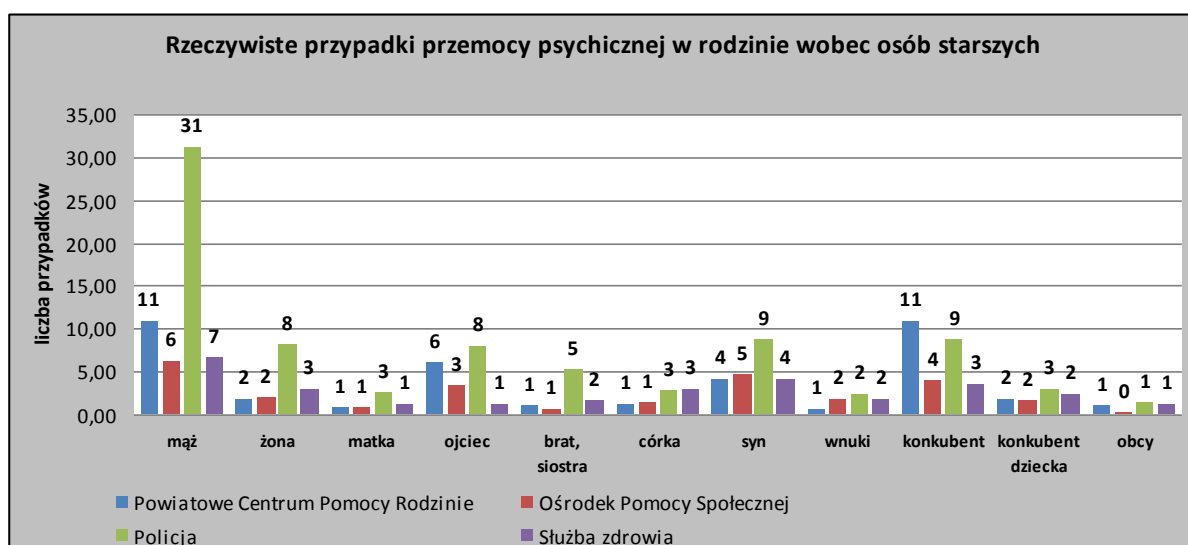
Rysunek 2.3.1. Liczba przypadków przemocy fizycznej w rodzinie wobec osób starszych znanych respondentom w zależności od sprawcy przemocy

Jeśli chodzi o przemoc psychiczną w rodzinie wobec osób starszych, to liczba znanych przypadków sprawozdawanych przez pracowników Policji jest podobna do liczby przypadków przemocy fizycznej. Podobnie uwidacznia się w odpowiedziach policjantów tendencja wskazująca, że największa liczba przypadków to takie, gdzie sprawcami był mąż

(31 przypadków), ojciec (8 przypadków), syn (9 przypadków) czy konkubent (9 przypadków). To, co odróżnia przemoc fizyczną i psychiczną, to fakt większej liczby przypadków przemocy psychicznej, w których sprawcami były żony (8 przypadków).

Dość dużą liczbę przypadków przemocy zanotowali pracownicy Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie, którzy deklarują przeciętnie 9 przypadków przemocy ze strony męża, 6 ze strony ojca i 11 ze strony konkubenta. Znacznie rzadziej stykają się z przypadkami przemocy psychicznej ze strony żony osoby starszej.

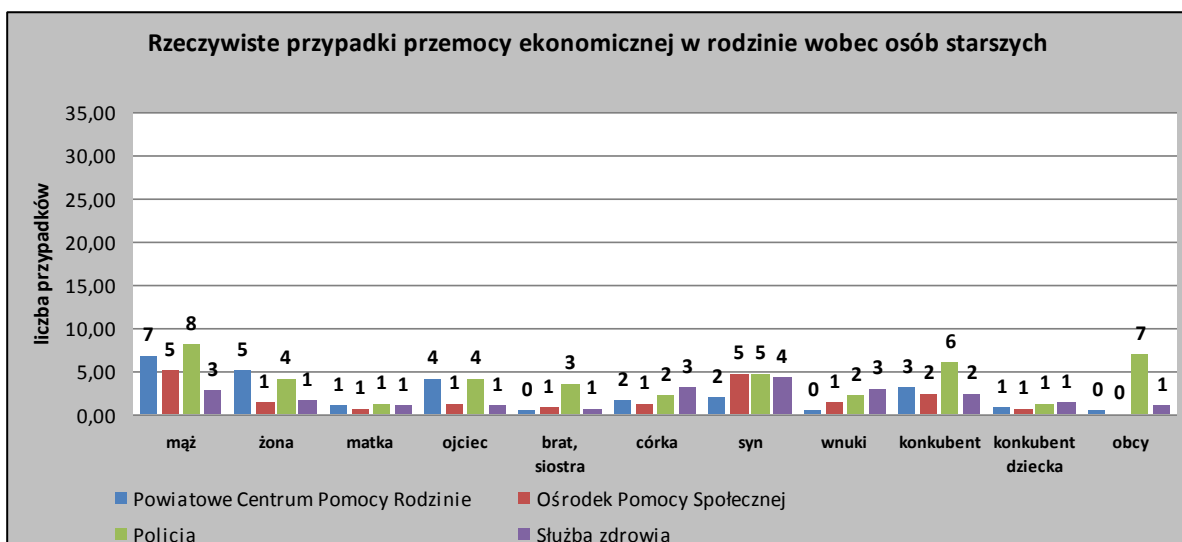
Podobna tendencja jest widoczna w dwóch pozostałych grup zawodowych pomagających ofiarom przemocy, tj. pracowników Służby zdrowia i Ośrodków Pomocy Społecznej, choć te dwie grupy znają najmniej przypadków przemocy wobec osób starszych.

Rysunek 2.3.2. Liczba przypadków przemocy psychicznej w rodzinie wobec osób starszych znanych respondentom w zależności od sprawcy przemocy

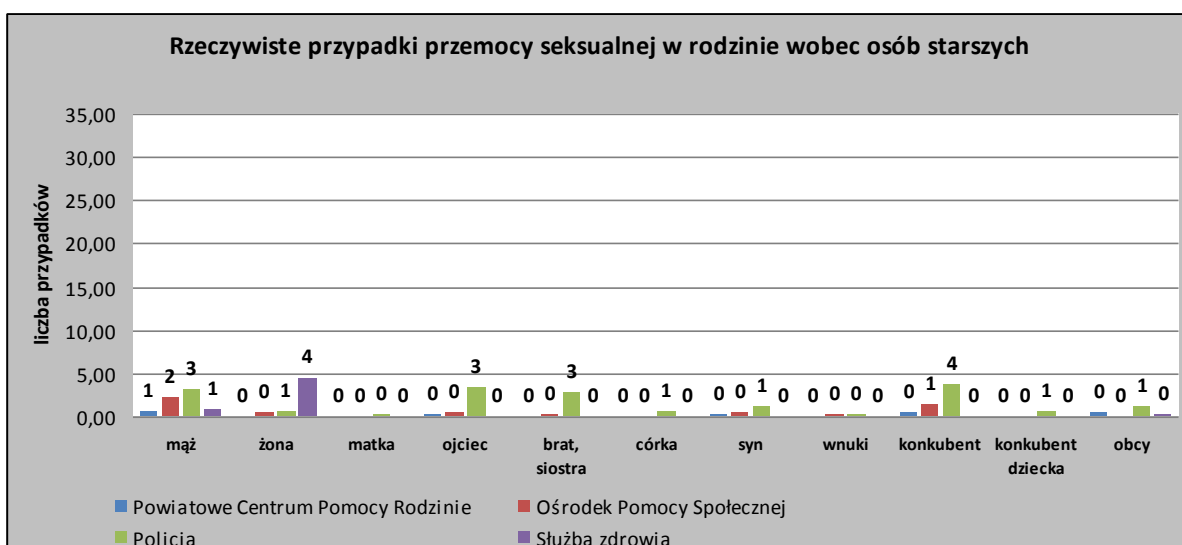
Znajomość przypadków przemocy ekonomicznej w rodzinie wobec osób starszych jest znacznie rzadziej deklarowana przez badanych niż przypadków przemocy psychicznej czy fizycznej. Nie ujawniają się tutaj wyrażenie tendencje związane z płcią sprawcy przemocy. Równie często sprawcą tej przemocy staje się osoba obca lub mąż. Policjanci znają podobną liczbę przypadków, gdzie sprawcami są te właśnie osoby.

Pracownicy Służby zdrowia i Ośrodków Pomocy Społecznej dość rzadko stykają się z sytuacją tego typu przemocy. Wartości znanych przypadków oscylują w tych grupach wokół 1-2 rocznie.

Rysunek 2.3.3. Liczba przypadków przemocy ekonomicznej w rodzinie wobec osób starszych znanych respondentom w zależności od sprawcy przemocy

Badani respondenci najmniej znają rzeczywistych przypadków przemocy seksualnej, przy czym policjanci zetknęli się z największą ich liczbą (3-4 przypadki rocznie). Tak jak w innych typach przemocy sprawcami przemocy seksualnej są najczęściej mężczy krewni osoby starszej: mąż, ojciec, brat czy konkubent.

Rysunek 2.3.4. Liczba przypadków przemocy seksualnej w rodzinie wobec osób starszych znanych respondentom w zależności od sprawcy przemocy

Podsumowanie:

- Respondenci bardzo rzadko stykają się z przypadkami przemocy seksualnej porównując z innymi rodzajami przemocy w rodzinie. Wskazują znajomość

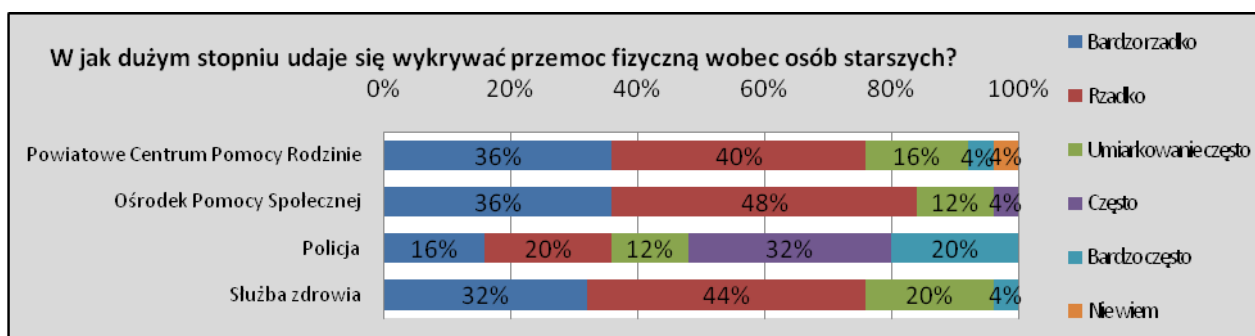
niewielkiej liczby 2-3 przypadków i wskazania te pojawiają się głównie ze strony pracowników Policji.

- Liczba przypadków przemocy ekonomicznej z którymi zetknęły się w ciągu ostatniego roku osoby badane, jest niższa niż przemocy fizycznej i psychicznej.
- Najczęściej respondenci mieli styczność z przypadkami przemocy fizycznej i psychicznej – przeciętnie około kilkunastu razy.
- Najczęściej sprawcami przemocy są mężczyźni krewni osoby starszej: mąż, ojciec, konkubent, czy syn. Przemoc ze strony kobiet jest znacznie rzadsza choć również się pojawia. Najczęściej sprawcami przemocy są matki.

2.4 Opinie na temat stopnia wykrywania rzeczywistych przypadków przemocy w rodzinie

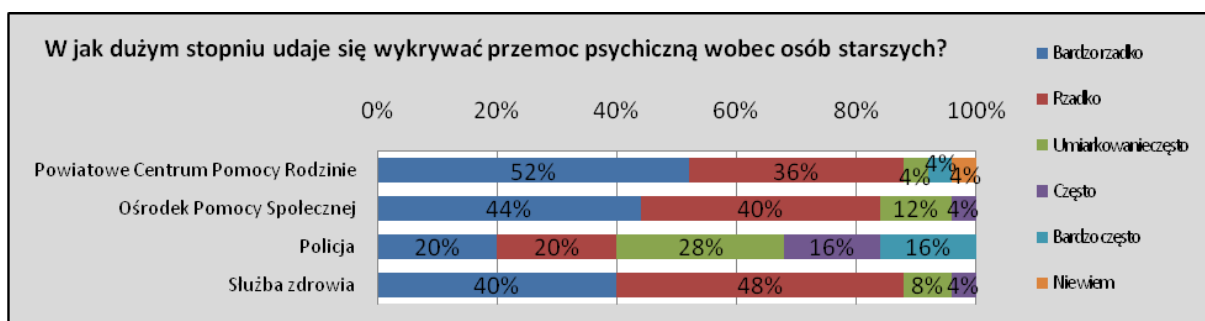
Kolejnym zagadnieniem, o które pytano respondentów, był stopień w jakim udaje się wykrywać rzeczywiste przypadki przemocy w rodzinie wobec osób starszych. Badani proszeni byli o określenie w jakim stopniu udaje się wykrywać poszczególne typy przemocy w rodzinie wobec osób starszych. Proszono o wskazanie, jak często przypadki przemocy są zgłaszane poszczególnym instytucjom. Respondenci udzielali odpowiedzi wybierając z zestawu opcji odpowiedź: „bardzo rzadko”, „rzadko”, „umiarkowanie często”, „często”, „bardzo często” lub „nie wiem”.

W przypadku przemocy fizycznej wysoko oceniają stopień wykrywania pracownicy Policji, wśród których aż 64% uznało, że ten rodzaj przemocy jest wykrywany umiarkowanie często, często i bardzo często. Zdecydowanie inną opinię wyrażają pracownicy Służby zdrowia, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie, Ośrodków Pomocy Społecznej. Aż 84% pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej wskazuje, że tego typu przemoc wykrywa się rzadko lub bardzo rzadko. Podobny procent pracowników Służby zdrowia i Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie wyraża taką opinię (76% w obu grupach).

Rysunek 2.4.1. Procentowy rozkład opinii respondentów na temat stopnia wykrywania przemocy fizycznej w rodzinie wobec osób starszych

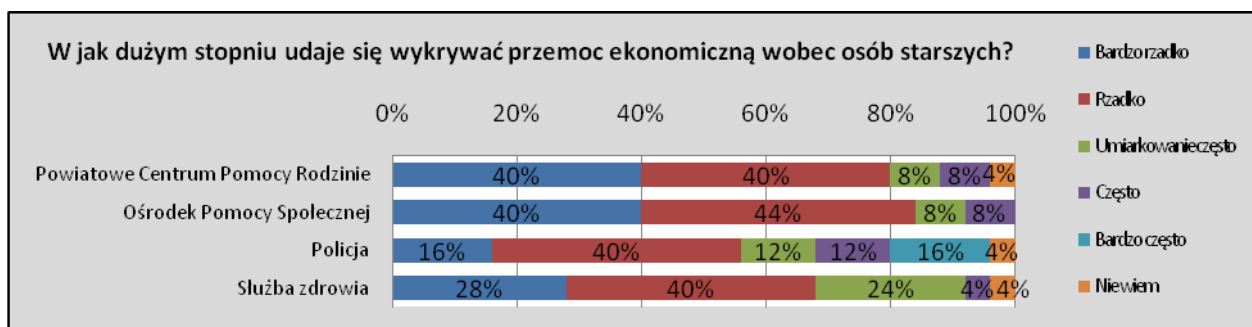
Analizując stopień wykrywania przemocy psychicznej w rodzinie wobec osób starszych ponownie obserwujemy różnice w opiniach wyrażanych przez pracowników Policji w porównaniu z innymi instytucjami zajmującymi się ofiarami przemocy w rodzinie. Aż 60% pracowników Policji uważa, że ten rodzaj przemocy wśród osób starszych jest wykrywany często lub bardzo często. Innego zdania są pracownicy Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie, wśród których tylko 8% osób wskazuje, że ten rodzaj przemocy jest często wykrywany. Podobne opinie wyrażają pracownicy Ośrodków Pomocy Społecznej (16%) oraz pracownicy Służby zdrowia (12%).

Rysunek 2.4.2. Procentowy rozkład opinii respondentów na temat stopnia wykrywania przemocy psychicznej w rodzinie wobec osób starszych

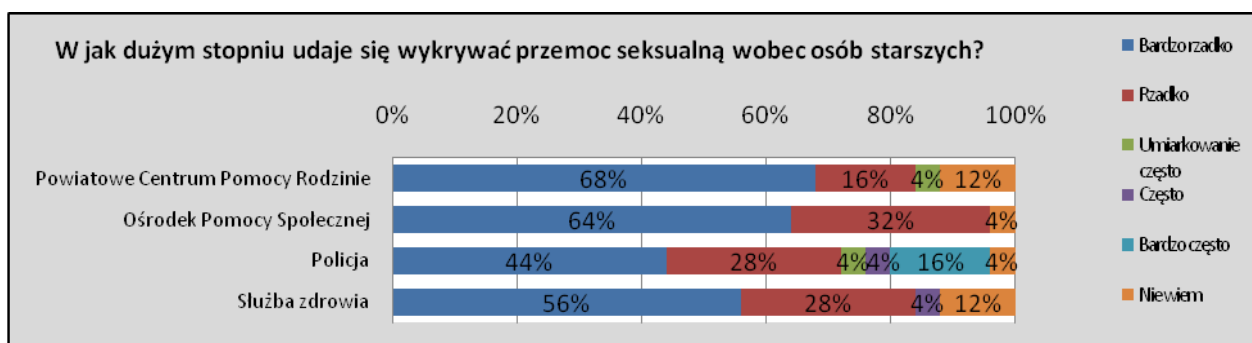
W przypadku przemocy ekonomicznej opinie poszczególnych grup osób „pierwszego kontaktu” wydają się być bardziej zbieżne. Także policjanci wskazują częściej niż w przypadku innego typu przemocy, że przemoc ekonomiczna jest rzadziej wykrywana – aż 56% pracowników Policji wybrało odpowiedź „bardzo rzadko” lub „rzadko” na pytanie „W jak dużym stopniu udaje się wykrywać przemoc ekonomiczną w rodzinie wobec osób starszych?”. Opinie pozostałych grup profesjonalistów zajmujących się przypadkami przemocy są nieco bardziej skrajne. Jedynie 16% pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie wskazuje, że przemoc ekonomiczna jest umiarkowanie często lub często

wykrywana. Taki sam procent osób zatrudnionych w Ośrodkach Pomocy Społecznej wyraża opinię, że przemoc ekonomiczna w rodzinie wobec osób starszych jest często wykrywana. Opinie bardziej zbieżne z poglądami pracowników Policji posiadają pracownicy Służby zdrowia, wśród których 28% sugeruje, że przemoc ekonomiczna jest umiarkowanie często, często i bardzo często wykrywana.

Rysunek 2.4.3. Procentowy rozkład opinii respondentów na temat stopnia wykrywania przemocy ekonomicznej w rodzinie wobec osób starszych

Przemoc seksualna wobec osób starszych to rodzaj przemocy, który w największym stopniu jest otoczony społecznym tabu. Uwidacznia się to także w opiniach badanych profesjonalistów. Generalnie cała grupa wskazuje, że ten rodzaj przemocy jest bardzo rzadko lub rzadko wykrywany. Aż 84% osób zatrudnionych w Powiatowych Centrach Pomocy Rodzinie wskazuje, że ten rodzaj przemocy jest wykrywany bardzo rzadko lub rzadko. Podobne opinie wygłaszają pozostałe grupy zawodowe – sądzi tak aż 96% pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej, 84% pracowników Służby zdrowia i 72% pracowników Policji. Po raz kolejny funkcjonariusze Policji mają najbardziej optymistyczny obraz wykrywalności tego typu przemocy w rodzinie.

Rysunek 2.4.4. Procentowy rozkład opinii respondentów na temat stopnia wykrywania przemocy seksualnej w rodzinie wobec osób starszych

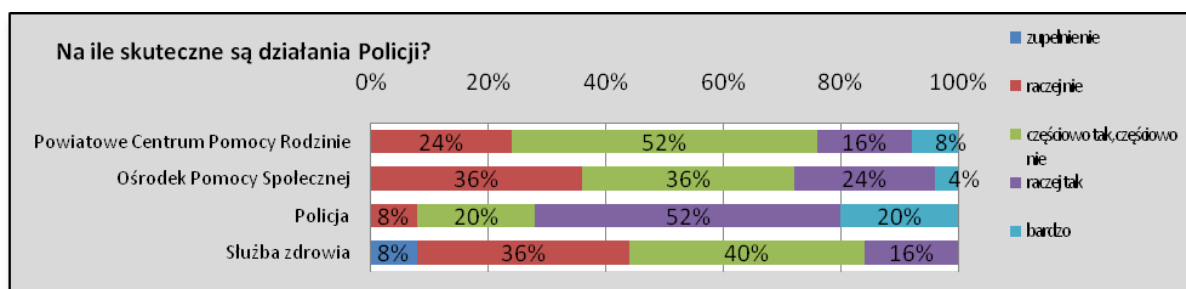
Podsumowanie:

- Opinie na temat stopnia wykrywania rzeczywistych przypadków przemocy w rodzinie wobec osób starszych są dość zróżnicowane w zależności od grupy zawodowej, do której należy respondent. Policjanci na tle innych grup zdecydowanie częściej sądzą, że przypadki przemocy są zgłaszane odpowiednim instytucjom. Pozostałe grupy zawodowe wyrażają bardziej ostrożną opinię w tym względzie.
- Najbardziej zdaniem respondentów wykrywana jest przemoc seksualna, najczęściej zaś przemoc fizyczna.

2.5 Ocena skuteczności działań podejmowanych przez instytucje powołane do interwencji w przypadku przemocy rodzinie

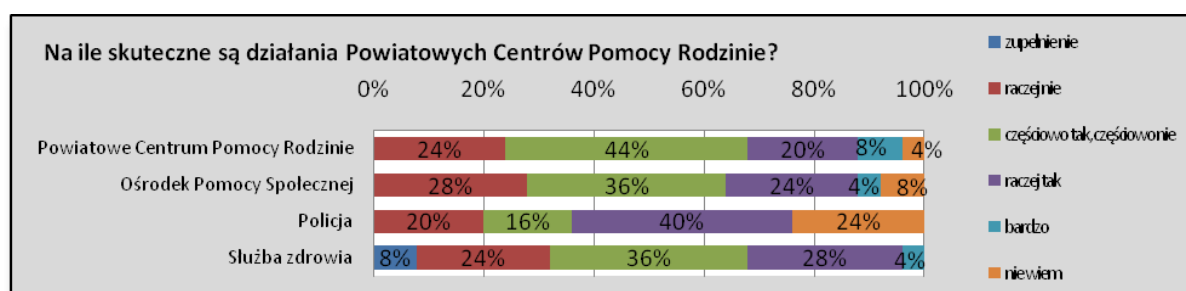
Respondenci zostali także poproszeni o ocenę skuteczności działań instytucji reagujących na przemoc w rodzinie wobec osób starszych. Każda grupa zawodowa oceniała swoją instytucję jak również inne jednostki powołane do podejmowania działań w przypadkach przemocy w rodzinie, wybierając na skali jedną odpowiedź z puli „zupełnie nieskuteczne”, „raczej nieskuteczne”, „częściowo skuteczne, częściowo nieskuteczne”, „raczej skuteczne”, „bardzo skuteczne”.

Ocena skuteczności działań **Policji** jest zróżnicowana w zależności od grupy zawodowej do której należy respondent. Najlepiej skuteczność swoich działań oceniają sami pracownicy Policji – jedynie 8% z nich wskazuje, że działania Policji w sytuacji przemocy w rodzinie są raczej nieskuteczne. Nieco więcej osób w pozostałych grupach zawodowych nisko ocenia skuteczność Policji. Aż 24% pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie wskazuje, że działania Policji są raczej nieskuteczne; podobną opinię ma 36% pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej i Służby zdrowia. Jako częściowo skuteczne ocenia działania Policji 52% pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie, aż 36% pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej i 40% pracowników Służby zdrowia.

Rysunek 2.5.1. Procentowy rozkład odpowiedzi respondentów na pytanie o skuteczność działań Policji w przypadku przemocy w rodzinie wobec osób starszych

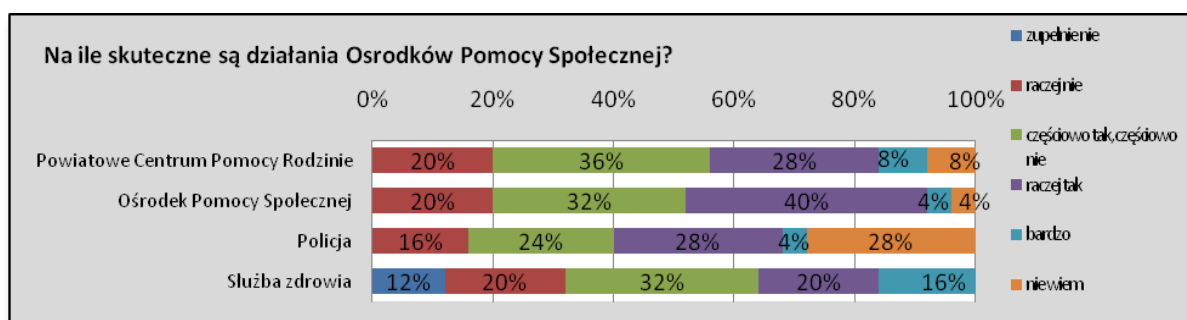
Ocena skuteczności działania w przypadkach przemocy w rodzinie wobec osób starszych podejmowanego przez pracowników **Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie** jest ponownie zróżnicowana ze względu na to, kto dokonuje oceny tej interwencji. Grupa pracowników Policji najwyżej ocenia pracę tej instytucji – aż 40% funkcjonariuszy Policji uważa, że pracownicy Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie podejmują skuteczne działania w sytuacji ujawnienia przypadków przemocy wobec osób starszych. W pozostałych grupach zawodowych ta opinia jest mniej pozytywna – więcej osób spośród pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie, Ośrodków Pomocy Społecznej oraz Służby zdrowia sądzi, że działania Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie są częściowo skuteczne a częściowo nieskuteczne (36% pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej i Służby zdrowia oraz 44% pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie) a mniejsza liczba osób sądzi, że te działania są raczej skuteczne (20% pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie, 24% pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej i 28% Służby zdrowia). Co ciekawe, dość duża grupa policjantów (24%) nie wie, czy działania podejmowane przez Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie są skuteczne.

Rysunek 2.5.2. Procentowy rozkład odpowiedzi respondentów na pytanie o skuteczność działań Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie w przypadku przemocy w rodzinie wobec osób starszych

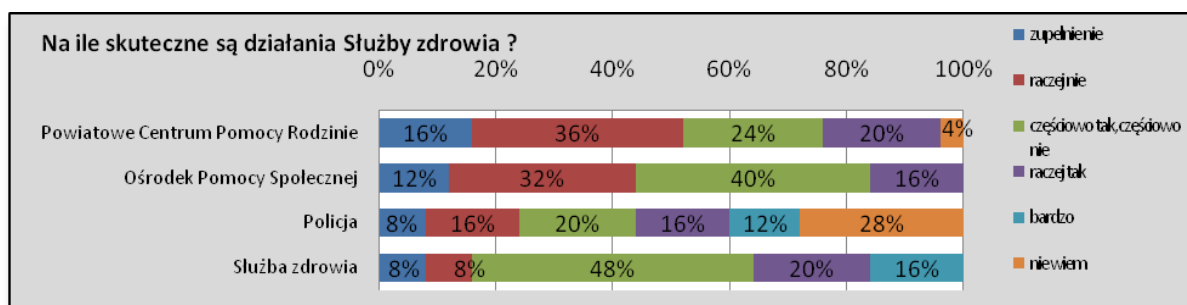
Działania **Ośrodków Pomocy Społecznej** zostały generalnie ocenione dość wysoko. Jedynie 12% pracowników Służby zdrowia uznało interwencje tej instytucji podejmowane w

przypadkach przemocy w rodzinie wobec osób starszych za zupełnie nieskuteczne. 36% pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie i Służby zdrowia oceniło działania Ośrodków Pomocy Społecznej jako raczej lub bardzo skuteczne. Nieco lepiej o skuteczności swojej pracy mówią pracownicy Ośrodków Pomocy Społecznej – aż 44% ocenia swoje działania jako raczej skuteczne i bardzo skuteczne. W przypadku opinii funkcjonariuszy Policji można wskazać na dwie prawidłowości. Aż 28% nie potrafi określić, czy działania pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej są skuteczne. Dodatkowo 32% pracowników Policji ocenia działania tej instytucji jako skuteczne a tylko 16% jako raczej nieskuteczne.

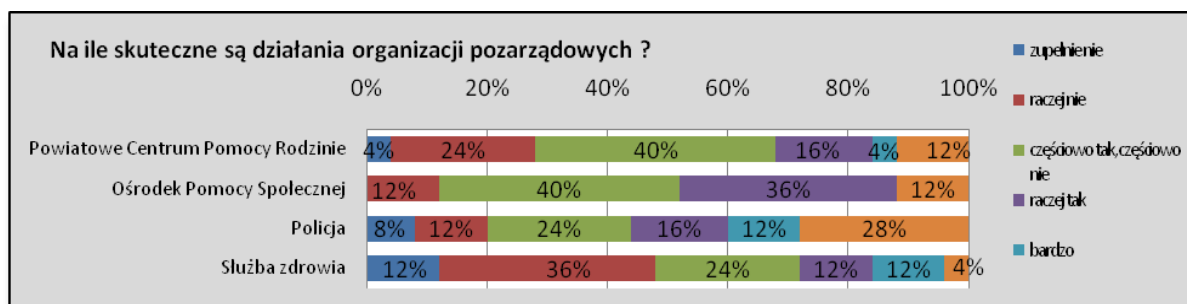
Rysunek 2.5.3. Procentowy rozkład odpowiedzi respondentów na pytanie o skuteczność działań Ośrodków Pomocy Społecznej w przypadku przemocy w rodzinie wobec osób starszych

Opisując skuteczność działań **Służby zdrowia** obserwujemy podobne tendencje jak w ocenach poprzednich służb podejmujących działania w przypadku wykrycia przemocy w rodzinie wobec osób starszych. Pracownicy Policji po raz kolejny mają trudności w ocenie skuteczności działania Służby zdrowia w identyfikacji przypadków przemocy w rodzinie. Aż 28% policjantów nie potrafiło odnieść się do pytania o skuteczność tej służby. Wśród tych, którzy udzielili odpowiedzi, jedynie 24% ocenia skuteczność Służby zdrowia nisko (odpowiedzi „raczej nieskuteczne” oraz „zupełnie nieskuteczne”). Gorsze oceny wystawiają Służbie zdrowia pracownicy Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie i Ośrodków Pomocy Społecznej. Aż 52% pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie uważa, że działania Służby zdrowia są nieskuteczne lub raczej nieskuteczne. Podobne oceny formułują pracownicy Ośrodków Pomocy Społecznej – aż 44% z nich sądzi, że działania Służby zdrowia są zupełnie nieskuteczne lub raczej nieskuteczne. Niezbyt dobrze oceniają się także sami pracownicy Służby zdrowia. Tylko 36% ocenia działania swojej instytucji jako raczej skuteczne lub bardzo skuteczne, a aż 48% wskazuje, że działania te są częściowo skuteczne a częściowo nieskuteczne.

Rysunek 2.5.4. Procentowy rozkład odpowiedzi respondentów na pytanie o skuteczność działań Służby zdrowia w przypadku przemocy w rodzinie wobec osób starszych

Ocena skuteczności działań **organizacji pozarządowych** wydaje się najtrudniejsza dla respondentów. Aż 28% pracowników Policji oraz 12% pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie i Ośrodków Pomocy Społecznej nie jest w stanie ocenić tych działań. Łatwiej opinię na temat organizacji pozarządowych formułują pracownicy Służby zdrowia, którzy generalnie dość nisko oceniają skuteczność działań tych instytucji (aż 48% uważa, że działania te są zupełnie nieskuteczne lub raczej nieskuteczne). Wyżej oceniają działania organizacji pozarządowych pracownicy Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz Ośrodków Pomocy Społecznej. 36% pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej uważa akcje organizacji pozarządowych za raczej skuteczne, 16% pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie wyraża podobną opinię. 40% zatrudnionych w obu tych instytucjach sugeruje, że działania organizacji pozarządowych są częściowo skuteczne a częściowo nieskuteczne.

Rysunek 2.5.1. Procentowy rozkład odpowiedzi respondentów na pytanie o skuteczność działań organizacji pozarządowych w przypadku przemocy w rodzinie wobec osób starszych

Podsumowanie:

- Pracownicy Policji najczęściej mają trudności z oceną skuteczności działań innych instytucji. Być może jest to efekt niewiedzy policjantów, co do zadań tych instytucji.

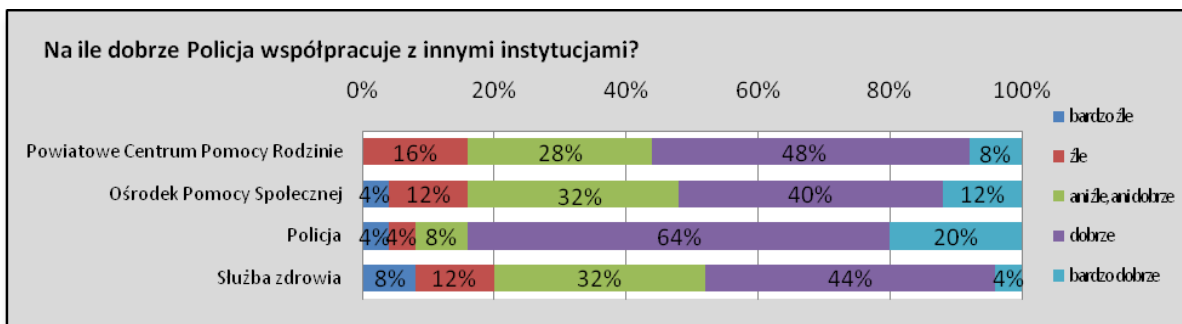
- Pracownicy każdej instytucji uważają, że ich instytucja raczej skutecznie działa i ocena ta jest wyższa niż oceny wystawiane przez pracowników innych instytucji.
- Policjanci, jeśli formułują oceny skuteczności działań innych instytucji, to oceny te są raczej dość wysokie, niewielki procent wskazuje, że działania innych są zupełnie lub raczej nieskuteczne.
- Największą trudność w ocenie skuteczności działań można zaobserwować w przypadku oceny działań organizacji pozarządowych, co może wynikać z niewiedzy lub braku takich instytucji na danym terenie. Oceny działania instytucji pozarządowych są także oceniane najniżej przez respondentów.

2.6 Ocena współpracy między instytucjami powołanymi do interwencji w przypadku przemocy w rodzinie

Każda grupa profesjonalistów została poproszona o ocenę tego, na ile dobrze ich instytucja a także pozostałe instytucje współpracują między sobą w przypadkach przemocy w rodzinie wobec osób starszych. Odpowiedzi na to pytanie przedstawiono oddzielnie dla każdej ocenianej instytucji.

2.6.1 Policja

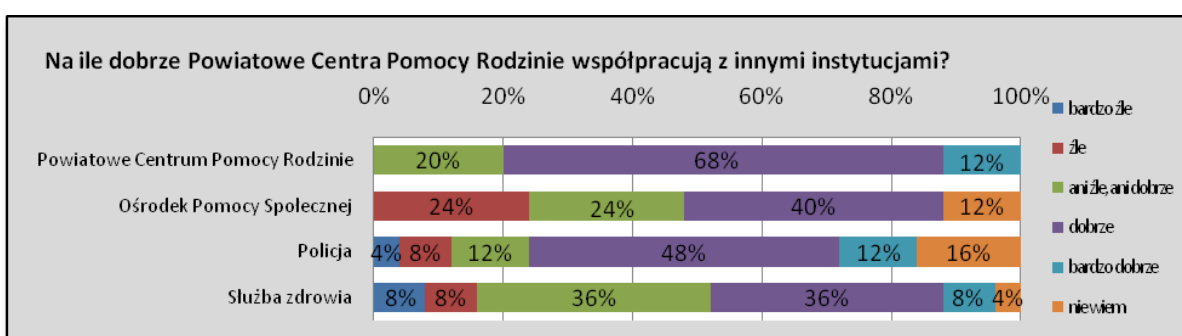
W odpowiedziach na pytanie o pracę Policji widać wyraźną dysproporcję w ocenach samych pracowników Policji i pracowników innych instytucji. Pracownicy Policji ocenili generalnie pozytywnie współpracę Policji z innymi ośrodkami (64% oceniło ją dobrze, 20% bardzo dobrze). Trochę mniej pochlebnie i raczej spójnie pracę Policji ocenili przedstawiciele pozostałych instytucji. Około 50% badanych z tych grup oceniało pracę Policji jako dobrą lub bardzo dobrą, pozostali oceniali ją przeważnie jako ani złą ani dobrą. Jedynie niewielki odsetek respondentów oceniał prace Policji źle lub bardzo źle, co widać na poniższym wykresie.

Rysunek 2.6.1. Procentowy rozkład odpowiedzi respondentów na pytanie o współpracę Policji z innymi instytucjami w przypadku przemocy w rodzinie wobec osób starszych

2.6.2 Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie

W ocenie pracy Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie ponownie zaznaczył się wzorzec wskazujący na lepszą ocenę działania własnej instytucji. Pracownicy Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie ocenili ich współpracę w zdecydowanej większości jako dobrą (68%) lub bardzo dobrą (12%), nikt z tej grupy nie ocenił współpracy tej instytucji jako złej lub bardzo złej. Pozostałe grupy oceniły podobnie pracę Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie. Około 50% badanych z tych grup uważa pracę Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie za dobrą lub bardzo dobrą, pozostali oceniali ją przeważnie jako ani złą ani dobrą. Wyjątek stanowią pracownicy Ośrodków Pomocy Społecznej, w której to grupie 24% osób uznało pracę Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie za złą. Wyniki te szczegółowo przedstawia poniższy wykres.

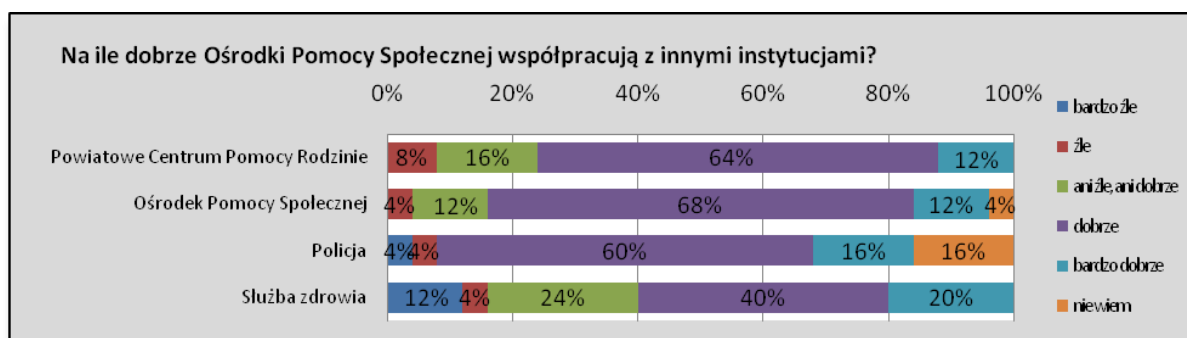

Rysunek 2.6.2. Procentowy rozkład odpowiedzi respondentów na pytanie o współpracę Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie z innymi instytucjami w przypadku przemocy w rodzinie wobec osób starszych

2.6.3 Ośrodki Pomocy Społecznej

Współpraca Ośrodków Pomocy Społecznej przez wszystkie badane grupy profesjonalistów została oceniona dobrze lub bardzo dobrze (w każdej z grup 60 lub więcej

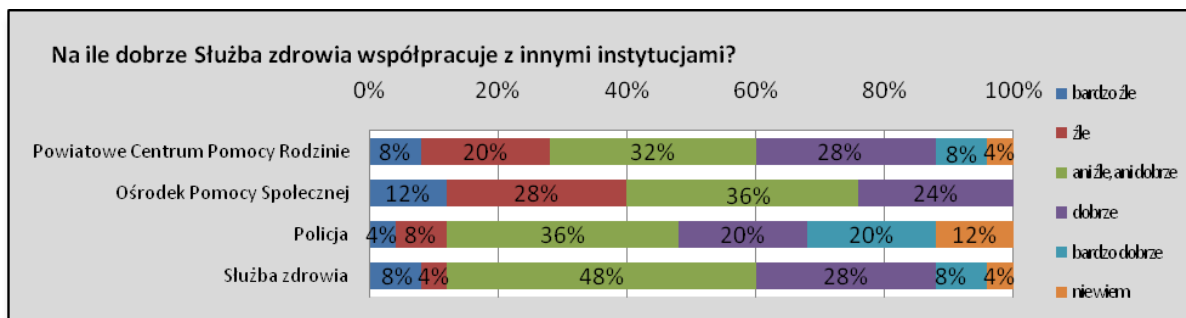
procent osób wybierało te dwie opcje). Szczegółowy rozkład procentowy poszczególnych odpowiedzi przedstawiony jest na poniższym wykresie.

Rysunek 2.6.3. Procentowy rozkład odpowiedzi respondentów na pytanie o współpracę Ośrodków Pomocy Społecznej z innymi instytucjami w przypadku przemocy w rodzinie wobec osób starszych

2.6.4 Służba zdrowia

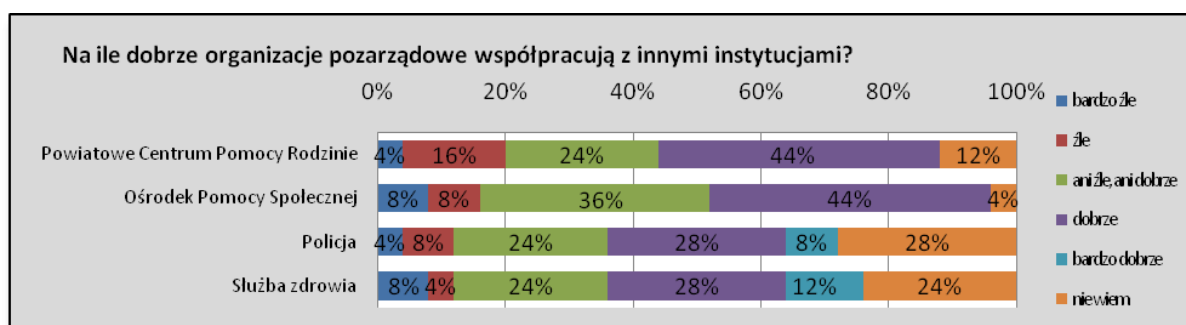
W przypadku Służby zdrowia nie ma już tak jednoznacznego wzorca ocen. Wyraźnie zaznacza się podział między pracownikami Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie i Ośrodków Pomocy Społecznej a pracownikami Policji i Służby zdrowia. Te dwie pierwsze grupy (pracownicy Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie i Ośrodków Pomocy Społecznej) oceniły działania Służby zdrowia zdecydowanie mniej przychylnie niż dwie pozostałe. Dostyc duży odsetek ankietowanych pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie i Ośrodków Pomocy Społecznej uznał pracę Służby zdrowia za złą (20% i 28%) lub bardzo złą (8% i 12%), nieco mniejszy procent zaznaczył opcję „dobrze” i „bardzo dobrze”. W grupie pracowników Policji oraz pracowników Służby zdrowia nie dostrzegamy tendencji do tak negatywnej oceny pracy Służby zdrowia, aczkolwiek przeważają opinie niezdecydowane; większość badanych z tych grup zaznaczała opcję „ani źle, ani dobrze”. Szczegółowe przedstawienie wyników znajduje się na poniższym wykresie.

Rysunek 2.6.4. Procentowy rozkład odpowiedzi respondentów na pytanie o współpracę Służby zdrowia z innymi instytucjami w przypadku przemocy w rodzinie wobec osób starszych

2.6.5 Organizacje pozarządowe

Praca organizacji pozarządowych ogólnie oceniona została pozytywnie, aczkolwiek dosyć duży procent badanych nie wypowiedział się na ten temat, zaznaczając opcję „nie wiem”, szczególnie miało to miejsce wśród pracowników Policji i Służby zdrowia. Najczęściej wybieraną oceną była ocena „dobrze”, nieco rzadziej „ani źle, ani dobrze”. Szczegółowo oceny pracy organizacji pozarządowych zostały przedstawione na wykresie poniżej.

Rysunek 2.6.5. Procentowy rozkład odpowiedzi respondentów na pytanie o współpracę organizacji pozarządowych z innymi instytucjami w przypadku przemocy w rodzinie wobec osób starszych

Podsumowanie:

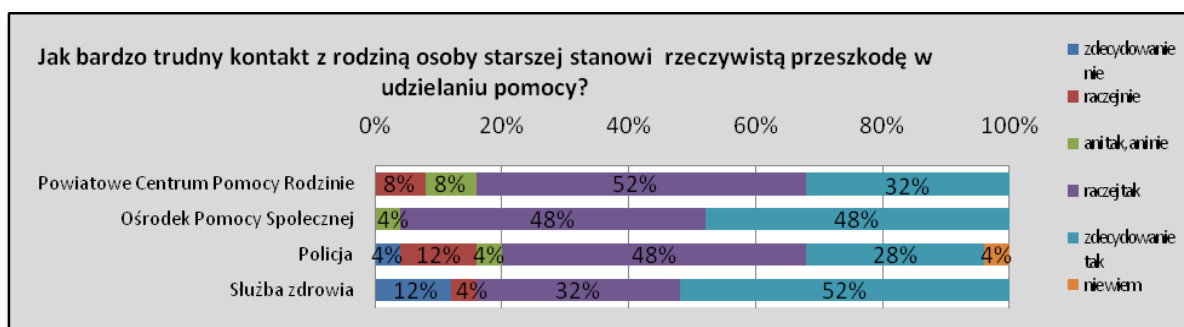
- Wśród odpowiedzi osób badanych wyróżniają się opinie pracowników Policji, których duża część nie wie, czy instytucje mające na celu pomaganie osobom starszym dobrze współpracują ze sobą (wyjątek stanowi ocena prac Policji), szczególnie wyraźnie jest to widoczne w ocenie jakości współpracy organizacji pozarządowych. W przypadku tych ostatnich również pracownicy Służby zdrowia dosyć często przyznają się do niewiedzy.

- Jeśli chodzi o ocenę jakości współpracy podejmowanej przez poszczególne instytucje, została ona oceniona generalnie dosyć wysoko, szczególnie przez grupę pracowników Policji i Służby zdrowia - tylko sporadycznie zdarzały się tam oceny negatywne. Wśród pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz Ośrodków Pomocy Społecznej zdecydowanie częściej pojawiały się negatywne oceny współpracy pomiędzy instytucjami, szczególnie w odniesieniu do pracy Służby zdrowia.

2.7 Źródła trudności w udzielaniu pomocy ofiarom przemocy w rodzinie

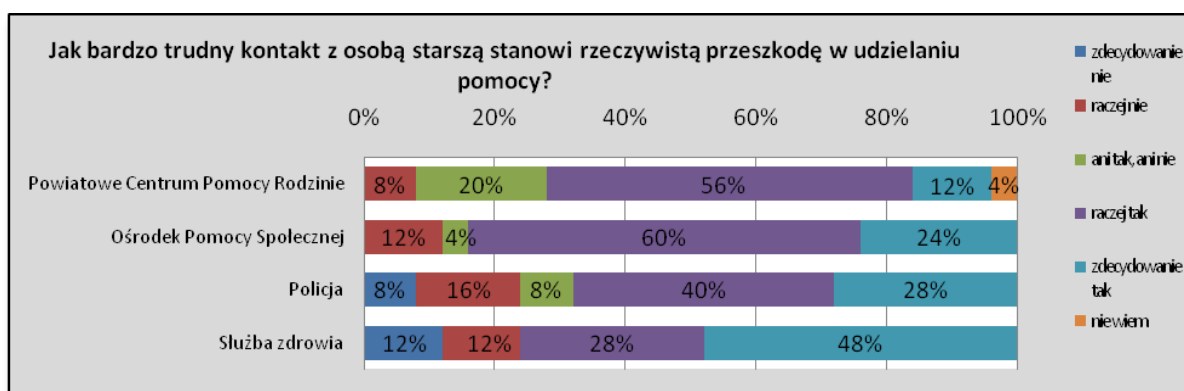
W celu zbadania źródeł trudności w udzielaniu pomocy osobom starszym będącym ofiarami przemocy w rodzinie poproszono respondentów o ocenę roli szeregu czynników w kształtowaniu tego zjawiska. Poniżej przedstawione zostały odpowiedzi osób badanych w odniesieniu do każdego czynnika w podziale na grupy zawodowe osób pomagających.

W pytaniu o ocenę znaczenia trudności w kontakcie z rodziną osoby poszkodowanej jako czynnika stanowiącego przeszkodę w udzielaniu pomocy osobom starszym odpowiedzi osób badanych wskazują, że jest to przez nich postrzegane jako zdecydowane utrudnienie. Można jednak zauważyć, że rozkład odpowiedzi osób ankietowanych układa się w dwa wyraźne wzorce. Jeden odnosi się do grupy pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie i pracowników Policji, drugi do pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej i pracowników Służby zdrowia. Jak widać na poniższym wykresie, zarówno pracownicy Policji jak i Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie w mniejszym stopniu postrzegają kontakt z rodziną poszkodowanego jako utrudnienie w udzieleniu pomocy osobom starszym niż pracownicy Ośrodków Pomocy Społecznej czy Służby zdrowia.

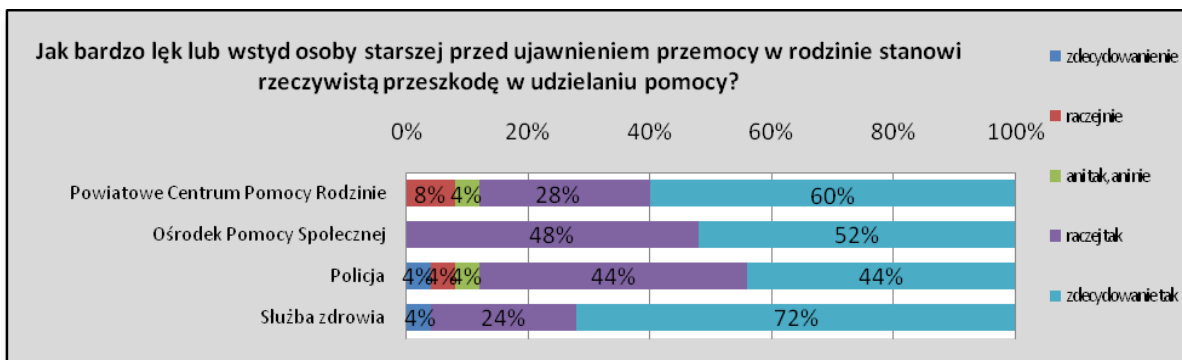
Rysunek 2.7.1. Opinie badanych na temat trudnego kontaktu z rodziną osoby starszej jako przeszkody w udzielaniu pomocy w przypadku przemocy w rodzinie wobec osób starszych

Jeśli chodzi o ocenę znaczenia kontaktu z samą osobą poszkodowaną, to ponownie większość respondentów przyznaje, że utrudniony kontakt z osobą starszą stanowi przeszkodę w skutecznym udzieleniu jej pomocy. Większość ankietowanych zaznaczyła opcję „zdecydowanie tak” i „raczej tak”. Grupą osób pomagających, której członkowie najczęściej wybierali „zdecydowanie tak”, byli w tym pytaniu ponownie pracownicy Służby zdrowia. Pracownicy Policji oraz Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie rzadziej wskazywali te dwie odpowiedzi.

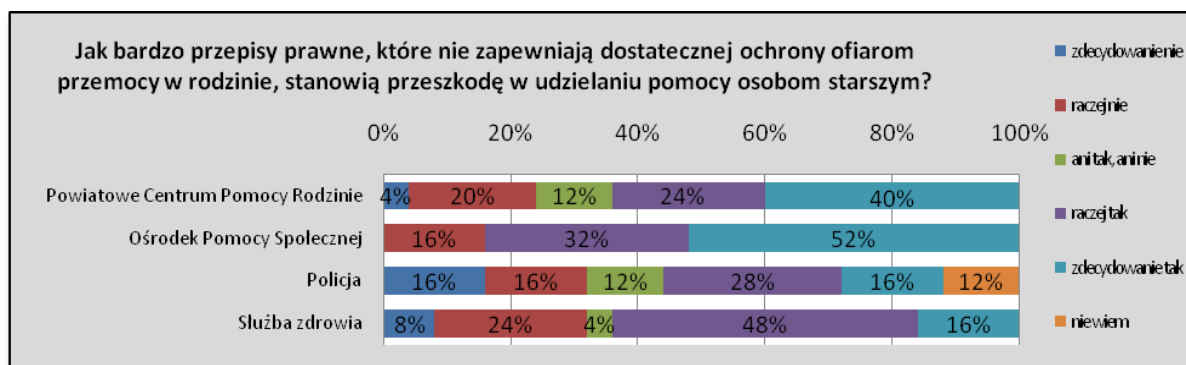
Rysunek 2.7.2. Opinie badanych na temat trudnego kontaktu z osobą starszą jako przeszkody w udzielaniu pomocy w przypadku przemocy w rodzinie wobec osób starszych

Oceniając problem lęku bądź wstydu osób starszych przed ujawnieniem przemocy w rodzinie, grupa pracowników Służby zdrowia okazała się najbardziej wyraziście wskazywać na ten problem (72% ankietowanych w tej grupie wskazało opcję „zdecydowanie tak”). Pozostałe grupy również oceniły ten czynnik jako ważną przeszkodę w udzielaniu pomocy osobom starszym w przypadku przemocy w rodzinie, co widać na poniższym wykresie – bardzo niewielki odsetek w grupie pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie, Służby zdrowia i pracowników Policji wskazał na opcje „zdecydowanie nie” lub „raczej nie” w tym pytaniu, co skłania do stwierdzenia, że w ocenie respondentów wstyd lub lęk osoby pokrzywdzonej może stanowić poważną barierę w udzieleniu jej pomocy.

Rysunek 2.7.3. Opinie badanych na temat lęku lub wstydu przed ujawnieniem przemocy w rodzinie jako przeszkody w udzielaniu pomocy osobom starszym

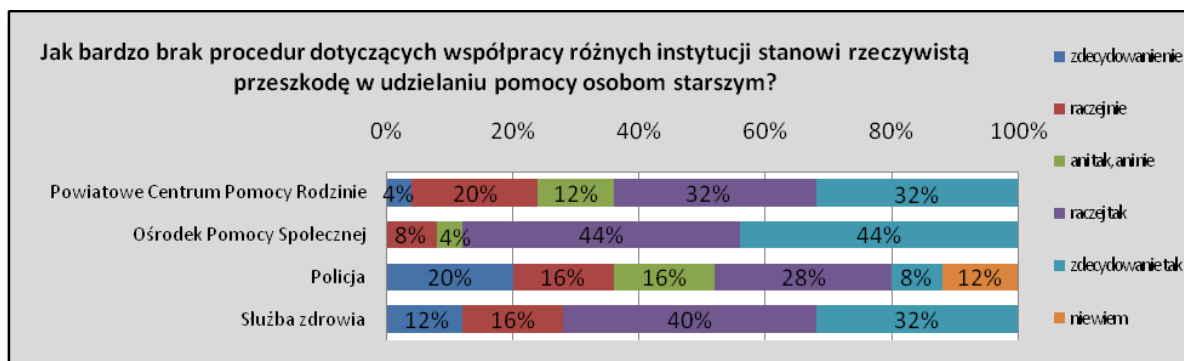
Jeśli chodzi o ocenę przepisów prawnych jako przeszkody w udzielaniu pomocy osobom starszym, opinie poszczególnych grup pracowników są nieznacznie zróżnicowane. Grupą, która najczęściej wybierała odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak” w tym pytaniu, byli pracownicy Ośrodka Pomocy Społecznej. Mniej zdecydowane w ocenach, jednak z dużą przewagą odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”, są grupy pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz Służby zdrowia. Natomiast wśród pracowników Policji opcję „zdecydowanie tak” wybrało 16% a „raczej tak” 28%. W tej grupie osób dosyć duży odsetek odpowiedział „zdecydowanie nie” (16%), „raczej nie” (16%) oraz „ani tak ani nie” (12%).

Rysunek 2.7.4. Opinie badanych na temat przepisów prawnych, które nie zapewniają dostatecznej ochrony ofiarom przemocy w rodzinie jako przeszkody w udzielaniu pomocy osobom starszym

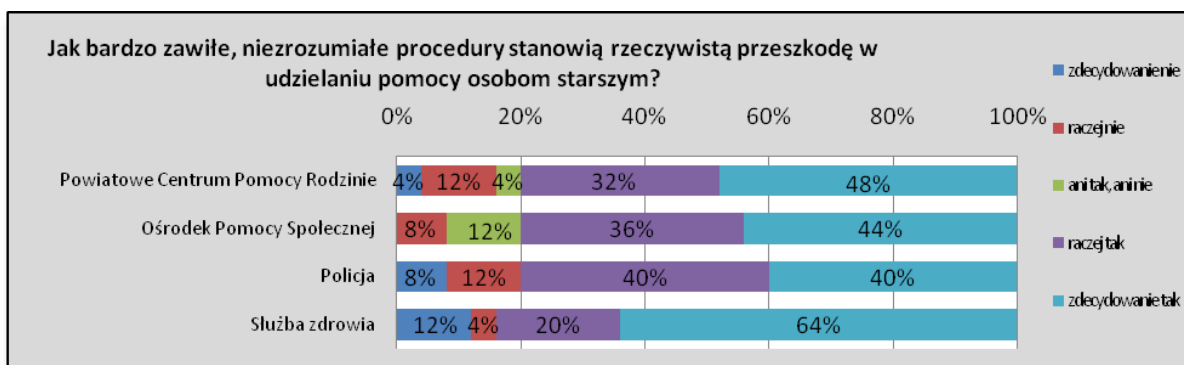
W kwestii oceny procedur dotyczących współpracy między instytucjami ponownie grupa pracowników Policji wyraźnie ma odmienną opinię od pozostałych. W grupie tej większość osób stwierdziła, że kwestia procedur „zdecydowanie nie” (20%) lub „raczej nie” (16%) stanowi przeszkody w udzielaniu pomocy osobom starszym, które doświadczyły

przemocy w rodzinie. W pozostałych grupach czynnik ten był zdecydowanie częściej oceniany jako stanowiący przeszkodę w udzielaniu pomocy. Szczególnie jaskrawo jest to widoczne w grupie pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej, przeważająca ich część uważa, że zdecydowanie (44%) lub raczej (44%) jest to przeszkoda. W pozostałych dwóch grupach wyniki są bardziej umiarkowane, co widać na poniższym wykresie.

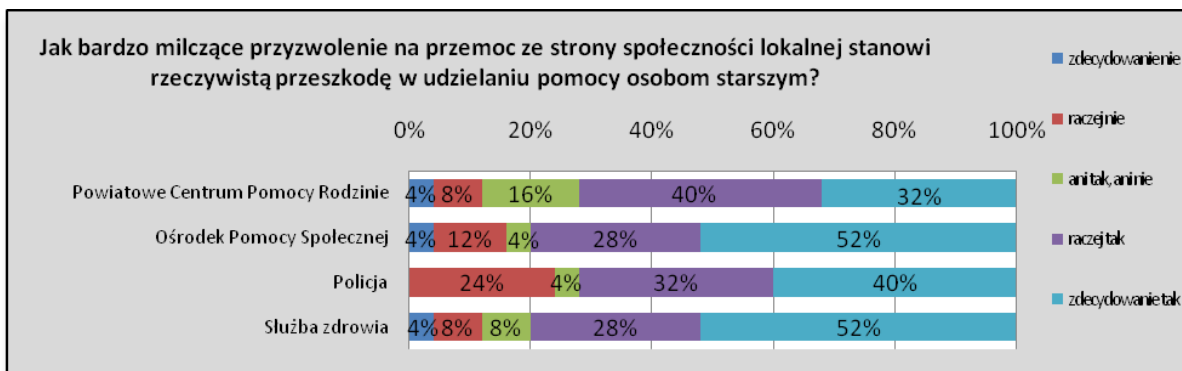
Rysunek 2.7.5. Opinie badanych na temat braku procedur dotyczących współpracy różnych instytucji jako przeszkody w udzielaniu pomocy osobom starszym

Większość ankietowanych z każdej grupy wyraziła zdecydowany pogląd, że kwestia niezrozumiałości i zawichości procedur stanowi poważną przeszkodę na drodze udzielania pomocy osobom starszym w sytuacji przemocy w rodzinie. We wszystkich badanych grupach dominowała odpowiedź „zdecydowanie tak” (od 40% do 64%) lub „raczej tak” (od 20% do 40%), co widać bardzo wyraźnie na wykresie poniżej.

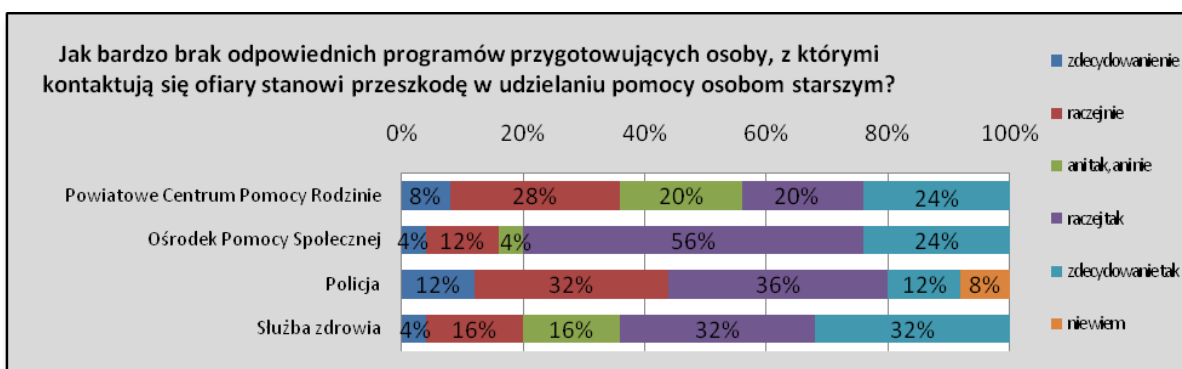
Rysunek 2.7.6. Opinie badanych na temat zawitych, niezrozumiałych procedur jako przeszkody w udzielaniu pomocy osobom starszym

Podobnie jak poprzedni czynnik, również milczące przyzwolenie lokalnej społeczności zostało ocenione przez większość osób ankietowanych jako rzeczywiste utrudnienie w udzielaniu pomocy osobom starszym. Przeważający odsetek osób badanych w każdej z grup wybierał odpowiedź „zdecydowanie tak” (od 32% do 52%) oraz „raczej tak” (od 28% do 40%). Wzorec ten jest wyraźnie dostrzegalny na poniższym wykresie.

Rysunek 2.7.7. Opinie badanych na temat znaczenia milczącego przyzwolenia na przemoc ze strony społeczności lokalnej jako przeszkody w udzielaniu pomocy osobom starszym

Jeśli chodzi o postrzeganie braku odpowiednich programów przygotowujących do pracy z ofiarami przemocy w rodzinie, to w zależności od ankietowanej grupy ocena tego czynnika jako stanowiącego utrudnienie w udzielaniu pomocy jest różna. I tak w grupie pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej kwestia ta postrzegana jest jako rzeczywiste utrudnienie – 24% ankietowanych odpowiedziało „zdecydowanie tak” oraz 56% „raczej tak”, znikomy odsetek wskazał na odpowiedź „zdecydowanie nie”. Z drugiej strony grupa pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie nie postrzega tej kwestii jako istotnego czynnika blokującego udzielanie pomocy – 28% odpowiedziało „raczej nie” a 8% „zdecydowanie nie”, 20% wybrało opcję „ani tak ani nie”. Podobny wzorec wyników jest widoczny w grupie pracowników Policji i Służby zdrowia, z tym, że nieco większy odsetek tych grup, w porównaniu do grupy pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie, postrzegają ten czynnik jako przeszkodę. Szczegóły widoczne są na poniższym wykresie.

Rysunek 2.7.8. Opinie badanych na temat braku odpowiednich programów przygotowujących osoby, z którymi kontaktują się ofiary przemocy, w udzielaniu pomocy osobom starszym

Podsumowanie:

- Głównym źródłem trudności w udzielaniu pomocy osobom starszym w przypadku przemocy w rodzinie, wskazywanym przez wszystkie grupy respondentów, był lęk osoby poszkodowanej lub utrudniony kontakt z jej rodziną. Jako tylko nieznacznie mniejsze utrudnienie wskazywano na trudny kontakt z osobą badaną i zawile procedury.
- Na brak odpowiednich procedur, jak również nieodpowiednie przepisy prawne jako źródło trudności, wskazywali przede wszystkim pracownicy Ośrodków Pomocy Społecznej, w pozostałych grupach oceny były bardziej zróżnicowane.
- Podobnie brak odpowiednich programów przygotowujących do pracy z osobami starszymi doświadczającymi przemocy był wskazywany jako problem najczęściej przez pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej, pozostałe grupy profesjonalistów nie wyrażały tak skrajnych opinii.

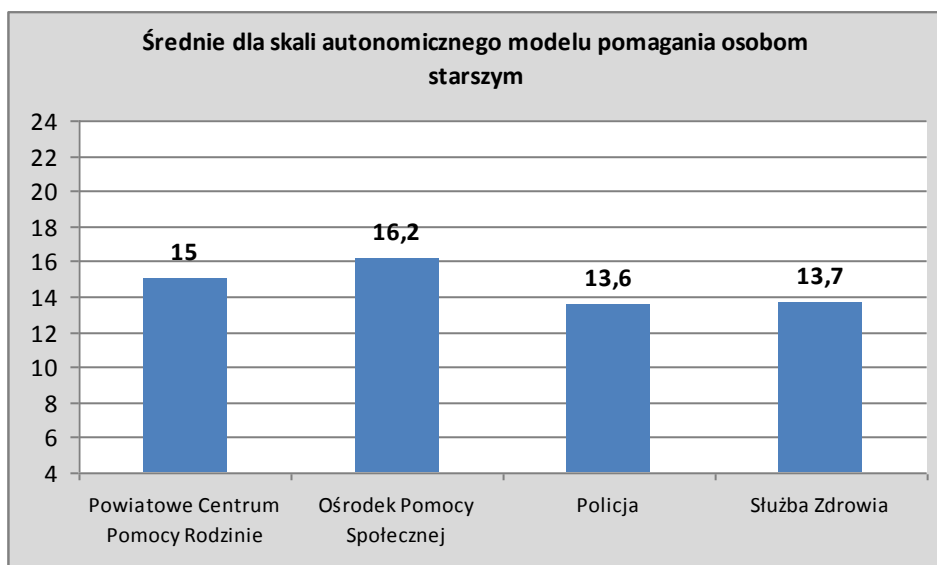
2.8 Opinie dotyczące modelu działalności instytucji pomagających

Generalizując można przyjąć dwa główne modele działalności instytucji pomagających różniących się autonomią przyznaną osobom, które mają być wspierane. Choć nieco uproszczony sposób widzenia pomocy beneficjentom, jeden model przyznaje beneficjentom dużą autonomię w inicjacji pomocy oraz wyborze najlepszej jej formy. Model ten zakłada, że beneficjent najlepiej wie jakie wsparcie jest mu niezbędne i jest w stanie samodzielnie podejmować decyzje. Pracownicy instytucji działających zgodnie z tym modelem wiedzą, że decyzje te powinny być szanowane. Drugi model działania instytucji pomagających to model zakładający, że instytucja wie lepiej jakie wsparcie jest potrzebne beneficjentowi i przyznaje mu niewielką autonomię w wyborze sposobu wsparcia i momentu jego uzyskania. Ten drugi model powoduje w znacznym stopniu uprzedmiotowienie beneficjentów i często stanowi źródło nadużyć w instytucjach opiekuńczych (Karuza, Zevon, Gleason, Karuza i Nash 1990).

Ze względu na znaczenie opinii pracowników dotyczących wielkości autonomii przyznawanej beneficjentom wsparcia instytucjonalnego, zadano respondentom cztery pytania dotyczące tego, czy osoby starsze są w stanie samodzielnie podejmować decyzje, czy też powinny być wyřęcane. Na podstawie odpowiedzi respondentów udzielanych na skali sześciostopniowej (1 – „zdecydowanie nie”, 6 – „zdecydowanie tak”) utworzono łączny

sumaryczny wskaźnik, którego wysokie wartości świadczą o przyznawaniu osobom starszym autonomii w podejmowaniu decyzji o własnym losie i zakresie opieki oraz wsparcia. Wskaźnik ten może przyjmować wartości od 4 do 24. Następnie dokonano porównania opinii na ten temat pracowników poszczególnych instytucji „pierwszego kontaktu” w sytuacjach przemocy w rodzinie.

Uzyskane wyniki wskazują, że w największym stopniu prawo do autonomii i samostanowienia dają osobom starszym pracownicy Ośrodków Pomocy Społecznej, w najniższym stopniu zaś pracownicy Służby zdrowia i Policji. Średnie zostały zamieszczone na poniższym wykresie.

Rysunek 2.8.1. Średnie dla skali autonomicznego modelu pomagania osobom starszym dla pracowników poszczególnych instytucji

2.9 Działania podejmowane w sytuacji ujawnienia przemocy w rodzinie przez pracowników Służby zdrowia

Wywiady przeprowadzone wśród pracowników Służby zdrowia pokazały, że zaskakująco często w odpowiedziach na pytania ankietowanych padało stwierdzenie „nie wiem” (od 12% do nawet 32% w pytaniu o kierowanie na obdukcję). Jako najczęściej podejmowane działania uznane zostały: rozmowa z osobą pokrzywdzoną (40% oceniło to działanie jako podejmowane często i bardzo często a 40% jako umiarkowanie często), rozmowa z pracownikiem Ośrodka Pomocy Społecznej (64% zaznaczyło opcję często i bardzo często, 4% umiarkowanie często), skierowanie do instytucji oferującej pomoc psychologiczną (60% oceniło, że działanie to jest podejmowane często i bardzo często, 8% umiarkowanie często).

Współpraca z innymi instytucjami przez 44% ankietowanych została oceniona jako podejmowana często i bardzo często, 16% stwierdziło, że podejmowana jest umiarkowanie często. Zarówno przekazanie informacji o stosowaniu przemocy organom ścigania jak i rozmowa ze sprawcą przemocy przez 40% ankietowanych zostały ocenione jako podejmowane często i bardzo często, przez 16% jako umiarkowanie często. Rozmowa z członkami rodziny w celu ustalenia, czy obrażenia są efektem przemocy przez 48% ankietowanych ocenione została jako podejmowana często i bardzo często, przez 4% jako umiarkowanie często. Wystawianie zaświadczenia o stwierdzonych obrażeniach zostało ocenione aż przez 40% badanych jako działanie podejmowane rzadko lub bardzo rzadko, tylko 24% wskazało w tym pytaniu na odpowiedź często i bardzo często a 8% umiarkowanie często. Podobnie rzecz się przedstawia z odpowiedziami na pytanie o skierowanie osoby na obdukcję – 24% wskazało, że działanie to podejmowane jest często lub bardzo często, 12% że umiarkowanie często, natomiast 32% stwierdziło, że bardzo rzadko i rzadko.

Tabela 2.9.1. Działania podejmowane przez pracowników Służby zdrowia w sytuacji ujawnienia przypadków przemocy w rodzinie wobec osób starszych				
	bardzo rzadko i rzadko	umiarkowanie często	często, bardzo często	nie wiem
Rozmowa ze sprawcą przemocy	28%	16%	40%	16%
Rozmowa z osobą pokrzywdzoną	4%	40%	40%	16%
Skierowanie osoby do instytucji oferującej pomoc psychologiczną	20%	8%	60%	12%
Rozmowa z pracownikiem Ośrodka Pomocy Społecznej	20%	4%	64%	12%
Przekazanie informacji o stosowaniu przemocy organom ścigania	20%	16%	40%	24%
Współpraca z innymi instytucjami lub organizacjami	24%	16%	44%	16%
Wystawienie zaświadczenia o stwierdzonych obrażeniach	40%	8%	24%	28%
Skierowanie osoby na obdukcję	32%	12%	24%	32%
Rozmowa z członkami rodziny w celu ustalenia czy obrażenia są efektem przemocy	28%	4%	48%	20%

2.10 Działania podejmowane w sytuacji ujawnienia przemocy w rodzinie przez pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie

Wśród pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie najczęściej wskazywanymi działaniami były: rozmowa z osobą pokrzywdzoną (92% respondentów zaznaczyło odpowiedź „często” i „bardzo często”, 4% „umiarkowanie często”) oraz skierowanie osoby do instytucji oferujących pomoc psychologiczną (również 92%

respondentów zaznaczyło odpowiedź „często” i „bardzo często”, 8% „bardzo rzadko” i „rzadko”). Kolejnym działaniem, które było raportowane jako podejmowane dosyć często jest współpraca z innymi instytucjami – 88% respondentów deklaroowało, że robi to często i bardzo często, 12% umiarkowanie często. Kolejne formy działań były podejmowane już zdecydowanie rzadziej. Przekazanie informacji o stosowaniu przemocy organom ścigania przez 64% ankietowanych podejmowane było często lub bardzo często, 12% umiarkowanie często. Jako częste lub bardzo częste wszczynanie procedury „Niebieskiej karty” oceniło 52% pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie (36% stwierdziło, że robi się to rzadko lub bardzo rzadko, 12% zaznaczyło opcję „nie wiem”). Skierowanie do placówek zapewniających całodobową pomoc było formą działania podejmowaną często i bardzo często przez 44% ankietowanych, przez 20% umiarkowanie często, natomiast 32% respondentów zaznaczyło opcję „bardzo rzadko” i „rzadko”. Najrzadziej stosowaną formą działania okazała się rozmowa ze sprawcą przemocy, aż 36% ankietowanych zaznaczyło, że stosuje ją bardzo rzadko lub rzadko, 12% umiarkowanie często, a 44% często i bardzo często.

Tabela 2.10.1. Działania podejmowane przez pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie w sytuacji ujawnienia przypadków przemocy w rodzinie wobec osób starszych

	bardzo rzadko i rzadko	umiarkowanie często	często i bardzo często	nie wiem
Rozmowa ze sprawcą przemocy	36%	12%	44%	8%
Rozmowa z osobą pokrzywdzoną	4%	4%	92%	0%
Skierowanie osoby do instytucji oferującej pomoc psychologiczną	8%	0%	92%	0%
Skierowanie do placówek zapewniających całodobową pomoc	32%	20%	44%	4%
Wszczęcie procedury „Niebieskiej Karty”	36%	0%	52%	12%
Przekazanie informacji o stosowaniu przemocy organom ścigania	20%	12%	64%	4%
Współpraca z innymi instytucjami i organizacjami	0%	12%	88%	0%

2.11 Działania podejmowane w sytuacji ujawnienia przemocy w rodzinie przez pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej

Pracownicy Ośrodków Pomocy Społecznej jako działanie najczęściej podejmowane w sytuacji ujawnienia przemocy w rodzinie wobec osób starszych przez ich grupę zawodową wskazywali rozmowę z osobą pokrzywdzoną – 84 % często i bardzo często podejmowała ten typ działania, 12% umiarkowanie często i tylko 4% rzadko. Nieco rzadziej osoby pokrzywdzone kierowano do instytucji oferującej pomoc psychologiczną (80%

ankietowanych deklarowało, że robi to często i bardzo często, 12% umiarkowanie często i 8% bardzo rzadko i rzadko) lub podejmowano współpracę z innymi instytucjami (ponownie 80% ankietowanych wskazało odpowiedź „często” i „bardzo często”, 8% „umiarkowanie często” a 12% „bardzo rzadko” i „rzadko”). Jeśli chodzi o wszczęcie procedury „Niebieskiej karty”, 76% ankietowanych pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej deklaruje, że robi to często lub bardzo często, natomiast umiarkowanie często oraz rzadko i bardzo rzadko po 12%. 64% badanych osób często lub bardzo często przekazuje informację organom ścigania, 24% robi to umiarkowanie często a 12% rzadko. Zdecydowanie mniej chętnie pracownicy Ośrodków Pomocy Społecznej kierują osoby do placówek zapewniających całodobową pomoc (52% zaznaczyło odpowiedź „często” i „bardzo często”, 24% „umiarkowanie często” oraz 20% „bardzo rzadko” i „rzadko”; 4% zaznaczyło odpowiedź „nie wiem”). Najbardziej podejmowanym działaniem była rozmowa ze sprawcą przemocy. Jedynie 48% ankietowanych zaznaczyło, że robi to często lub bardzo często, 16% umiarkowanie często, natomiast 24% rozmawia ze sprawcą przemocy rzadko lub bardzo rzadko.

Tabela 2.11.1. Działania podejmowane przez pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej w sytuacji ujawnienia przypadków przemocy w rodzinie wobec osób starszych

	bardzo rzadko i rzadko	umiarkowanie często	często i bardzo często	<i>nie wiem</i>
Rozmowa ze sprawcą przemocy	24%	16%	48%	12%
Rozmowa z osobą pokrzywdzoną	4%	12%	84%	0%
Skierowanie osoby do instytucji oferującej pomoc psychologiczną	8%	12%	80%	0%
Skierowanie do placówek zapewniających całodobową pomoc	20%	24%	52%	4%
Wszczęcie procedury „Niebieskiej Karty”	12%	12%	76%	0%
Przekazanie informacji o stosowaniu przemocy organom ścigania	12%	24%	64%	0%
Współpraca z innymi instytucjami i organizacjami	12%	8%	80%	0%

2.12 Działania podejmowane w sytuacji ujawnienia przemocy w rodzinie przez pracowników Policji

Jeśli chodzi o działania podejmowane w sytuacji ujawnienia przemocy, grupa pracowników Policji wskazała na prawie wszystkie typy działań podejmowanych przez przedstawicieli ich grupy zawodowej wybierając opcje odpowiedzi „umiarkowanie często”, „często” i „bardzo często”. Wyjątek stanowi skierowanie osoby do instytucji oferującej pomoc psychologiczną – tu 12% respondentów wskazało odpowiedź „bardzo rzadko” i

„rzadko” oraz przyjęcie zgłoszenia o popełnieniu przestępstwa lub wykroczenia i współpraca z innymi instytucjami i organizacjami – odpowiednio 8% i 4% ankietowanych wskazało odpowiedź „bardzo rzadko” i „rzadko” oraz po 4% odpowiedź „nie wiem”.

Tabela 2.12.1. Działania podejmowane przez pracowników Policji w sytuacji ujawnienia przypadków przemocy w rodzinie wobec osób starszych				
	bardzo rzadko i rzadko	umiarkowanie często	często i bardzo często	nie wiem
Rozmowa ze sprawcą przemocy	0%	12%	88%	0%
Rozmowa z osobą pokrzywdzoną	0%	4%	96%	0%
Wszczęcie procedury „Niebieskiej Karty”	0%	16%	84%	0%
Skierowanie osoby do instytucji oferującej pomoc psychologiczną	12%	12%	76%	0%
Przyjęcie zgłoszenia o popełnieniu przestępstwa lub wykroczenia	8%	36%	52%	4%
Współpraca z innymi instytucjami i organizacjami	4%	8%	84%	4%

3. PRZEMOC W RODZINIE WOBEC OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Osoby niepełnosprawne na użytek tego badania zostały zdefiniowane jako takie, które mają prawne orzeczenie o niepełnosprawności dowolnego stopnia.

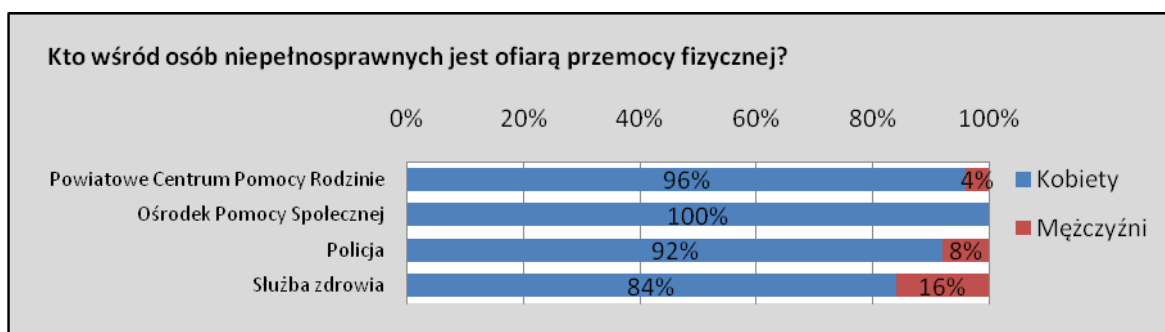
3.1 Opinie na temat charakterystyk ofiar przemocy w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych

Skala dotycząca przemocy w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych rozpoczynała się od twierdzeń, w których respondenci – ankietowani profesjonalści - ustosunkowywali się do pytań o podstawowe charakterystyki ofiar przemocy fizycznej, psychicznej, ekonomicznej i seksualnej w rodzinie. Badanych proszono o wybór, kto jest najczęściej ofiarą danego typu przemocy. Charakterystyki ofiar obejmowały podstawowe właściwości demograficzne takie jak płeć, wykształcenie oraz miejsce zamieszkania.

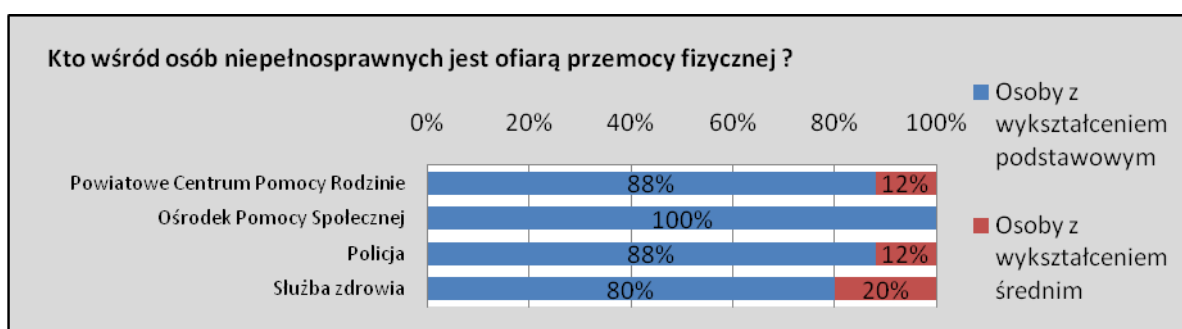
Przemoc fizyczna

Ofiarami przemocy fizycznej według respondentów najczęściej są kobiety, zdecydowanie rzadziej wskazywano mężczyzn. Istotną charakterystyką ofiar tego typu przemocy jest wykształcenie podstawowe, zdecydowanie rzadziej jest to osoba z wykształceniem średnim. Nikt z respondentów nie wskazał na osoby z wykształceniem wyższym jako typowe ofiary przemocy.

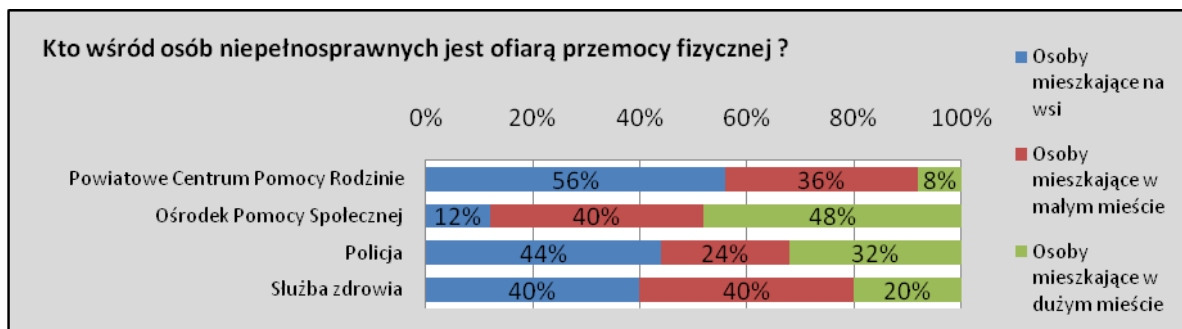
Miejsce zamieszkania różnicuje osoby niepełnosprawne będące ofiarami przemocy. W opinii profesjonalistów znacznie częściej stają się nimi osoby mieszkające na wsi oraz w małym mieście, rzadko w dużym mieście. Inna jest opinia pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej, którzy uważają, że najczęściej ofiarami wśród osób niepełnosprawnych są mieszkańcy dużych miast, rzadziej mieszkający w małych miastach a sporadycznie mieszkający na wsi.

Rysunek 3.1.1. Procentowy rozkład odpowiedzi na pytanie o płeć ofiar przemocy fizycznej w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych

Rysunek 3.1.2. Procentowy rozkład odpowiedzi na pytanie o wykształcenie ofiar przemocy fizycznej w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych

Rysunek 3.1.3. Procentowy rozkład odpowiedzi na pytanie o miejsce zamieszkania ofiar przemocy fizycznej w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych

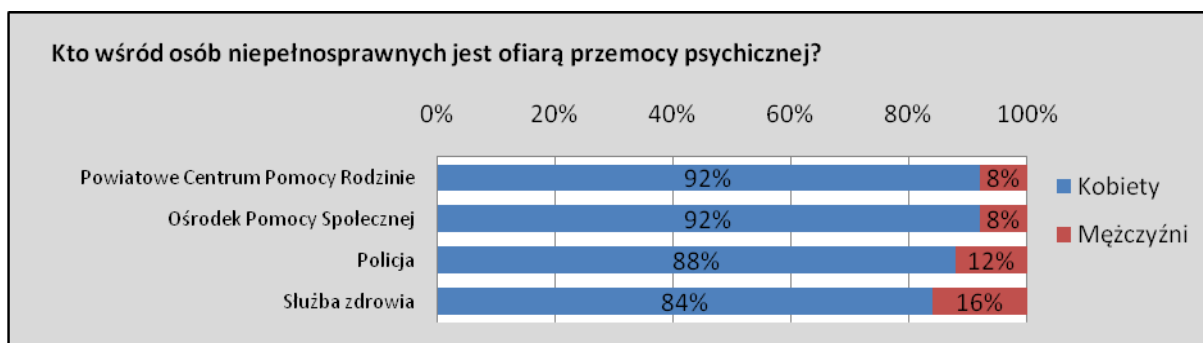
Przemoc psychiczna

W zakresie przemocy psychicznej w rodzinie w stosunku do osób niepełnosprawnych badani respondenci wyrażali zgodne opinie. Oceniali, że najczęściej ofiarami tego typu przemocy (wyśmiewania, znieważania) są kobiety. Jeśli chodzi o wykształcenie to znaczna większość badanych respondentów zbieżnie wskazywała, że typowa ofiara przemocy psychicznej to osoba z wykształceniem podstawowym. Pracownicy Ośrodków Pomocy Społecznej i Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie nisko oceniali udział osób niepełnosprawnych z wykształceniem średnim (12%) oraz jako jedyni wskazywali, że to

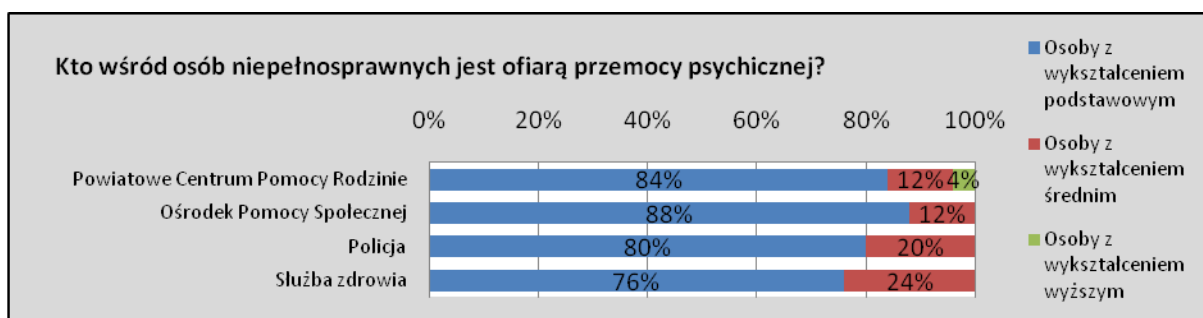
osoby z wykształceniem wyższym. Aż 20% pracowników Policji uważało, że wśród ofiar dominują osoby z wykształceniem średnim – podobnie sędzi podobna liczba pracowników Służby zdrowia.

Jeśli chodzi o miejsce zamieszkania, to pracownicy Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie najczęściej wskazują, że ofiarami przemocy są osoby mieszkające na wsi (aż 64% mówiło o tej grupie osób), natomiast najrzadziej osoby mieszkające w dużym mieście (tylko 12%). Podobnie pracownicy Policji oraz Służby zdrowia wskazują (odpowiednio 44% oraz 40%) na osoby mieszkające na terenie wsi. Aż 36% pracowników Służby zdrowia mówiło o niepełnosprawnych ofiarach przemocy psychicznej w rodzinie jako o osobach mieszkających w małym mieście.

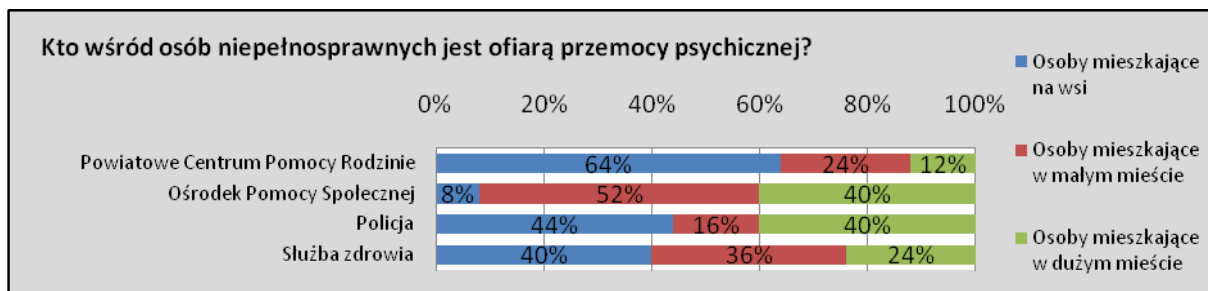
Odwrotne proporcje można zauważyć wśród pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej, wśród których 12% wskazuje na osoby mieszkające na wsi jako najczęstsze ofiary przemocy psychicznej. Znacznie więcej, bo aż 52% respondentów wśród pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie, wskazało na mieszkańców małych miejscowości. Podobna liczba identyfikuje ofiary przemocy psychicznej jako mieszkańców dużych miast.

Rysunek 3.1.4. Procentowy rozkład odpowiedzi na pytanie o płeć ofiar przemocy psychicznej w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych

Rysunek 3.1.5. Procentowy rozkład odpowiedzi na pytanie o wykształcenie ofiar przemocy psychicznej w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych

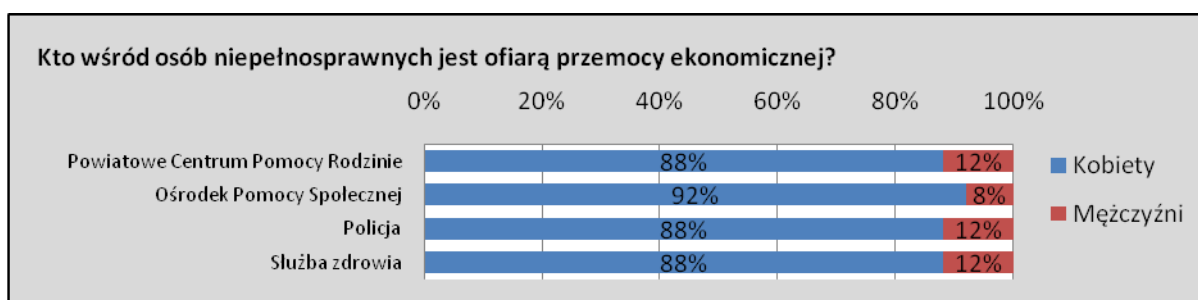
Rysunek 3.1.6. Procentowy rozkład odpowiedzi na pytanie o miejsce zamieszkania ofiar przemocy psychicznej w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych

Przemoc ekonomiczna

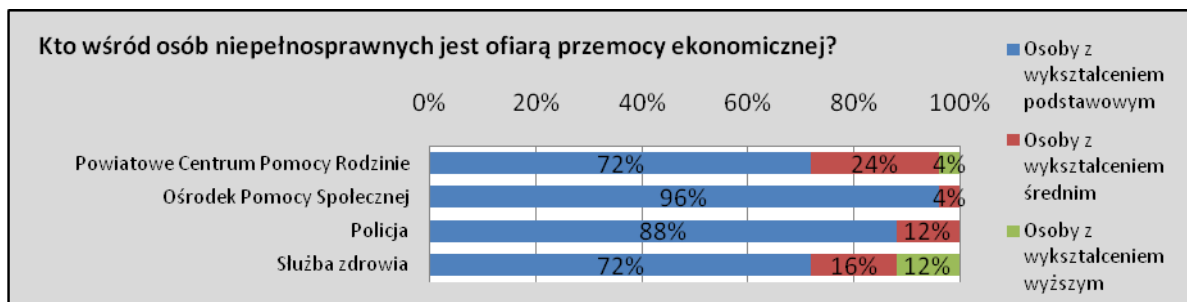
Analizując przemoc ekonomiczną widać, że podobnie jak w przypadku pozostałych form przemocy niewielka grupa respondentów wskazuje na mężczyzn jako ofiary tego typu przemocy. Ponownie większość pracowników instytucji zajmujących się ofiarami przemocy w rodzinie wskazuje, że to kobiety są najczęściej ofiarami tego typu przemocy (od 88% do 92%).

Przemoc ekonomiczna zdecydowanie częściej zdaniem respondentów dotyka osoby z wykształceniem podstawowym a najrzadziej bądź wcale te z wykształceniem wyższym.

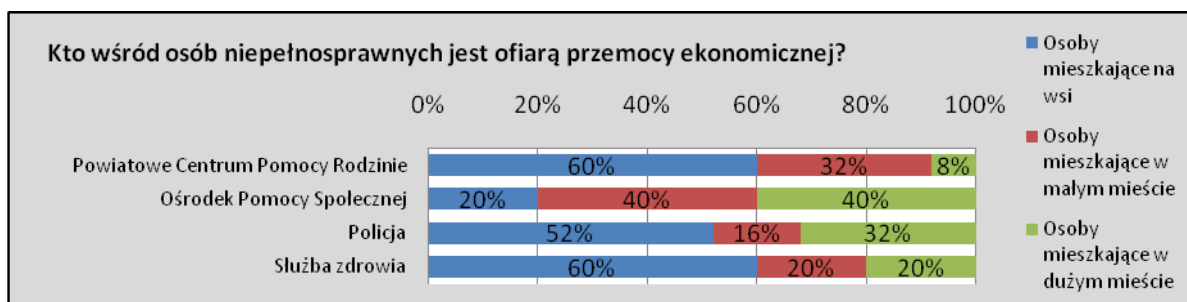
Biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania, to najczęściej ofiarami przemocy ekonomicznej padają osoby mieszkające na wsi (od 52% do 60%). Innego zdania jest spora grupa pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej, którzy raczej wskazują na osoby z małego lub dużego miasta.

Rysunek 3.1.7. Procentowy rozkład odpowiedzi na pytanie o płeć ofiar przemocy ekonomicznej w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych

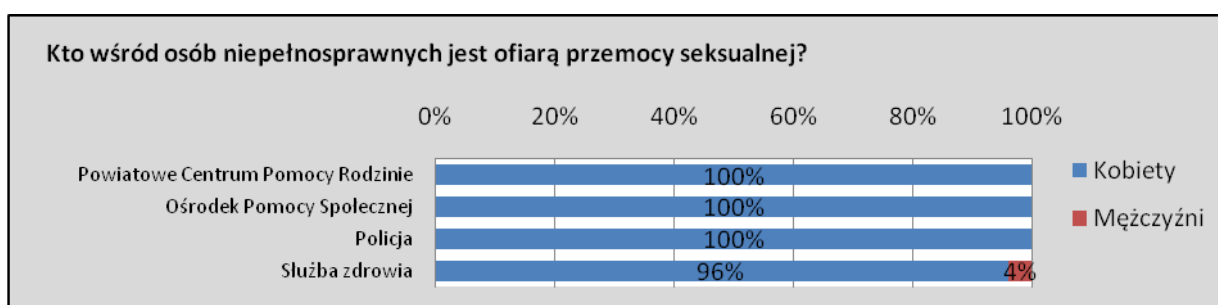
Rysunek 3.1.8. Procentowy rozkład odpowiedzi na pytanie o wykształcenie ofiar przemocy ekonomicznej w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych

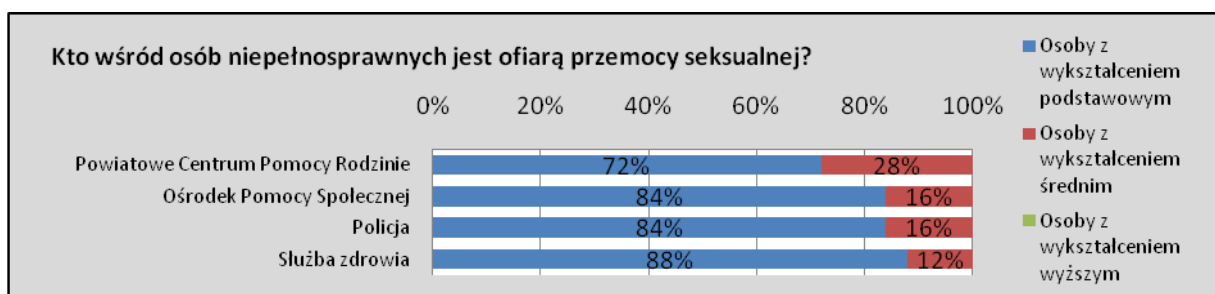
Rysunek 3.1.9. Procentowy rozkład odpowiedzi na pytanie o miejsce zamieszkania ofiar przemocy ekonomicznej w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych

Przemoc seksualna

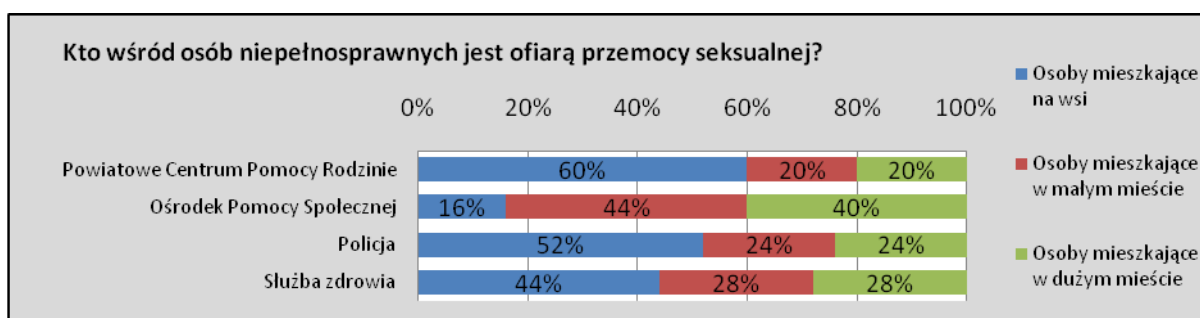
Ofiarami przemocy seksualnej najczęściej padają, zdaniem respondentów, kobiety (100%), tylko 4% pracowników Służby zdrowia wskazało mężczyzn. Główna grupa niepełnosprawnych będących ofiarami przemocy w rodzinie to osoby z wykształceniem podstawowym (od 72% do 88% respondentów wskazało grupę o tym wykształceniu jako ofiary przemocy). Jeśli chodzi o miejsce zamieszkania ofiar przemocy seksualnej w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych, widać, że respondenci wskazują podobnie często osoby mieszkające na wsi, w małym mieście i dużym mieście. Jedynie osoby będące pracownikami Ośrodka Pomocy Społecznej znacznie niżej oceniają liczbę osób niepełnosprawnych mieszkających na wsi, które są ofiarami przemocy seksualnej w rodzinie niż tych mieszkających w małym czy w dużym mieście.

Rysunek 3.1.10. Procentowy rozkład odpowiedzi na pytanie o płeć ofiar przemocy seksualnej w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych

Rysunek 3.1.11. Procentowy rozkład odpowiedzi na pytanie o wykształcenie ofiar przemocy seksualnej w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych

Rysunek 3.1.12. Procentowy rozkład odpowiedzi na pytanie o miejsce zamieszkania ofiar przemocy seksualnej w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych

Podsumowanie:

Podobnie jak w przypadku osób starszych typowa ofiara przemocy to:

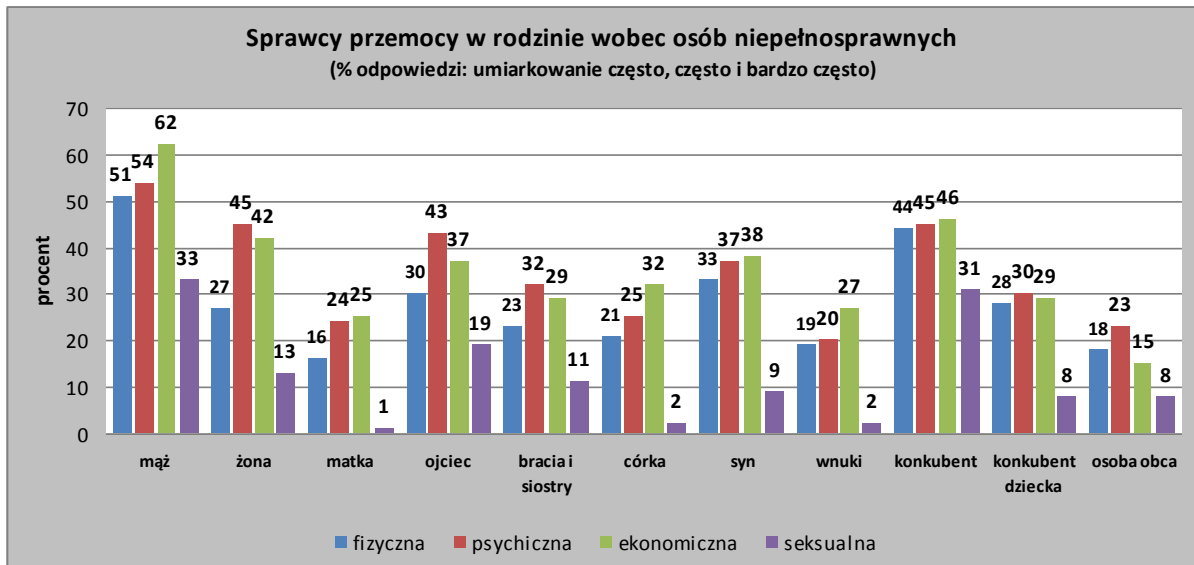
- kobieta,
- z wykształceniem podstawowym.

3.2 Opinie na temat charakterystyk sprawców przemocy w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych

Ze względu na brak różnic w zakresie postrzegania częstości przemocy stosowanej wobec osób niepełnosprawnych przez poszczególnych członków rodziny wartości procentowe zostały przedstawione łącznie dla wszystkich respondentów bez podziału na grupy zawodowe.

Na szczególną uwagę zasługują pewne najwyraźniejsze tendencje. To co uwydatnia się w uzyskanych wynikach, to znacznie większa częstość przemocy psychicznej i ekonomicznej w porównaniu z fizyczną i seksualną. Ponadto, wyraźne są różnice w zakresie płci sprawców przemocy w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych. Badani respondenci zdecydowanie częściej wskazują jako sprawców męskich członków rodzin osób

niepełnosprawnych – męża osoby niepełnosprawnej, konkubenta, ojca, syna, konkubenta dziecka osoby niepełnosprawnej, czy braci i siostry osoby niepełnosprawnej.

Rysunek 3.2.1. Procent respondentów uznających danego członka rodziny jako częstego sprawcę przemocy w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych

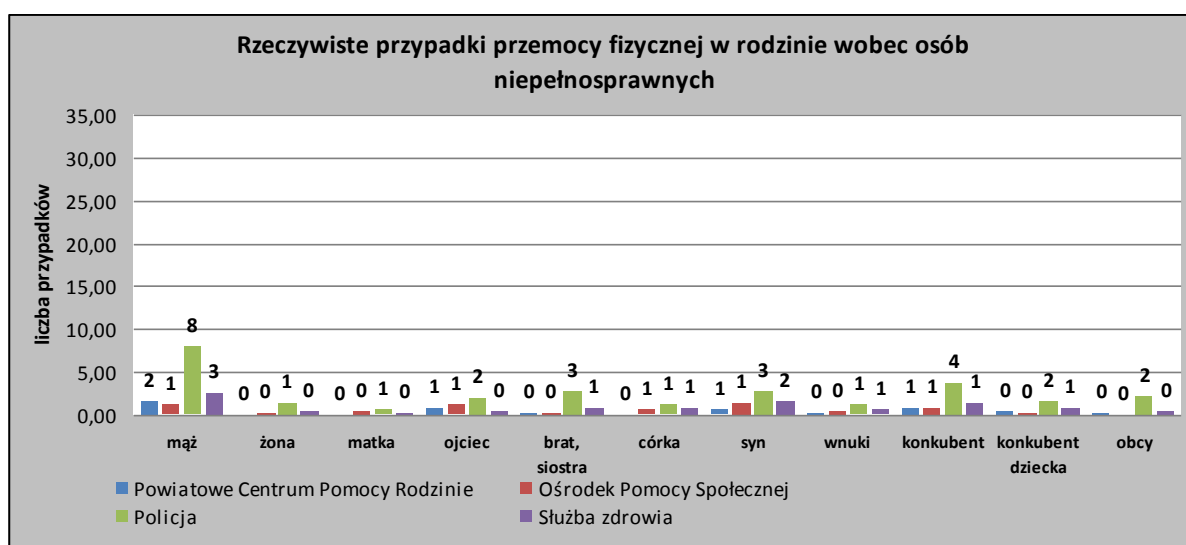
Jeśli chodzi o porównanie między członkami rodziny ofiary przemocy, to analizując rodzaj przemocy najczęściej stosowany przez męża i żonę osoby niepełnosprawnej widać lekkie dysproporcje w ocenach częstości dokonywanych przez pracowników instytucji pomagających ofiarom przemocy w rodzinie. Mężowie osób niepełnosprawnych częściej stosują przemoc ekonomiczną, podczas gdy żony zdecydowanie rzadziej uciekają się do tego typu przemocy. Żony rzadko też są postrzegane jako stosujące przemoc seksualną. Podobny rozkład wyników uzyskano dla osób pozostających w konkubinacie. Niewielu respondentów wskazuje także na wnuki osób niepełnosprawnych jako często stosujące przemoc. Podobnie z osobami obcymi.

Podsumowanie:

- Najczęściej jako sprawcy przemocy wobec osób niepełnosprawnych w opinii badanych profesjonalistów wskazywani są ich męscy krewni: mężowie, konkubenci, synowie.
- Respondenci różnie oceniają częstość występowania poszczególnych typów przemocy. Najrzadziej wskazują na przemoc seksualną, najczęściej ekonomiczną i psychiczną.

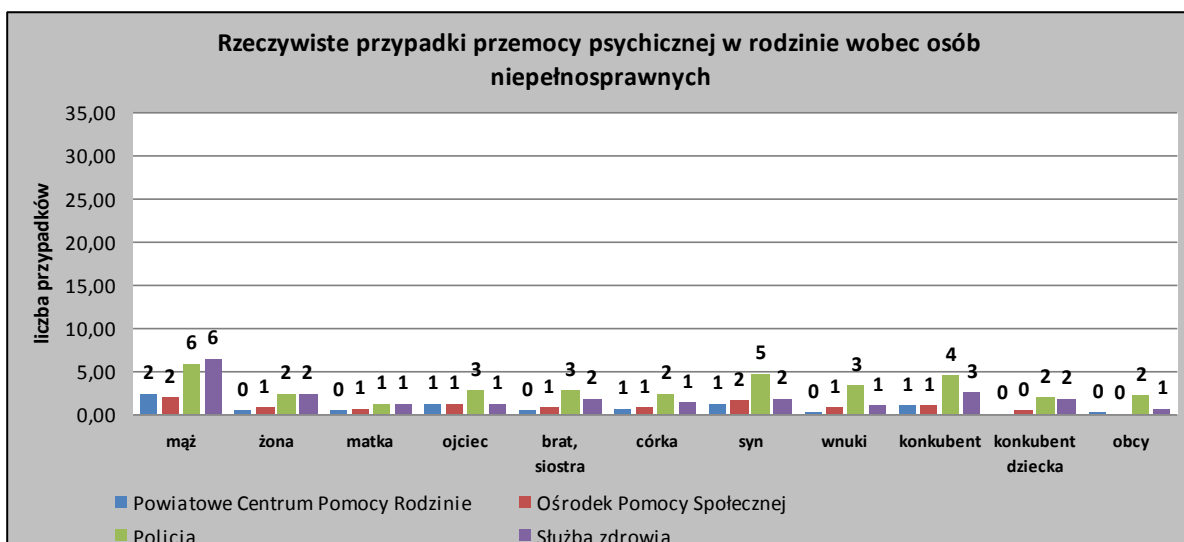
3.3 Opinie na temat liczby znanych przypadków przemocy w rodzinie

Największą liczbę znanych przypadków przemocy fizycznej w ciągu ostatniego roku raportują pracownicy Policji. Pracownicy Policji jako sprawców największej liczby aktów przemocy fizycznej wobec osób niepełnosprawnych w rodzinie wskazują męskich krewnych – męża (przeciętnie aż 8 znanych przypadków przemocy), konkubenta (4 przypadki), syna oraz brata (3 przypadki) czy ojca (2 przypadki).

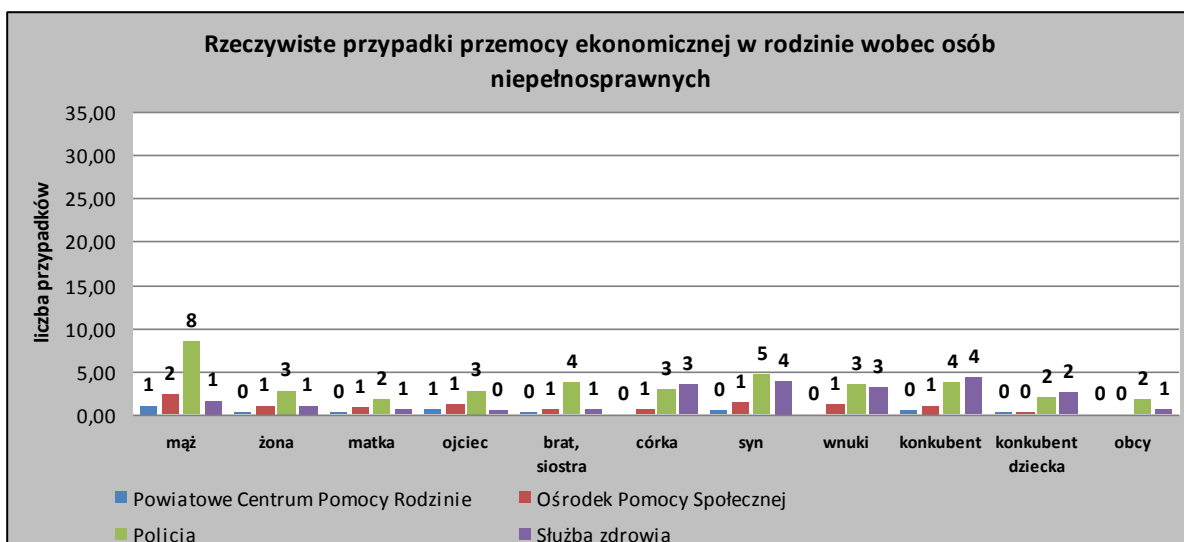
Rysunek 3.3.1. Liczba przypadków przemocy fizycznej w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych znanych respondentom w zależności od sprawcy przemocy

Analizując przemoc psychiczną w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych można stwierdzić, że liczba znanych przez pracowników Policji przypadków przemocy ze strony bliskich jest podobna do liczby przypadków przemocy fizycznej. Tendencja widoczna w odpowiedziach policjantów pokazuje, że największa liczba przypadków to takie, gdzie sprawcami są mąż (6 przypadków), syn (5 przypadków), konkubent (4 przypadki) czy ojciec, brat, wnuki (po 3 przypadki). To, co odróżnia przemoc fizyczną i psychiczną, to fakt pojawienia się przypadków przemocy psychicznej, w których sprawcami były również żony (2 przypadki).

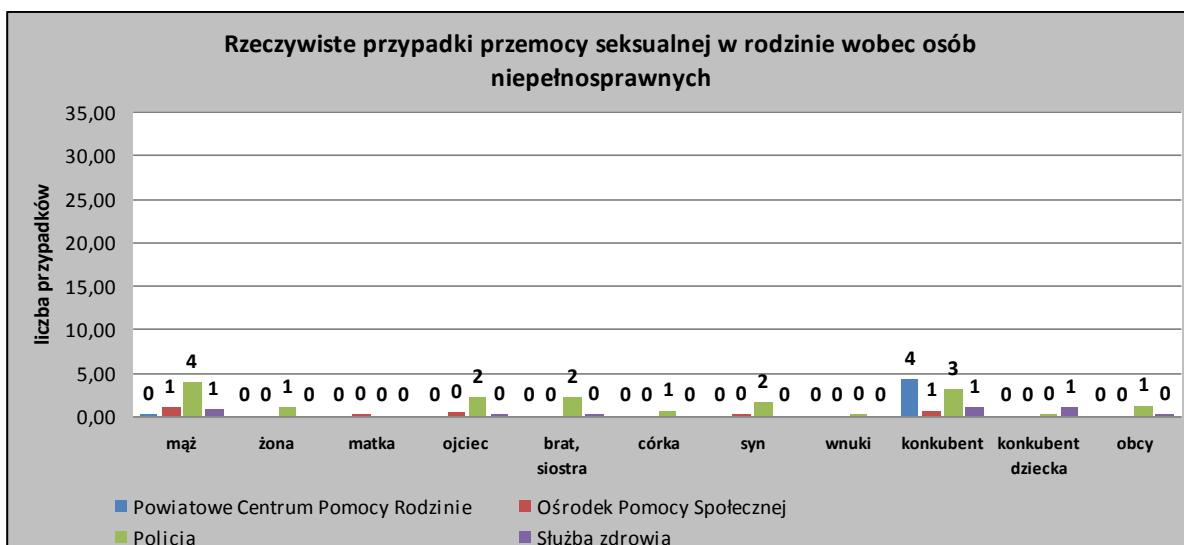
Rysunek 3.3.2. Liczba przypadków przemocy psychicznej w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych znanych respondentom w zależności od sprawcy przemocy

Znacznie częściej niż przypadki przemocy psychicznej czy fizycznej badani deklarują znajomość przypadków przemocy ekonomicznej wobec niepełnosprawnych. Ujawniają się tutaj mniej wyraziście tendencje związane z płcią sprawcy przemocy. Najczęściej jest to mąż (8 wskazań), syn (5 wskazań), brat lub konkubent (4 wskazania). Relatywnie często sprawcą tej przemocy staje się żona lub córka (3 wskazania). Pracownicy Służby zdrowia, Ośrodków Pomocy Społecznej i Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie dość rzadko bądź wcale nie stykają się z przypadkami tego typu przemocy. Wartości znanych przypadków oscylują w tych grupach wokół 0-1 rocznie. Wyjątek stanowi przemoc ze strony córki, syna, wnuków lub konkubenta osoby niepełnosprawnej, z którą pracownicy Służby zdrowia stykają się przeciętnie 3-4 razy w roku.

Rysunek 3.3.3. Liczba przypadków przemocy ekonomicznej w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych znanych respondentom w zależności od sprawcy przemocy

Pracownicy instytucji pomagających osobom niepełnosprawnym najmniej znają rzeczywistych przypadków przemocy seksualnej, przy czym policjanci zetknęli się z największą ich liczbą (2-4 przypadki rocznie). Tak jak w innych typach przemocy sprawcami przemocy seksualnej są najczęściej mężczyźni krewni osoby starszej: mąż lub konkubent.

Rysunek 3.3.4. Liczba przypadków przemocy seksualnej w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych znanych respondentom w zależności od sprawcy przemocy

Podsumowanie:

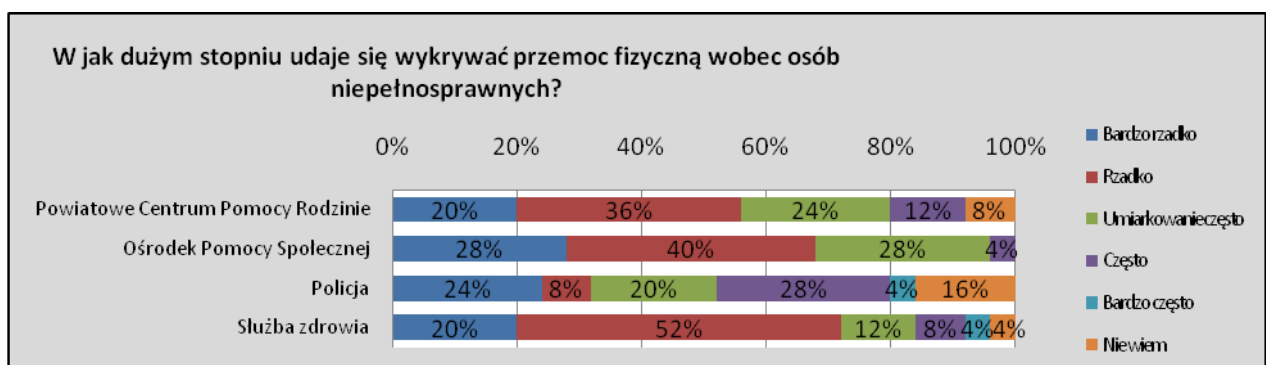
- Respondenci deklarują, że znają mniej przypadków przemocy w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych niż w przypadku osób starszych.

- Przemoc ekonomiczna stosowana jest głównie przez młodszych członków rodziny osoby niepełnosprawnej – tak deklarują przede wszystkim pracownicy Służby zdrowia. Pracownicy Policji wskazują na męża jako najczęstszego sprawcę tego typu przemocy, następnie wymieniają młodszych członków rodziny, podobnie jak pracownicy Służby zdrowia.

3.4 Opinie na temat stopnia wykrywania rzeczywistych przypadków przemocy w rodzinie

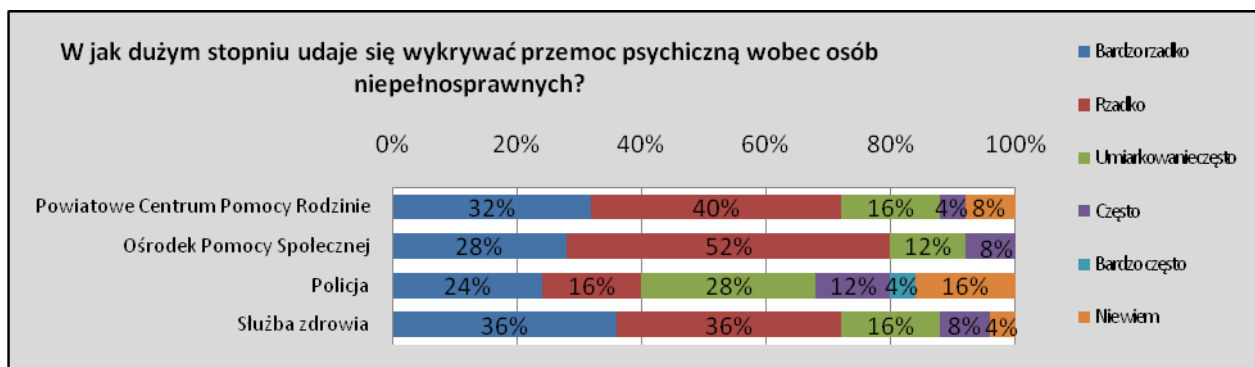
Stopień, w jakim udaje się wykrywać rzeczywiste przypadki przemocy w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych, był zagadnieniem, o które pytano respondentów pracujących w instytucjach pomagających ofiarom przemocy. Badani proszeni byli o określenie, w jakim stopniu udaje się wykrywać poszczególne typy przemocy wobec osób niepełnosprawnych. Proszono o wskazanie, jak często przypadki przemocy są zgłaszane poszczególnym instytucjom. Respondenci udzielali odpowiedzi wybierając z zestawu opcji odpowiedź „bardzo rzadko”, „rzadko”, „umiarkowanie często”, „często”, „bardzo często” lub „nie wiem”.

W zakresie przemocy fizycznej wysoko oceniają stopień wykrywania pracownicy Policji, wśród których aż 28% uznało, że ten rodzaj przemocy jest wykrywany często. Ale aż 24% policjantów wskazało na bardzo rzadkie wykrywanie tego rodzaju przemocy. Znaczna większość pracowników instytucji pomagających osobom niepełnosprawnym uważa, że wykrywanie przemocy fizycznej w rodzinie zdarza się bardzo rzadko oraz rzadko.

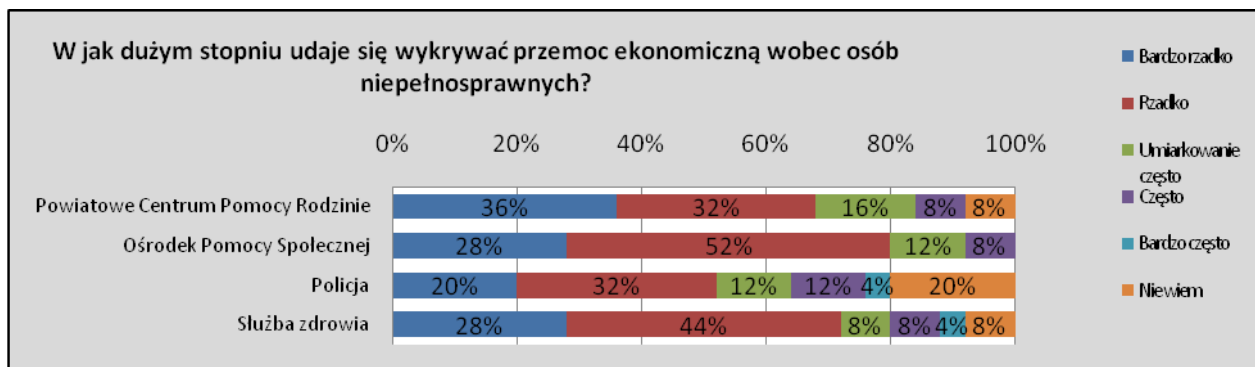
Rysunek 3.4.1. Procentowy rozkład opinii respondentów na temat stopnia wykrywalności przemocy fizycznej w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych

Analizując stopień wykrywania przemocy psychicznej w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych ponownie obserwujemy różnice w opiniach wyrażanych przez pracowników Policji w porównaniu z innymi instytucjami zajmującymi się ofiarami przemocy w rodzinie. Tylko 40% pracowników Policji uważa, że ten rodzaj przemocy wśród osób niepełnosprawnych jest wykrywany bardzo rzadko lub rzadko. Za bardzo rzadko i rzadko wykrywaną uznali respondenci pozostałych instytucji (łącznie ponad 70% w każdej grupie). Tylko 16% respondentów wśród policjantów uważa, że przemoc w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych wykrywana jest często lub bardzo często. Podobne opinie wyrażają pracownicy Służby zdrowia (24%), Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie (20%) czy Ośrodków Pomocy Społecznej (20%).

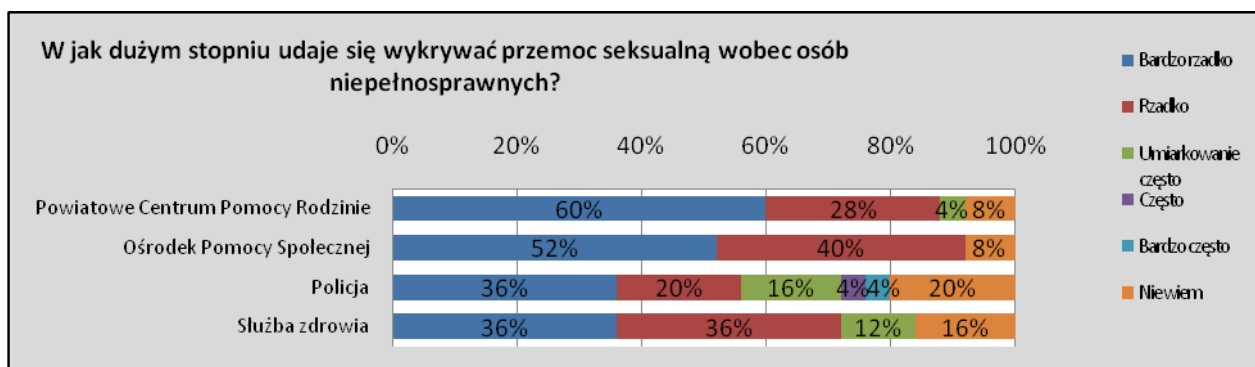
Rysunek 3.4.2. Procentowy rozkład opinii respondentów na temat stopnia wykrywalności przemocy psychicznej w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych

W przypadku przemocy ekonomicznej wśród osób niepełnosprawnych opinie poszczególnych grup wydają się być podobne. Także policjanci wskazują częściej niż w przypadku innego typu przemocy, że przemoc ekonomiczna jest rzadziej wykrywana – aż 52% pracowników Policji wybrało odpowiedź „bardzo rzadko” lub „rzadko” na pytanie „W jak dużym stopniu udaje się wykrywać przemoc ekonomiczną w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych?”. Opinie pozostałych grup profesjonalistów zajmujących się przypadkami przemocy w rodzinie wobec niepełnosprawnych na temat stopnia jej wykrywania wskazują, że uważają oni, że ten rodzaj przemocy jest rzadko wykrywany. Odpowiedzi „często” i „bardzo często” wśród respondentów wszystkich ośrodków pomagających niepełnosprawnym nie przekraczają 20%.

Rysunek 3.4.3. Procentowy rozkład opinii respondentów na temat stopnia wykrywalności przemocy ekonomicznej w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych

Przemoc seksualna wobec osób niepełnosprawnych to rodzaj przemocy, o której nie mówi się co widać także w opiniach badanych profesjonalistów. Cała grupa wskazuje, że ten rodzaj przemocy jest bardzo rzadko lub rzadko wykrywany. Aż 88% osób zatrudnionych w Powiatowych Centrach Pomocy Rodzinie wyraża pogląd, że ten przemoc seksualna jest wykrywana bardzo rzadko lub rzadko. Podobne opinie wygłaszają pozostałe grupy zawodowe – sądzi tak aż 92% pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej, 72% pracowników Służby zdrowia i 56% pracowników Policji.

Rysunek 3.4.4. Procentowy rozkład opinii respondentów na temat stopnia wykrywalności przemocy seksualnej w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych

Podsumowanie:

- Opinie na temat stopnia wykrywania rzeczywistych przypadków przemocy w rodzinie wśród osób niepełnosprawnych są dość zróżnicowane w zależności od grupy zawodowej respondenta. Policjanci na tle innych grup zdecydowanie częściej uważają, że przypadki przemocy są wykrywane. Wyjątek stanowi przemoc seksualna, co do której zbliżone do pracowników Policji opinie wyrażają pracownicy Służby zdrowia.

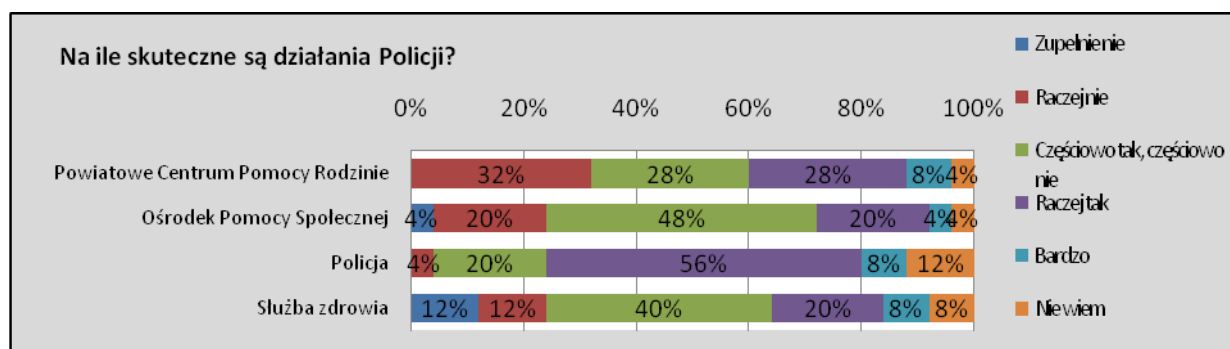
W pozostałych przypadkach opinie ankietowanych osób są dosyć ostrożne i przeważają odpowiedzi „rzadko” i „bardzo rzadko”.

- Ogólnie, zdaniem respondentów, najrzadziej jest wykrywana przemoc seksualna, najczęściej zaś przemoc fizyczna.

3.5 Ocena skuteczności działań podejmowanych przez instytucje powołane do interwencji w przypadkach przemocy w rodzinie

Kolejnym zagadnieniem, do którego ustosunkowywały się osoby badane była kwestia skuteczności działań podejmowanych przez instytucje powołane do interwencji w przypadkach przemocy w rodzinie.

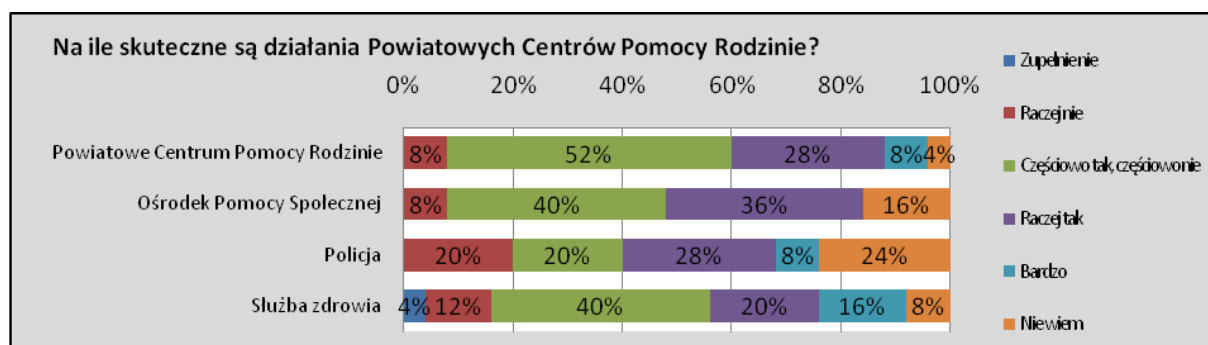
Ponad połowa policjantów (56%) ocenia działania Policji jako raczej skuteczne i ocena ta jest wyższa niż ocena wyrażana przez pracowników pozostałych instytucji. Podobnie uważa 28% pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz co piąty (20%) pracownik Ośrodków Pomocy Społecznej i Służby zdrowia. Jako częściowo skuteczne a częściowo nieskuteczne określa działania Policji 48% pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej, 40% pracowników Służby zdrowia, 28% pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz co piąty policjant (20%). Jako raczej nieskuteczne opisuje te działania blisko co trzeci (32%) pracownik Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie, co piąty (20%) pracownik Ośrodków Pomocy Społecznej i co ósmy (12%) przedstawiciel Służby zdrowia. Co dwunasty (8%) pracownik Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie, Służby zdrowia i Policji uważa, że działania Policji są bardzo skuteczne. Wśród pracowników Służby zdrowia 12% uważa je za zupełnie nieskuteczne. Co ciekawe, co ósmy pracownik Policji (12%) nie potrafi określić skuteczności działań swojej instytucji.

Rysunek 3.5.1. Procentowy rozkład odpowiedzi respondentów na pytanie o skuteczność działań Policji w przypadku przemocy w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych

Interwencje Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie jako częściowo skuteczne, a częściowo nieskuteczne definiuje ponad połowa (52%) pracowników tych instytucji. Podobnie uważa 40% pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej i Służby zdrowia oraz co piąty (20%) policjant.

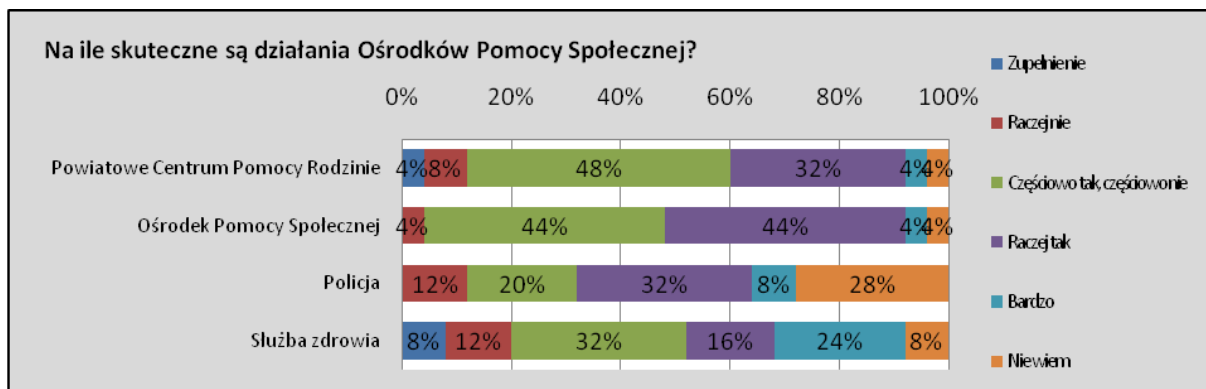
Ponad jedna trzecia (36%) pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej twierdzi, że działania te są raczej skuteczne. Opinię tę podzieliła 28% pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie, tyle samo policjantów i co piąty (20%) przedstawiciel Służby zdrowia. Co piąty (20%) policjant jest zdania, że działania podejmowane przez Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie są raczej nieskuteczne. W opinii co szóstego (16%) przedstawiciela Służby zdrowia są to bardzo skuteczne działania. Nie ma zdania w tej kwestii blisko co czwarty (24%) policjant.

Rysunek 3.5.2. Procentowy rozkład odpowiedzi respondentów na pytanie o skuteczność działań Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie w przypadku przemocy w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych

Swoje działania jako raczej skuteczne ocenia blisko połowa (44%) pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej i prawie co trzeci (32%) pracownik Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz funkcjonariusz Policji.

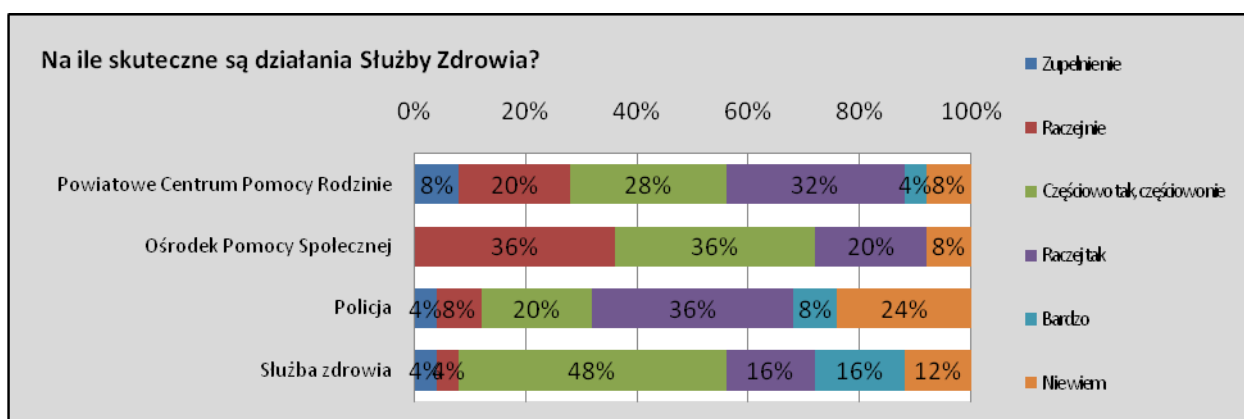
44% pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej jest zdania, że ich działania są częściowo skuteczne, a częściowo nie, podobnie (48%) sądzą pracownicy Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie, blisko co trzeci (32%) pracownik Służby zdrowia i co piąty (20%) policjant. Co ósmy przedstawiciel Policji i Służby zdrowia uważa, że działania Ośrodków Pomocy Społecznej są raczej nieskuteczne. Wśród pracowników Służby zdrowia blisko co czwarta (24%) osoba opisuje te działania jako bardzo skuteczne. 28% policjantów nie jest w stanie oszacować skuteczności działań podejmowanych przez Ośrodki Pomocy Społecznej.

Rysunek 3.5.3. Procentowy rozkład odpowiedzi respondentów na pytanie o skuteczność działań Ośrodków Pomocy Społecznej w przypadku przemocy w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych

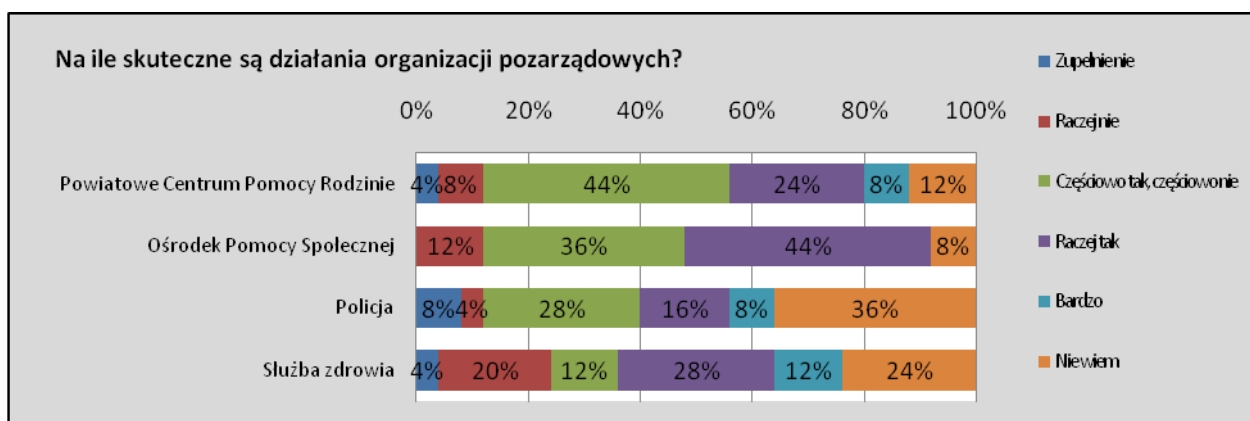
Blisko połowa (48%) przedstawicieli Służby zdrowia ocenia swoje działania w sytuacji przemocy w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych jako częściowo skuteczne, częściowo nieskuteczne. Zgadza się z tym ponad jedna trzecia (36%) pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej, 28% pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie i co piąty (20%) policjant. Jako raczej skuteczne określa je co trzeci (36%) pracownik Policji i podobny odsetek pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie (32%). Wśród pracowników Służby zdrowia, co szósta osoba przyznaje, że postrzega te działania jako bardzo skuteczne.

Zdaniem 36% pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej pomoc w wykonaniu Służby zdrowia jest raczej nieskuteczna. Tak samo uważa co piąty (20%) pracownik Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie. Blisko jedna czwarta (24%) policjantów nie jest w stanie dokonać oceny skuteczności tej instytucji.

Rysunek 3.5.4. Procentowy rozkład odpowiedzi respondentów na pytanie o skuteczność działań Służby zdrowia w przypadku przemocy w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych

Działania podejmowane przez organizacje pozarządowe są w opinii 44% pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej raczej skuteczne. Około jedna czwarta (28%) przedstawicieli Służby zdrowia i podobna liczba (24%) pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie podziela to zdanie. Prawie połowa (44%) pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie ocenia działania organizacji pozarządowych jako częściowo skuteczne, a częściowo nieskuteczne. Sądzi tak co trzeci (36%) pracownik Ośrodków Pomocy Społecznej i 28% policjantów. Prawie co piąty (12%) przedstawiciel Służby zdrowia twierdzi, że działania te są raczej nieskuteczne. Co ósmy pracownik Służby zdrowia postrzega je jako bardzo skuteczne. Dość duży jest odsetek - wśród policjantów (36%), wśród pracowników Służby zdrowia blisko jedna czwarta (24%) – osób, które nie są w stanie określić skuteczności działań organizacji pozarządowych.

Rysunek 3.5.5. Procentowy rozkład odpowiedzi respondentów na pytanie o skuteczność działań organizacji pozarządowych w przypadku przemocy w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych

Podsumowanie:

- Łatwo dającym się zauważyć trendem w odpowiedziach grupy profesjonalistów jest przychylniejsza ocena działalności ich instytucji w porównaniu do oceny skuteczności działania innych instytucji. Widać także, że pracownicy Policji i Służby zdrowia wyrażają więcej krytycznych uwag pod adresem Ośrodków Pomocy Społecznej oraz Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie, natomiast te dwie ostatnie grupy są bardziej krytyczne wobec działań Policji i Służby zdrowia.
- Wśród pracowników Policji daje się zauważyć dosyć duży odsetek osób badanych, który nie umiał ocenić skuteczności działania poszczególnych instytucji. Jest to trend podobny do odpowiedzi udzielanych w odniesieniu do przemocy wobec osób

starszych i być może wynika z braku wiedzy pracowników Policji na temat działania tych instytucji bądź też z braku takich instytucji na danym terenie.

- Największą trudność w ocenie skuteczności działań (największy odsetek odpowiedzi „nie wiem”) można zaobserwować w przypadku oceny działań organizacji pozarządowych, co, podobnie jak w przypadku pracowników Policji, może wynikać z niewiedzy lub braku takich instytucji.

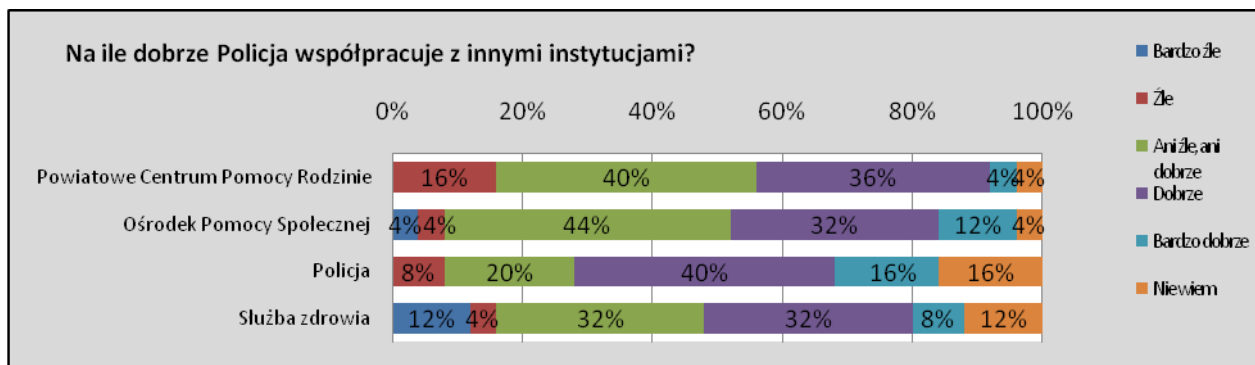
3.6 Ocena współpracy między instytucjami powołanymi do interwencji w przypadku przemocy w rodzinie

Respondenci wypowiedzieli się także na temat skuteczności współpracy poszczególnych instytucji powołanych do interwencji w przypadku wykrycia przemocy w rodzinie osób niepełnosprawnych. Każda grupa zawodowa oceniała inne instytucje oraz swoją własną.

40% policjantów ocenia swoją współpracę z innymi instytucjami jako dobrą. Wśród pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie podobnie uważa 36%. Blisko co trzeci (32%) pracownik Ośrodków Pomocy Społecznej i Służby zdrowia zgadza się z tym, że Policja dobrze współpracuje z innymi. 44% pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej opisuje współpracę Policji jako ani złą, ani dobrą. Tego samego zdania jest 40% pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie, co trzeci (32%) przedstawiciel Służby zdrowia i co piąty (20%) policjant.

16% pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie twierdzi, że Policja źle współpracuje z innymi instytucjami, a wśród przedstawicieli Służby zdrowia 12% sądzi, że bardzo źle.

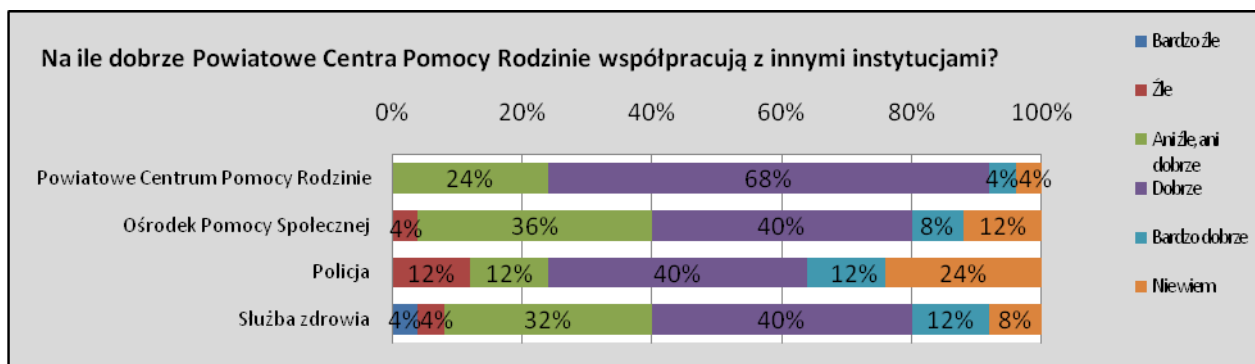
Co szósty (16%) policjant jest zdania, że ich współpraca układa się bardzo dobrze. Podobnie widzi to co ósmy (12%) pracownik Ośrodków Pomocy Społecznej. 16% policjantów nie potrafi powiedzieć, na ile dobrze układa się współpraca Policji z innymi instytucjami.

Rysunek 3.6.1. Procentowy rozkład odpowiedzi respondentów na pytanie o ocenę współpracy Policji z innymi instytucjami w przypadku przemocy w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych

Pracownicy Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie zapytani o to, na ile dobrze współpracują z innymi instytucjami, w większości (68%) odpowiadają, że dobrze. Przedstawiciele pozostałych trzech placówek również tak sądzą a odsetek osób dla każdej z nich wynosi 40%.

„Ani źle, ani dobrze”, tak określa współpracę Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie 24% pracowników tej instytucji, blisko co trzecia (32%) osoba pracująca w Służbie zdrowia, 36% pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej oraz 12% pracowników Policji. Co ósmy (12%) policjant i przedstawiciel Służby zdrowia uważa, że współpraca ta jest bardzo dobra. Bardzo niewielki jest odsetek osób, które opisują współpracę jako złą i bardzo złą. Największy jest wśród policjantów i wynosi 12%. Prawie co czwarty (24%) policjant nie potrafi ocenić przebiegu współpracy Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie z innymi instytucjami.

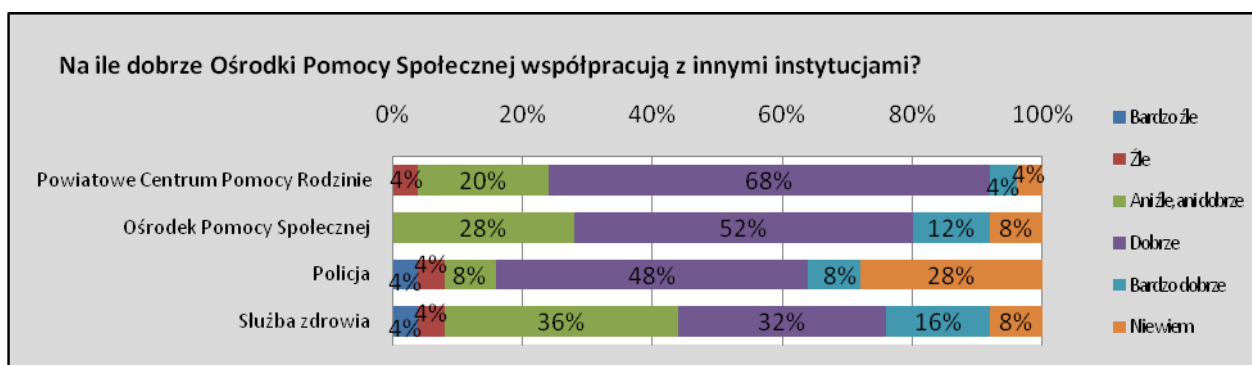

Rysunek 3.6.2. Procentowy rozkład odpowiedzi respondentów na pytanie o ocenę współpracy Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie z innymi instytucjami w przypadku przemocy w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych

O współpracy Ośrodków Pomocy Społecznej najlepiej wypowiadają się pracownicy Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie, z których 68% określa tę współpracę jako dobrą. Sami pracownicy tych ośrodków również mówią o dobrej współpracy, a uważa tak co drugi z nich (52%). Prawie połowa (48%) policjantów i co trzeci (32%) przedstawiciel Służby zdrowia jest podobnego zdania.

Co trzeci (36%) pytany pracujący w Służbie zdrowia uważa, że współpraca ta nie jest ani zła, ani dobra. Wśród pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej 28% zgadza się z tą opinią. Tak samo myśli co piąty (20%) pracownik Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie.

Łącznie tylko 20% pytanych wśród wszystkich grup zawodowych sądzi, że Ośrodki Pomocy Społecznej współpracują źle lub bardzo źle. Co szósty (16%) pracownik Służby zdrowia twierdzi, że współpraca układa się bardzo dobrze. Wśród pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej uważa tak co ósmy (12%). Znow największy procent osób, które mają trudność w określeniu tej współpracy, jest wśród Policji i wynosi 28%.

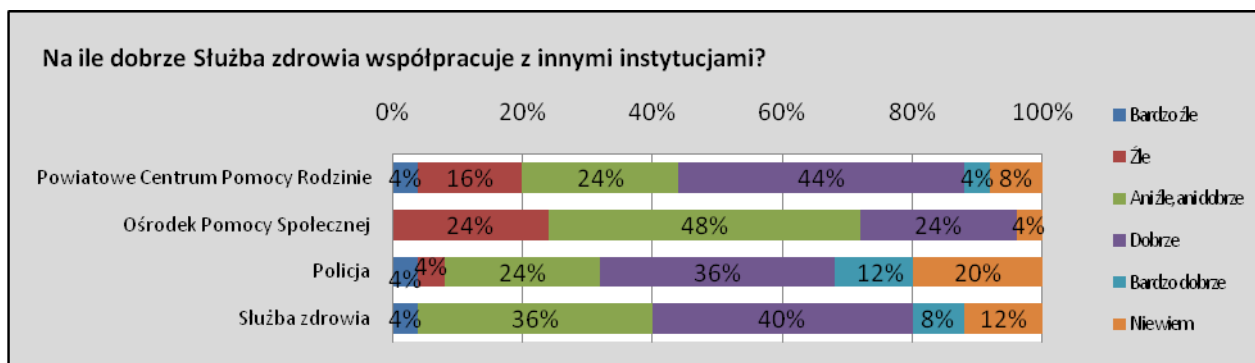

Rysunek 3.6.3. Procentowy rozkład odpowiedzi respondentów na pytanie o ocenę współpracy Ośrodków Pomocy Społecznej z innymi instytucjami w przypadku przemocy w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych

Respondentów zapytano także o to, jak Służba zdrowia współpracuje z innymi instytucjami. Zarówno wśród przedstawicieli tej służby, jak i policjantów oraz pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie odsetek osób opisujących tę współpracę jako dobrą i bardzo dobrą jest bardzo wysoki. Co czwarty (24%) pracownik Ośrodków Pomocy Społecznej wyraża się dobrze o współpracy Służby zdrowia, nie znalazła się natomiast wśród nich ani jedna osoba, która miałaby bardzo dobre zdanie na ten temat.

Prawie połowa (48%) pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej postrzega tę współpracę jako ani złą, ani dobrą. 36% przedstawicieli Służby zdrowia odpowiada tak samo, podobnie blisko co czwarty (24%) pracownik Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz pracownik Policji.

Blisko jedna czwarta (24%) pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej uważa, że współpraca Służby zdrowia jest zła. Takiego samego zdania jest co szósty (16%) pracownik Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie. Co piąty (20%) policjant nie jest w stanie powiedzieć na ile dobrze Służba zdrowia współpracuje z innymi instytucjami.

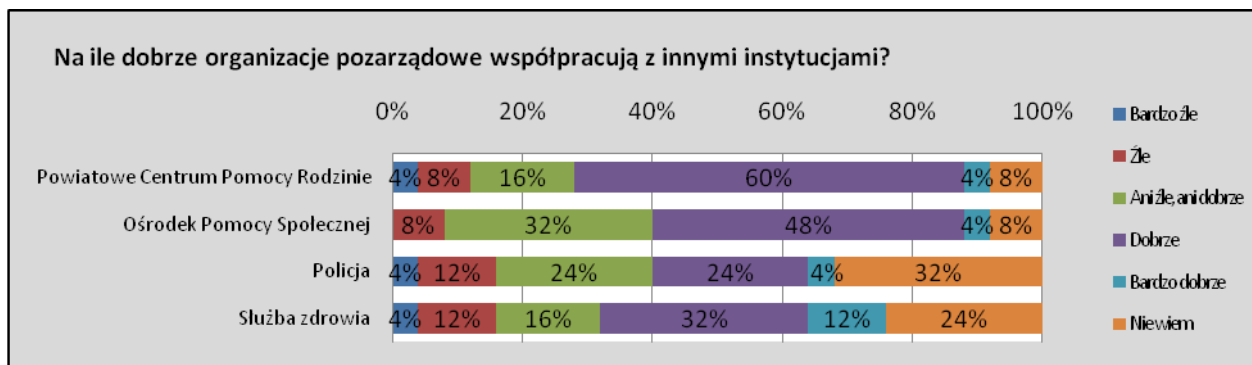
Rysunek 3.6.4. Procentowy rozkład odpowiedzi respondentów na pytanie o ocenę współpracy Służby zdrowia z innymi instytucjami w przypadku przemyśle w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych

Przedstawiciele poszczególnych grup zawodowych zapytani o współpracę organizacji pozarządowych z reguły odpowiadali, że współpraca ta układa się dobrze lub ani źle, ani dobrze. Trzech na pięciu (60%) pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie twierdzi, że organizacje pozarządowe dobrze współpracują z innymi instytucjami. Podobnie uważa blisko co drugi (48%) pracownik Ośrodków Pomocy Społecznej, prawie co trzeci (32%) przedstawiciel Służby zdrowia i co czwarty (24%) policjant.

32% pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej, 24% policjantów oraz co szósty (16%) pracownik Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie i przedstawiciel Służby zdrowia sądzi, że współpraca nie jest ani zła, ani dobra.

12% policjantów oraz osób pracujących w Służbie zdrowia ma złe zdanie na temat współpracy. Co ósmy (12%) przedstawiciel Służby zdrowia mówi, że organizacje bardzo dobrze współpracują z innymi instytucjami.

Duży jest procent osób, które nie mają zdania. Wśród policjantów 32% ma trudność w dokonaniu oceny, wśród pracowników Służby zdrowia jest to 24% osób.

Rysunek 3.6.5. Procentowy rozkład odpowiedzi respondentów na pytanie o ocenę współpracy organizacji pozarządowych z innymi instytucjami w przypadku przemocy w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych

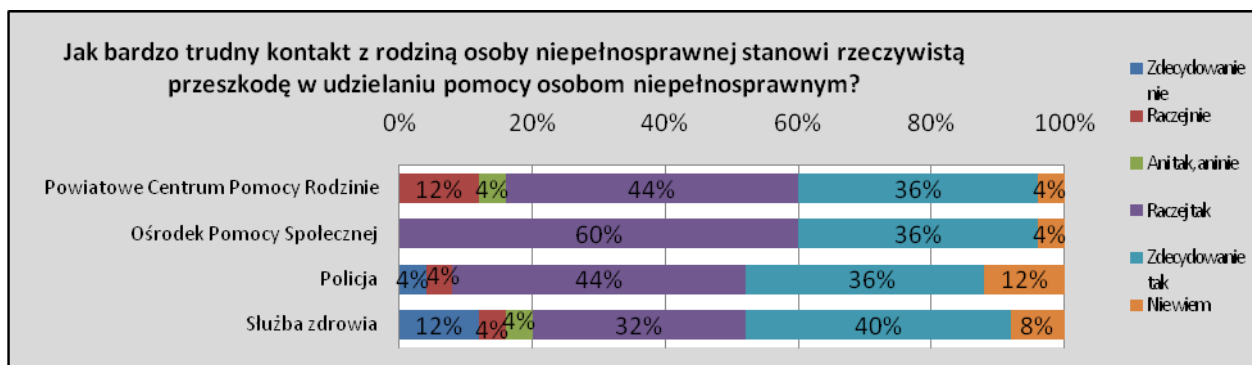
Podsumowanie:

- Ponownie daje się zauważyć dosyć dużą grupę pracowników Policji, która nie wie czy instytucje dobrze współpracują ze sobą, szczególnie wyraźnie jest to widoczne w ocenie jakości współpracy organizacji pozarządowych (z tym, że tutaj również pracownicy Służby zdrowia dosyć często przyznają się do niewiedzy). Co ciekawe również najliczniejsza grupa, która nie potrafiła ocenić działań Policji to pracownicy Policji (16%).
- Jeśli chodzi o ocenę jakości podejmowanej przez poszczególne instytucje współpracy, została ona oceniona generalnie dosyć wysoko, tylko sporadycznie zdarzały się oceny negatywne.

3.7 Źródła trudności w udzielaniu pomocy ofiarom przemocy w rodzinie

Przedstawiciele wszystkich grup zawodowych odpowiedzieli także na pytania dotyczące źródeł trudności w udzielaniu pomocy ofiarom przemocy w rodzinie. 96% pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej uważa, że trudny kontakt z rodziną osoby niepełnosprawnej stanowi rzeczywistą przeszkodę w udzielaniu pomocy ofiarom przemocy. 80% pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie i tyle samo policjantów wyraża opinię, że jest to zdecydowanie i prawdopodobnie realny problem. Podobnie sądzi 72% przedstawicieli Służby zdrowia.

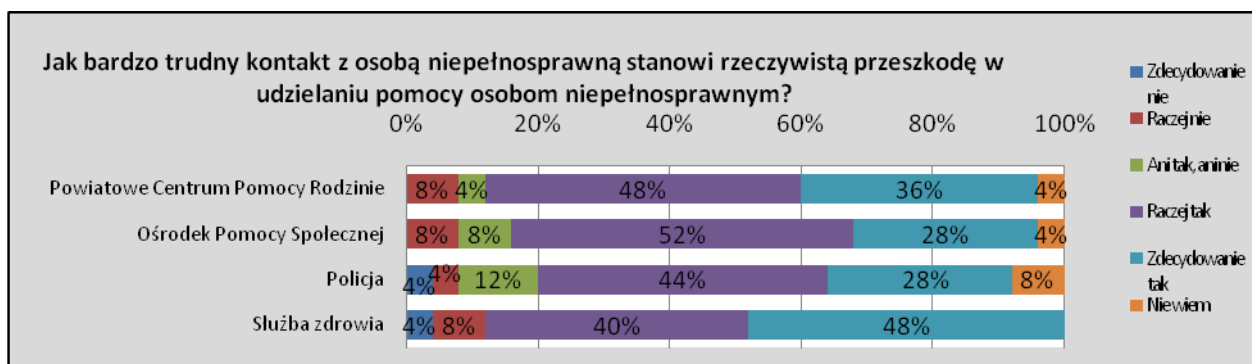
Mały jest odsetek osób, które temu zaprzeczają, największy stanowią pracownicy Służby zdrowia - łącznie 16% respondentów twierdzi, że zdecydowanie lub raczej nie tu leży problem. Co ósmy (12%) policjant nie ma zdania na ten temat.

Rysunek 3.7.1. Opinie badanych na temat trudnego kontaktu z rodziną osoby niepełnosprawnej jako przeszkody w udzielaniu pomocy w przypadku przemocy w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych

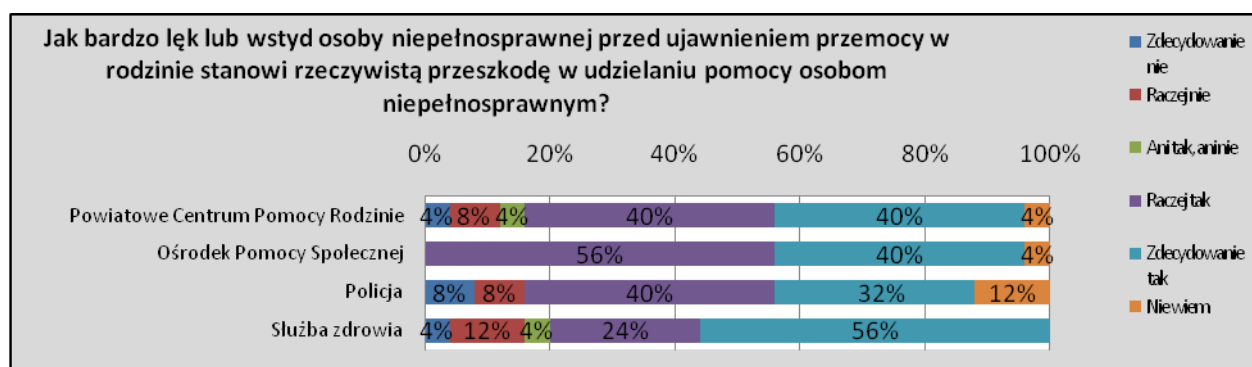
O trudnym kontakcie z samą osobą niepełnosprawną jako czynnika przeszkadzającym w skutecznej pomocy mówi 88% przedstawicieli Służby zdrowia, 84% pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie, 80% pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej i 72% policjantów.

Podobnie jak w kontakcie z rodziną osoby niepełnosprawnej, tak i tu niewielki jest procent osób, które uważają, że kontakt z niepełnosprawnym nie stanowi przeszkody w niesieniu pomocy ofiarom przemocy w rodzinie. Ten procent jest największy wśród Służby zdrowia, sądzi tak co ósmy (12%) jej przedstawiciel.

Rysunek 3.7.2. Opinie badanych na temat trudnego kontaktu z osobą niepełnosprawną jako przeszkody w udzielaniu pomocy w przypadku przemocy w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych

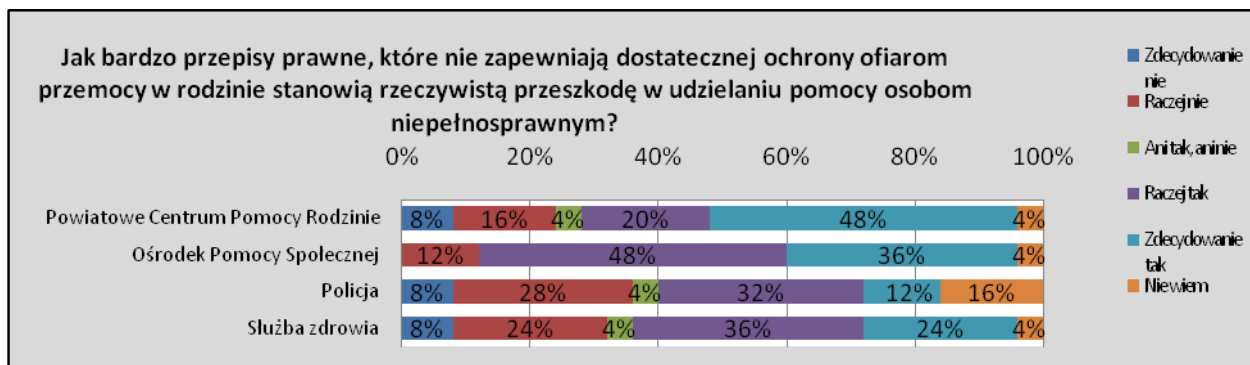
Przedstawiciele poszczególnych grup zawodowych są zdania, że także lęk lub wstyd osoby niepełnosprawnej przed ujawnieniem przemocy w rodzinie stanowi realną przeszkodę w niesieniu skutecznej pomocy. Na ten aspekt zwraca uwagę 96% pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej, 80% pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie i tyle samo przedstawicieli Służby zdrowia oraz 72% policjantów. 16% funkcjonariuszy Policji i pracowników Służby zdrowia nie uważa, żeby to stanowiło problem. Podobnie sądzi co ósmy (12%) pracownik Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie. 12% pracowników Policji nie potrafi się wypowiedzieć w tej kwestii.

Rysunek 3.7.3. Opinie badanych na temat lęku lub wstydu przed ujawnieniem przemocy w rodzinie jako przeszkody w udzielaniu pomocy osobom niepełnosprawnym

Poruszona została także kwestia przepisów prawnych. Największy procent osób uważających niewłaściwe przepisy za czynnik przeszkadzający w udzielaniu pomocy znajduje się wśród pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej i wynosi 84. Zgadza się z tym 68% pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie, 60% Służby zdrowia i blisko połowa (44%) policjantów.

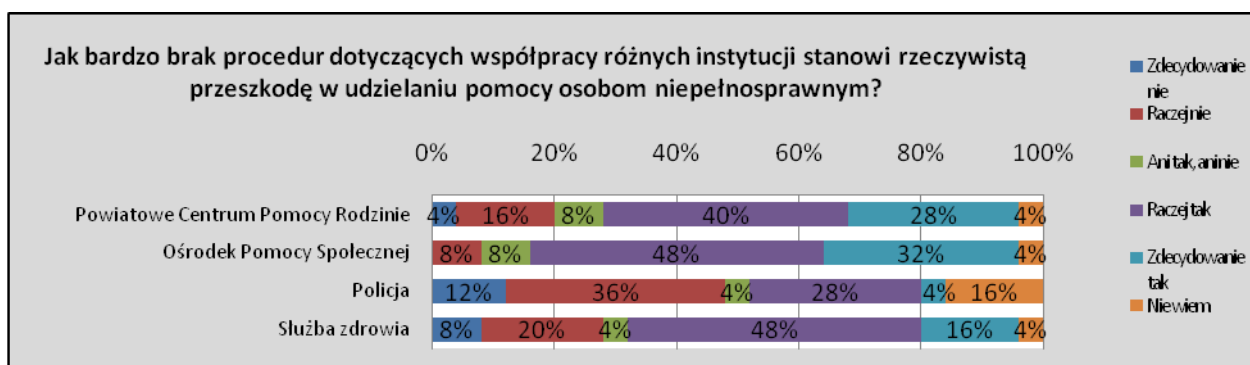
Więcej jest osób, w porównaniu do wcześniej wskazywanych przeszkód, które twierdzą, że przepisy prawne niezapewniające dostatecznej ochrony ofiarom przemocy w rodzinie nie są faktyczną przeszkodą w interweniowaniu w takich sytuacjach. Sądzi tak ponad jedna trzecia (36%) policjantów, blisko co trzeci (32%) przedstawiciel Służby zdrowia, prawie co czwarty (24%) pracownik Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie i 12% pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej. Co szósty policjant nie wie, jak bardzo przepisy prawne utrudniają niesienie pomocy pokrzywdzonym.

Rysunek 3.7.4. Opinie badanych na temat przepisów prawnych, które nie zapewniają dostatecznej ochrony ofiarom przemocy w rodzinie jako przeszkodzie w udzielaniu pomocy w przypadku przemocy w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych

Problemem, na który wskazują respondenci, jest też brak procedur dotyczących współpracy różnych instytucji. Uważa tak 80% pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej, 68% osób pracujących w Powiatowych Centrach Pomocy Rodzinie, 64% przedstawicieli Służby zdrowia i blisko co trzeci (32%) policjant.

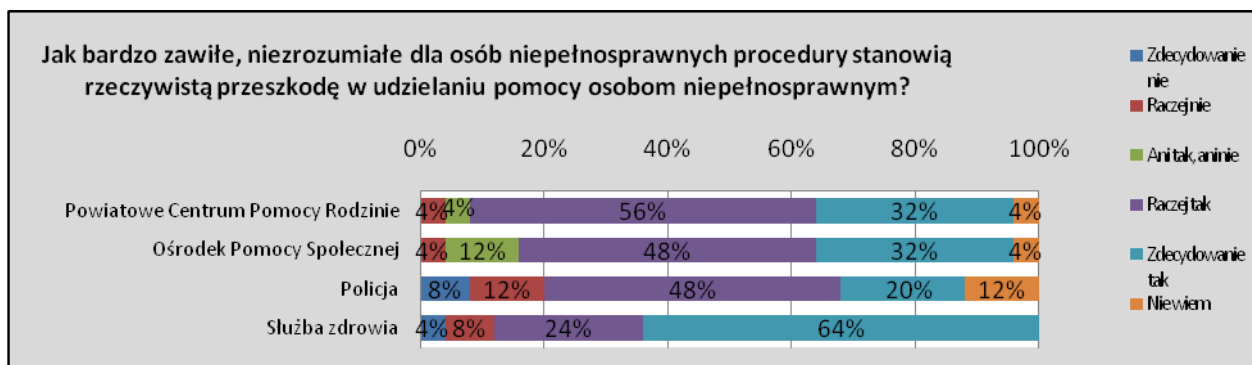
Wyraźny jest też odsetek osób twierdzących, że brak takich procedur nie stanowi rzeczywistej przeszkody w niesieniu pomocy ofiarom przemocy. Szczególnie widać to wśród policjantów, z których prawie co drugi (48%) tak uważa. Wśród pracowników Służby zdrowia jest to 28% osób. Podobnie sądzi co piąty (20%) pracownik Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie. 16% policjantów nie potrafi powiedzieć, jak bardzo jest to przeszkodą.

Rysunek 3.7.5. Opinie badanych na temat braku procedur dotyczących współpracy różnych instytucji jako przeszkody w udzielaniu pomocy osobom niepełnosprawnym

Ankietowani twierdzą również, że problem tkwi w zawiłych i niezrozumiałych dla osób niepełnosprawnych procedurach. Wskazuje na ten problem 88% pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie i tyle samo przedstawicieli Służby zdrowia, 80% pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej i 68% policjantów.

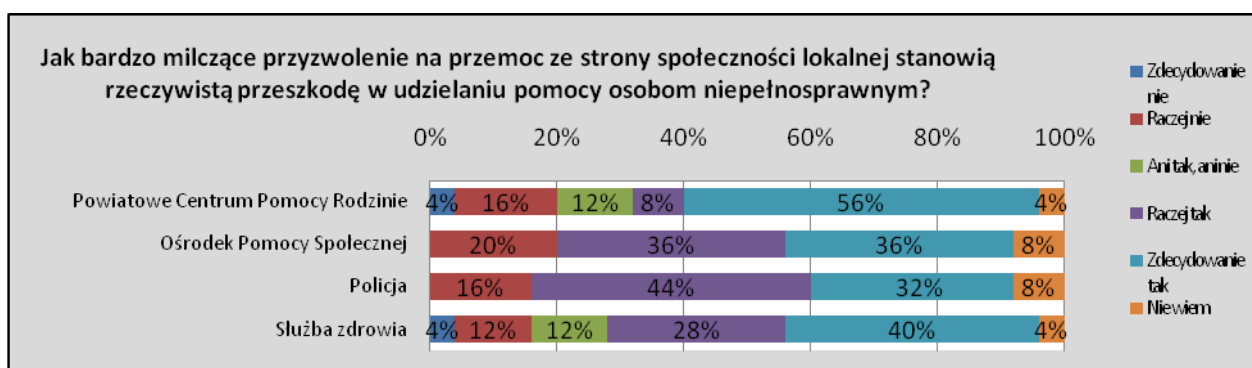
Co piąty (20%) funkcjonariusz policji zaprzecza jakoby miało to znaczenie. Podobnie sądzi 12% przedstawicieli Służby zdrowia. Co ósmy (12%) policjant miał trudność w odniesieniu się do kwestii zawłości przepisów prawnych.

Rysunek 3.7.6 Opinie badanych na temat zawitych, niezrozumiałych procedur jako przeszkody w udzielaniu pomocy osobom niepełnosprawnym

Do barier wskazanych przez respondentów należy też milczące przyzwolenie na przemoc ze strony społeczności lokalnej. Największy procent osób wskazujących na tę barierę jest wśród policjantów i wynosi 76. Przystaje na to również 72% pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej, 68% przedstawicieli Służby zdrowia i podobnie, bo 64% pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie.

Nie uważa tak - twierdząc, że nie jest to przeszkodą - co piąty (20%) pracownik Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie i tyle samo pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej, a także 16% policjantów i tyle samo przedstawicieli Służby zdrowia.

Rysunek 3.7.7. Opinie badanych na temat znaczenia milczącego przyzwolenia na przemoc ze strony społeczności lokalnej jako przeszkody w udzielaniu pomocy osobom niepełnosprawnym

Ostatnią poruszaną kwestią dotyczącą źródeł trudności jest brak odpowiednich programów przygotowujących osoby, z którymi kontaktują się ofiary przemocy w rodzinie. 68% pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej zgadza się z tym, że stanowi to rzeczywistą przeszkodę w pomaganiu poszkodowanym. Wśród Służby zdrowia odsetek osób jest podobny i wynosi 60%. Zgadza się z tym też co drugi (52%) pracownik Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie i co trzeci (36%) policjant.

Dużo ankietowanych jednak nie widzi w tym przeszkody. Jest to 44% policjantów, 40% pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie, blisko co trzeci (32%) przedstawiciel Służby zdrowia i co piąty (20%) pracownik Ośrodków Pomocy Społecznej.

Co szósty (16%) policjant nie wie, jak bardzo brak takich programów może stanowić rzeczywistą przeszkodę w niesieniu pomocy ofiarom przemocy w rodzinie.

Rysunek 3.7.8. Opinie badanych na temat braku odpowiednich programów przygotowujących osoby, z którymi kontaktują się ofiary przemocy, jako przeszkody w udzielaniu pomocy osobom niepełnosprawnym

Podsumowanie:

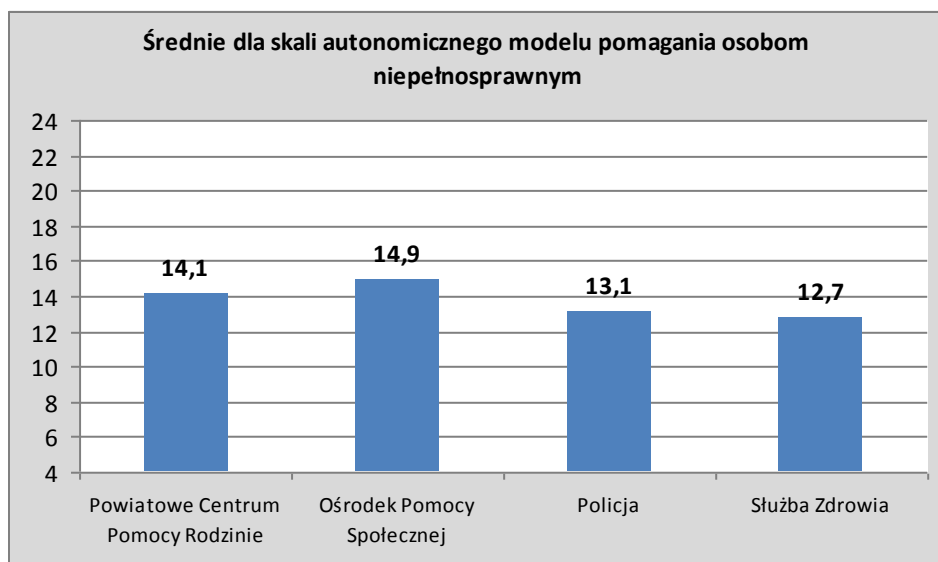
- Głównym źródłem trudności w udzielaniu pomocy osobom niepełnosprawnym, wskazywanym przez wszystkie grupy respondentów, były czynniki leżące po stronie osoby poszkodowanej bądź jej rodziny: utrudniony kontakt, lęk osoby poszkodowanej, lub utrudniony kontakt z jej rodziną. Większość pracowników wszystkich badanych grup zaznaczyła w pytaniach o to odpowiedź „zdecydowanie tak” lub „raczej tak”.
- Również jako duży problem, szczególnie w ocenie pracowników Służby zdrowia, są postrzegane zawile i niezrozumiałe procedury.
- Większe zróżnicowanie opinii jest widoczne w ocenie pozostałych źródeł trudności w udzielaniu pomocy. Pracownicy Policji i Służby zdrowia zdecydowanie rzadziej dostrzegają problem w istniejących przepisach prawnych czy procedurach w

porównaniu do pozostałych grup. Na brak odpowiednich programów częściej narzekają pracownicy Ośrodków Pomocy Społecznej i Służby zdrowia.

3.8 Opinie dotyczące modelu działalności instytucji pomagających

Podobnie jak w przypadku osób starszych zadano respondentom serię pytań dotyczących ich opinii na temat natury pomagania osobom niepełnosprawnym. Ponownie uwzględniono dwa najbardziej wyraziste modele – jeden o dużej autonomii beneficjenta pomocy ze strony różnych instytucji oraz drugi, przeciwny, zakładający ograniczenie autonomii tych osób. Wskaźnik natężenia opinii wskazujących na dominację w myśleniu respondentów modelu autonomicznego powstał poprzez sumowanie odpowiedzi na cztery pytania wchodzące w skład tej skali. Wysoki wynik wskazuje na wysokie natężenie autonomicznego modelu pomagania w myśleniu respondentów.

Analiza wyników ujawniła, że w myśleniu o osobach niepełnosprawnych i ich potrzebach nie obserwuje się różnic między poszczególnymi grupami zawodowymi (wykres 3.8.1.). Jednocześnie można wskazać, że natężenie autonomicznego modelu pomagania nie jest zbyt wysokie, co oznacza, że pracownicy instytucji „pierwszego kontaktu” w przypadku osób niepełnosprawnych nie przyznają im zbyt dużej autonomii w podejmowanych działaniach.

Rysunek 3.8.1. Średnie dla skali autonomicznego modelu pomagania osobom niepełnosprawnym dla pracowników poszczególnych instytucji

3.9 Działania podejmowane w sytuacji ujawnienia przemocy w rodzinie przez pracowników Służby zdrowia

W związku z różnego rodzaju przypadkami przemocy w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych pracownicy Służby zdrowia najczęściej podejmują działania polegające na rozmowach. Bardzo często są rozmowy z osobą pokrzywdzoną (60%), czy z pracownikiem Ośrodka Pomocy Społecznej (56%). Równie często kierują osobę do instytucji oferującej pomoc psychologiczną (60%).

W następnej kolejności pracownicy Służby zdrowia przeprowadzają rozmowę z członkami rodziny w celu ustalenia czy obrażenia są efektem przemocy (48%). 44% pytanym wskazuje współpracę z innymi instytucjami lub organizacjami jako bardzo częstą i 16% jako umiarkowanie częstą formę interwencji.

Mniej więcej połowa pracowników Służby zdrowia zadeklarowała, że bardzo i umiarkowanie często podejmuje takie działania jak rozmowa ze sprawcą przemocy (44%) czy przekazanie informacji o stosowaniu przemocy organom ścigania (56%).

40% respondentów udzieliło odpowiedzi, że rozmowę ze sprawcą przemocy podejmuje bardzo rzadko. Do najrzadziej stosowanych praktyk należy także wystawianie zaświadczenia o stwierdzonych obrażeniach (32%) i kierowanie osoby na obdukcję (36%), za częste uważa je co piąty pracownik Służby zdrowia.

Tabela 3.9.1. Działania podejmowane przez pracowników Służby zdrowia w sytuacji ujawnienia przypadków przemocy w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych

	bardzo rzadko i rzadko	umiarkowanie często	często i bardzo często	<i>nie wiem</i>
Rozmowa ze sprawcą przemocy	40%	8%	36%	16%
Rozmowa z osobą pokrzywdzoną	12%	12%	60%	16%
Skierowanie osoby do instytucji oferującej pomoc psychologiczną	12%	8%	60%	20%
Rozmowa z pracownikiem Ośrodka Pomocy Społecznej	8%	16%	56%	20%
Przekazanie informacji o stosowaniu przemocy organom ścigania	20%	20%	36%	24%
Współpraca z innymi instytucjami, organizacjami	24%	16%	44%	16%
Wystawienie zaświadczenia o stwierdzonych obrażeniach	32%	8%	20%	40%
Skierowanie osoby na obdukcję	36%	4%	20%	40%
Rozmowa z członkami rodziny w celu ustalenia czy obrażenia są efektem przemocy	24%	8%	48%	20%

3.10 Działania podejmowane w sytuacji ujawnienia przemocy w rodzinie przez pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie

Najczęściej podejmowanym przez pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie działaniem w przypadkach przemocy w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych jest współpraca z innymi instytucjami lub organizacjami (96%). Łącznie 92% i 88% osób jako bardzo i umiarkowanie częste działanie podejmowane w takiej sytuacji uważa odpowiednio rozmowę z osobą pokrzywdzoną i skierowanie osoby do instytucji oferującej pomoc psychologiczną.

76% pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie często i umiarkowanie często przekazuje informację o stosowaniu przemocy organom ścigania, a 60% z podobną częstością przeprowadza rozmowę ze sprawcą przemocy. Blisko 50% respondentów wszczyna procedurę „Niebieskiej Karty”, tyle samo osób kieruje do placówek zapewniających całodobową pomoc.

Aż 40% pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie wskazuje skierowanie do placówek zapewniających całodobową pomoc jako rzadko podejmowane działanie. Blisko co trzeci pytany deklaruje, że bardzo rzadko rozmawia ze sprawcą przemocy lub wszczyna procedurę „Niebieskiej karty”. 16% pracowników rzadko przekazuje informacje o stosowaniu przemocy organom ścigania.

Tabela 3.10.1. Działania podejmowane przez pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie w sytuacji ujawnienia przypadków przemocy w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych				
	bardzo rzadko i rzadko	umiarkowanie często	często i bardzo często	nie wiem
Rozmowa ze sprawcą przemocy	32%	16%	44%	8%
Rozmowa z osobą pokrzywdzoną	4%	4%	88%	4%
Skierowanie osoby do instytucji oferującej pomoc psychologiczną	8%	12%	76%	4%
Skierowanie do placówek zapewniających całodobową pomoc	40%	24%	32%	4%
Wszczęcie procedury „Niebieskiej Karty”	32%	4%	48%	16%
Przekazanie informacji o stosowaniu przemocy organom ścigania	16%	16%	60%	8%
Współpraca z innymi instytucjami, organizacjami	0%	0%	96%	4%

3.11 Działania podejmowane w sytuacji ujawnienia przemocy w rodzinie przez pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej

Pracownicy Ośrodków Pomocy Społecznej, którzy zetknęli się z przypadkami przemocy w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych, najczęściej podejmują działania w formie rozmowy z osobą pokrzywdzoną (84%). 80% respondentów interweniuje poprzez skierowanie osoby do instytucji oferującej pomoc psychologiczną. Tyle samo współpracuje z innymi instytucjami.

68% pytanym bardzo często wszczyna procedurę „Niebieskiej Karty”, tyle samo ile przekazuje informację o stosowaniu przemocy organom ścigania. Oba rodzaje działań umiarkowanie często podejmuje blisko co szósty z nich (16%). 68% pracowników tych placówek często i umiarkowanie często rozmawia ze sprawcą przemocy.

Blisko co drugi respondent (44%) często kieruje osobę do placówek zapewniających całodobową pomoc, umiarkowanie często robi to 36% pytanym osób.

Co szósty (16%) pracownik Ośrodka Pomocy Społecznej twierdzi, że rzadko kieruje pokrzywdzoną osobę do placówek z całodobową pomocą. Blisko co czwarty z nich bardzo rzadko rozmawia ze sprawcą przemocy.

Tabela 3.11.1. Działania podejmowane przez pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej w sytuacji ujawnienia przypadków przemocy w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych

	bardzo rzadko i rzadko	umiarkowanie często	często i bardzo często	nie wiem
Rozmowa ze sprawcą przemocy	24%	16%	52%	8%
Rozmowa z osobą pokrzywdzoną	4%	8%	84%	4%
Skierowanie osoby do instytucji oferującej pomoc psychologiczną	4%	12%	80%	4%
Skierowanie do placówek zapewniających całodobową pomoc	16%	36%	44%	4%
Wszczęcie procedury „Niebieskiej Karty”	12%	16%	68%	4%
Przekazanie informacji o stosowaniu przemocy organom ścigania	12%	16%	68%	4%
Współpraca z innymi instytucjami i organizacjami	12%	4%	80%	4%

3.12 Działania podejmowane w sytuacji ujawnienia przemocy w rodzinie przez pracowników Policji

Do najczęściej podejmowanych interwencji wśród policjantów należy rozmowa z osobą pokrzywdzoną (84%). Nieco rzadziej, bo w 80% przypadków policjanci deklarują częstą i bardzo częstą współpracę z innymi instytucjami i organizacjami. Następnym z kolei działaniem jest rozmowa ze sprawcą przemocy, 76% pracowników Policji deklaruje, że często i bardzo często rozmawia ze sprawcą przemocy. Skierowanie osoby do instytucji oferującej pomoc psychologiczną jest działaniem, na które często lub bardzo często decyduje się 72% policjantów.

W dalszej kolejności (68%) wśród interwencji jest wszczęcie procedury „Niebieskiej Karty”. Ponad połowa policjantów (52%) często i bardzo często przyjmuje zgłoszenie o popełnieniu przestępstwa lub wykroczenia, co piąty z nich (20%) robi to umiarkowanie często i jest to najrzadziej podejmowane działanie. 12% deklaruje, że interweniuje w ten sposób bardzo rzadko. Dla porównania w przypadku innych działań odsetek pracowników Policji wskazujących odpowiedź rzadko i bardzo rzadko wynosi 0 (w jednym przypadku, współpracy z innymi instytucjami, było to 4%). Szczegółowe dane na temat częstości działań podejmowanych przez policjantów przedstawia poniższa tabela.

Tabela 3.12.1. Działania podejmowane przez policjantów w sytuacji ujawnienia przypadków przemocy w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych				
	bardzo rzadko i rzadko	umiarkowanie często	często i bardzo często	nie wiem
Rozmowa ze sprawcą przemocy	0%	8%	76%	16%
Rozmowa z osobą pokrzywdzoną	0%	0%	84%	16%
Wszczęcie procedury „Niebieskiej Karty”	0%	16%	68%	16%
Skierowanie osoby do instytucji oferującej pomoc psychologiczną	0%	12%	72%	16%
Przyjęcie zgłoszenia o popełnieniu przestępstwa lub wykroczenia	12%	20%	52%	16%
Współpraca z innymi instytucjami, organizacjami	4%	0%	80%	16%

4. WNIOSKI KOŃCOWE

Wyniki uzyskane w ramach przeprowadzonego badania pozwalają na stworzenie ogólnego obrazu sytuacji pomocy osobom starszym i niepełnosprawnym doświadczającym przemocy w rodzinie:

1. Okazuje się, że zgodnie z opiniami większości badanych profesjonalistów, ofiarą przemocy w rodzinie wobec osób starszych jest najczęściej **kobieta z wykształceniem podstawowym lub średnim**. Miejsce zamieszkania raczej nie różnicuje ofiar przemocy w rodzinie, aczkolwiek osoby starsze mieszkające na wsi częściej są wskazywane jako typowe ofiary przemocy fizycznej w rodzinie niż innych typów przemocy. Okazuje się, że tak samo jak w grupie osób starszych typowa ofiara przemocy w grupie osób niepełnosprawnych to **kobieta**, tyle że **z wykształceniem podstawowym**.
2. Jeśli chodzi o opinie na temat **sprawców przemocy**, badani profesjonalści najczęściej jako sprawców wskazywali **męskich krewnych**, zarówno w przypadku przemocy wobec osób starszych jak i niepełnosprawnych. Przemoc ze strony kobiet jest rzadsza - pojawia się sporadycznie w opiniach respondentów. Znacznie rzadziej wskazywano na obecność przemocy seksualnej niż innych typów przemocy, również liczba przypadków przemocy ekonomicznej, z którymi zetknęły się w ciągu ostatniego roku osoby badane, jest niższa niż przemocy fizycznej i psychicznej. Generalnie respondenci deklarowali mniej **znanych przypadków przemocy w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych niż w przypadku osób starszych**, co jest zrozumiałe w kontekście mniejszej liczby osób niepełnosprawnych w populacji Polaków.
3. Stopień wykrywania rzeczywistych przypadków przemocy w rodzinie wobec osób starszych jest różnie oceniany przez badane przez nas grupy zawodowe. Policjanci na tle innych grup zdecydowanie częściej sądzą, że przypadki przemocy są zgłaszane odpowiednim instytucjom. Pozostałe grupy zawodowe wyrażają ostrożniejsze opinie. **Najrzadziej zdaniem respondentów jest wykrywana przemoc seksualna, najczęściej zaś przemoc fizyczna**. Na uwagę zasługują wyniki dotyczące przemocy wobec osób niepełnosprawnych. Przemoc ekonomiczna wobec osób niepełnosprawnych stosowana jest głównie przez młodszych członków rodziny osoby niepełnosprawnej – tak deklarują przede wszystkim pracownicy Służby zdrowia. Pracownicy Policji wskazują na męża, jako najczęstszego sprawcę tego typu przemocy. W dalszej kolejności wymieni są młodszy członkowie rodziny. Opinie na

temat stopnia wykrywania rzeczywistych przypadków przemocy wśród osób niepełnosprawnych są dość zróżnicowane. **Policjanci zdecydowanie częściej uważają, że przypadki przemocy są wykrywane. Wyjątek stanowi przemoc seksualna.**

4. Badani respondenci pytani byli o ocenę jakości pracy instytucji zajmujących się udzielaniem pomocy osobom starszym i niepełnosprawnym doświadczającym przemocy w rodzinie. Okazało się, że **pracownicy formułowali sądy, z których wynika, że najskuteczniej działają instytucje, w których są zatrudnieni.** Jest to prawdopodobnie efekt nieznamomości zakresu działań innych ośrodków (obok oczywiście chęci pokazania się w lepszym świetle). Do niewiedzy o zakresie działań innych instytucji przyznają się bardziej wprost **policjanci**, którzy oceniając jakość ich pracy często wskazywali „nie wiem”. Największą trudność w ocenie skuteczności działań można zaobserwować w przypadku oceny **działań organizacji pozarządowych**, co może wynikać ponownie z niewiedzy lub braku takich instytucji na danym terenie. Oceny działania instytucji pozarządowych wystawione przez respondentów są najniższe na tle ocen innych instytucji.
5. Wśród opinii osób badanych na temat jakości współpracy podejmowanej przez poszczególne ośrodki w celu niesienia pomocy starszym osobom będącym ofiarami przemocy w rodzinie wyróżniają się opinie pracowników Policji, których duża część nie wie, czy instytucje mające na celu pomaganie osobom starszym dobrze współpracują ze sobą (wyjątek stanowi ocena prac Policji). Jeśli chodzi o ocenę jakości podejmowanej przez poszczególne instytucje współpracy to została ona oceniona generalnie **dosyć wysoko**, szczególnie przez grupę pracowników Policji i Służby zdrowia - tylko sporadycznie zdarzały się tam oceny negatywne. Wśród pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz Ośrodków Pomocy Społecznej zdecydowanie częściej pojawiały się **negatywne oceny** na temat współpracy pomiędzy instytucjami, szczególnie **w odniesieniu do pracy Służby zdrowia**. W ocenach współpracy podejmowanej przez poszczególne instytucje w celu udzielania pomocy osobom niepełnosprawnym doświadczającym przemocy w rodzinie ponownie daje się zauważyć dosyć dużą grupę **pracowników Policji, która nie wie, czy instytucje dobrze współpracują ze sobą**. Szczególnie wyraźnie jest to widoczne w ocenie jakości współpracy organizacji pozarządowych (z tym, że tutaj również pracownicy Służby zdrowia dosyć często przyznają się do niewiedzy). Co

ciekawe również najliczniejsza grupa, która nie potrafiła ocenić działań Policji to pracownicy Policji.

6. Respondenci oceniali także źródła trudności w udzielaniu pomocy osobom starszym i niepełnosprawnym. Za najważniejsze czynniki, wskazywane przez wszystkie grupy respondentów, uznane zostały lęk osoby poszkodowanej oraz utrudniony kontakt z jej rodziną, następne w kolejności były trudny kontakt z osobą badaną i zawile procedury. Część badanych profesjonalistów wskazywała na brak odpowiednich procedur, jak również nieodpowiednie przepisy prawne, jako źródło trudności. Stanowi to problem przede wszystkim w ocenie pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej, którzy dostrzegali też problem w braku odpowiednich programów przygotowujących do pracy z osobami starszymi doświadczającymi przemocy. Oceniając źródła trudności w udzielaniu pomocy osobom niepełnosprawnym najczęściej wskazywano na czynniki leżące po stronie osoby poszkodowanej bądź jej rodziny, czyli utrudniony kontakt bądź lęk osoby poszkodowanej, lub utrudniony kontakt z jej rodziną. Również jako problem, szczególnie w ocenie pracowników Służby zdrowia, są postrzegane zawile i niezrozumiałe procedury. Na brak odpowiednich programów wskazują pracownicy Ośrodków Pomocy Społecznej i Służby zdrowia.
7. Podczas przeprowadzania wywiadu badane osoby były proszone o ocenę tego, w jakim stopniu starsze osoby doświadczające przemocy w rodzinie mają prawo do autonomii i decydowania o własnym życiu. Uzyskane wyniki wskazują, że w **największym stopniu prawo do autonomii i samostanowienia dają osobom starszym pracownicy Ośrodków Pomocy Społecznej**, w najniższym stopniu zaś pracownicy Służby zdrowia i Policji. Średnie wyniki generalnie były dosyć niskie, co sugeruje, że często osoby pracujące z ofiarami przemocy w rodzinie mogą odmawiać im prawa do samodzielnego podejmowania decyzji. **Oceniając prawo osób niepełnosprawnych do autonomii osoby badane z poszczególnych grup zawodowych nie różniły się między sobą.** Natężenie autonomicznego modelu pomagania nie jest zbyt wysokie, co oznacza, że pracownicy instytucji „pierwszego kontaktu” w przypadku osób niepełnosprawnych nie przyznają im zbyt dużej autonomii w podejmowanych działaniach.
8. W końcowej części badania respondenci oceniali częstość podejmowania określonych działań w sytuacji zaistnienia przemocy w rodzinie **wobec osób starszych**. Okazuje się, że pracownicy Służby zdrowia najczęściej kierują taką osobą na **rozmowę z pracownikiem Ośrodka Pomocy Społecznej** a także do instytucji **oferującej pomoc**

psychologiczną. Pracownicy Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie również sugerują kontakt z instytucją oferującą pomoc psychologiczną, ale dosyć często wybierają też rozmowę z osobą pokrzywdzoną jako działanie podejmowane w sytuacji zaistnienia przemocy w rodzinie. Podobnie postępują pracownicy Ośrodków Pomocy Społecznej – rozmowa z osobą pokrzywdzoną i skierowanie do instytucji oferującej pomoc psychologiczną jest najczęściej podejmowanym przez nich działaniem. **Pracownicy Policji natomiast najczęściej podejmują się rozmowy z osobą pokrzywdzoną i ze sprawcą pomocy.** Najprawdopodobniej wynik taki spowodowany jest charakterystyką i wymogami formalnymi działań tej grupy zawodowej. Jeśli chodzi o podejmowane przez pracowników poszczególnych instytucji działania w sytuacji zaistnienia przemocy w rodzinie **wobec osoby niepełnosprawnej, to najczęściej jest to rozmowa z pokrzywdzonym.** Pracownicy wszystkich grup zawodowych wskazywali na tę formę pomocy jako często udzielaną. Oprócz tego pracownicy Służby zdrowia kierowali pokrzywdzonych do psychologa, natomiast pracownicy Policji i Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie dosyć często podejmowali współpracę z innymi instytucjami. Jeśli chodzi o wdrażanie procedury „Niebieskiej karty”, najczęściej robią to policjanci, potem pracownicy Ośrodków Pomocy Społecznej, nieco rzadziej pracownicy Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie.